

302939

MÚZEUMI HIRADO

MÁJUS

JÚNIUS

2

1954

Szerkesztőbizottság:

Bige Józsefné, Gáborján Alice, Némethy Endre,
Korek József, Móczár László.

Szerkesztő:

Szenkovi ts Margit.

Felelős kiadó: Fülep Ferenc.

Készült: a Magyar Nemzeti Múzeum - Történeti Múzeum Rotaprint
üzemében.

450 példányban, 17 iv terjedelemben.

F. v.: Dajbukát Gergely.

SZÉCHÉNYI FERENC
A NEMZETI MUZEUM ALAPÍTÓJA

S Z É C H É N Y I F E R E N C

/1754-1954/

Április 28-án mult kétszáz éve, hogy Széchényi Ferenc Fertőszéplakon megszületett. Életpályája hazánk egyik legjelentősebb, el-
lentmondásokkal zsúfolt, nemzeti létünk, fennmaradásunk és a ha-
ladásért folytatott küzdelmekkel teljes korszakára esett, korá-
nak egyik legfőbb szereplője volt. A Magyar Nemzeti Múzeum ala-
pitásával örök emléket állított nevének.

Széchényi ősei a Habsburg-párti, nyugati Magyarországon éltek; katonák és papok; a nemességbe, majd a főnemességbe emelkedésü-
ket az uralkodóháznak köszönhatték. A család hatalmas birtokokat
szerzett, ezeket Széchényi Ferenc atyja, a gazdálkodásnak élő
Zsigmond meggyarapítva hagyományozta Ferencre.

Szülei sok tekintetben előnyösen különböztek a Mária Terézia ko-
rabeli főnemességtől. Nem Bécsben, hanem idehaza éltek. Míg az
arisztokrácia nagyobb fele hazája nyelvét is elfelejtette, a Szé-
chényi-házaspár régi- izes magyar nyelven levelezett egymással,
fiukat is 18 éves koráig idehaza, Sopronban és Nagyszombatban
nevelték. Csak azután került magasabb képzésre a bécsi Teréziá-
numba.

Mária Terézia a jezsuitákra bízott nevelőintézetet avval a cél-
lal alapította, hogy birodalmának főnemesi ifjúsága itt egymás-
hoz szokva, olyan konzervatív nevelést kapjon, hogy felneveked-
ve készséges kiszolgálója legyen az uralkodóház érdekeinek. Miel-
őtt azonban Széchényi a Teréziánumba került, világi tanárai a
felvilágosodás szellemében nevelték. Ez a francia földön kifej-
lődött eszméáramlat, mint tudjuk, alapjában rendítette meg a ré-
gi, a valláson és hagyományon nyugvó feudális világnézetet. Trón-
ra emelte a rációt, az észet, a haladást tüzte ki az emberiség
céljául, kidolgozta a filozófiai materializmust, megfogalmazta
a burzsoá politika elméletét az emberi jogokról. Belőle sarjadt
a francia forradalom hármasszója: szabadság, egyenlőség,
testvériség.

Széchényi két évet töltött a Teréziánumban és ezalatt a bécsi
felvilágosodás kiválóságaitól Martini, a jogbölcselet és Son-
nenfels, a politikai tudományok tanáraitól magába szivta a fel-
világosodás egész rendszerét. Megismerkedett Schönwisner Ist-
vánnal, a kitűnő magyar régésszel és éremszakértővel, továbbá
Alma Károlyival, a magyar cimertan megalapítójával és közeli kap-
csolatba kerül a hírneves Denissel, akitől a régi könyvek tuda-
mánya, a bibliográfia ismeretét sajátította el. Politikai tevé-
kenységének szellemi alapját és a történet emlékeinek ismeretét
innen vitte magával egész életére való útravalóul.

Tanulmányait befejezve Pesten a táblához esküdött fel jurátus-
nak, hogy a magyar törvénykezési és joggyakorlatot elsajátítsa.

1776-ban kinevezték a kőszegi tábla ülnökévé. Közben feleségül vette Festetich Juliannát, az első magyar gazdasági tanintézet, a kőszthelyi Georgikon alapítójának, Festetich Györgynek nővérét. Házasságukból négy gyermek született. A legifjabb a nagy reformpolitikus, Széchényi István volt.

Az ifju Széchényi Ferencet nem elégítette ki bírói állása, tehetségét és tudását politikai pályán kívánta hazája és népe javára kamatoztatni. József császár uralkodásának negyedik évében megfelyamodta a Győr-megyei főispánságot. A császár a fiatal pályázónak azonban még nagyobb hatáskört adott, kinevezvén őt Horvátország helytartó-bánjának, majd 1785-ben, mikor a törvényes megyerendszert eltörölte és az országot tíz közigazgatási területre osztotta, a zágrábi kerület királyi biztosának. /Utóbbi helyét később a pécsi kerülettel cserélte fel./

József császár ugynevezett felvilágosult abszolutizmusa hazánk történetének problematikus korszaka. Az uralkodó meg sem koronáztatva magát, önhatalmulag félredobta az elavult rendi alkotmányt, mert jól látta, hogy a feudalizmus akadályozza a gazdasági és kulturális fejlődést, a szegény nép, a jobbagyság embertelen kiuzsorázására vezet. Biztosítani kívánta az uralkodóház nagyhatalmi állását és ezért a polgári haladás, a gazdasági és kulturális felemelkedés útjára akarta vezetni birodalmát. Kétségek nélkül korszerű reformjait azonban Magyarországon önállósággal nem törődve, sőt azt egyenesen megtámadva hajtotta végre és semmibe vette nemcsak a rendiség ősi alkotmányát, hanem a nemzet jogos patriotizmusát is.

Ma már mindezt tisztán látjuk. Széchényi azonban nem állott egyedül kortársai között a császár szolgálatában. Vele együtt hivatalt vállaltak mindazok a főrangúak, akik látták, hogy a végtelenül elmaradt ország mennyire rászorult a reformokra, hivatalt vállaltak a haladó szellemű nemesség legjobbjai, élükön Kazinczyval és a plebejus származású értelmiség, mint pl. Hajnóczy, előbb Széchényi magántitkára, majd általa kinevezve, Szerém-megye alispánja.

Széchényi politikai pályáján csakhamar szembetalálkozott a dilemmával: haladás, vagy polgárosodás, vagy nemzeti önállóság és függetlenség? Sopron vármegye közgyűlésén, a korona Bécsbe szállításakor, bánhelyettes léteire ő indítványozta azt az érellyeshangu feliratot, amelyben a rendek Józsefet elismerték ugyan örökös uralkodónak, de követelték, hogy az ország törvényeit és jogait tartsa tiszteletben; viszont a nemesi adózást előkészítő, népszámlálást bevezető törvénytelenül kiadott rendeletet buzgón végrehajtotta.

Politikai állása és ezzel a magyar nemesi alkotmánnyal való szembehelyezkedése nem egy kortársánál megütközést keltett; a különben felvilágosult Forgách Miklós, titkárához Hajnóczyhoz, bizonyára főnöke hozzájárulásával írott válasza mutatja be leghevebben Széchényi gondolkodásmódját. "Az országban - írta Hajnóczy - negyvenezer nemes törvényhozó és ötmillió rabszolga él" azt nem várhatni, hogy a nemesség önként lemond vélt törvényes jogáról és elismeri, "hogy a természet nemest és parasztot egyenlő jogokkal ruházta fel." Ezért az alkotmányt csak erőszakkal lehet megváltoztatni. Ha tehát "a nemesség erőszakosan ma -

gához ragadott jogait másokkal megosztani soha nem fogja: kötelezve vagyok minden tőlem telhetőt megtenni, hogy embertársaim elvülhetetlen jogai birtokába jussanak. Ilyen módon emberbarát leszek anélkül, hogy megszűnnék jó hazafi lenni." De ha a kettő között kell választani "inkább emberbarát, mint patriota akarek lenni." Széchényi lelkiismerete nemsekáig bírta e feleldhatatlan kettősség szenvedését. 1784-ben betegségére való hivatkozással, valóságban azonban belátva, hogy a nemzetiség talaját felrugva nem lehet gyümölcsöző reformpolitikát folytatni, lemondott állásáról és magánéletbe vonult vissza és csak József császár halála után az 1790-91. országgyűlésen lépett újra ki a közélet mezejére.

Ő dolgozta ki Sopron megye feliratát az országgyűlés teendőiről. Ezen iratában egyedül áll kortársai között azzal a követeléssel, hogy a magyar nyelv jogai, - szemben a hagyományos latin vagy a császár által bevezetett német nyelvvel, - biztosítottassanak a közéletben. Hajnóczyval közösen dolgozta ki az új uralkodó, II. Lipót koronázási hitlevelét, amit a tiszántuliak különösen méltányoltak, mert teljes egyenlőséget biztosított a protestánsoknak. Tervezetet dolgozott ki az országgyűlés által kiküldött bizottságok munkálatairól. Hivatkozva a francia forradalomra, hol a nép fegyverrel "nyit utat magának az igazsághoz" hazánkat a polgári jogegyenlőség útjára akarta vezetni. "Jobb-e? - kérdezi a nemességtől - ezen mostani századunkban 50-60 ezer /nemesi/ familiák jussait védelmezni s egyszersmind az udvar politikájának örökös játékvá, lakótársaink /hönfitársaink/ meg nem elégedésének tárgyává maradni?" Széchényi jövőbe látó gondolatát, a haladás és a nemzeti függetlenség egységének eszméjét, önző kortársai nem értették meg. Miker látta, hogy az országgyűlés csak a nemesi jogok biztosítására törekszik, a nép nagy tömegeit pedig továbbra is a régi rabszolgasomban akarja tartani, ott hagyta az országgyűlést és újból a magánéletbe vonult vissza. Nem is vállalt hivatalt előbb, csak a Martinevics-féle összeesküvés fel-fedezése után. Ekkorra azonban gyökeresen szakított felvilágosult nézeteivel. A Martinevics és társai elleni per folytatása túlságosan megviselték idegrendszerét. Hajnóczy a császár halála után, mint nem nemes elvesztette állását és ismét nála talált elhelyezkedést. Czenken írta radikális elveket valló politikai értekezéseit, onnan indult Pestre, terve szerint házasságkötésére, valójában a vérpad felé. Széchényi sokáig rettegetben élt, hogy őt magát is bevonják a perbe. De nemesgondolkodásu volt titkára nem vellelt semmit jótevője ellen. Még azt sem, mintha a forradalmi ká-tét ismerte volna. Mégis Széchényi, mint arisztokrata rettegett egy hazai forradalomtól, és megfélemlítve a francia eseményektől, szakított multjával és hűséges támaszává vált a dinasztianak mind-addig, amig Ferenc császár ki nem adta az 1811 évi törvénytelen devalvációról szóló pátensét és ezzel nyilvánvalóvá tette, hogy ő is önkényuralmi módszerekkel akar uralkodni.

Visszatérve a politikai ténykedésektől való első elfordulása idejére, Széchényi 1784-ben nagy európai útra indult feleségével, titkára, orvos, egy komornyik és egy komorna kíséretével. Először Prágát kereste fel, majd járt Drezdában, Lipcsében, végül Angliában kötött ki. Mindenütt tanulmányozta az ipar, bányászat és mezőgazdaság előrehaladását, nem különben a nyilvános és magángyűjteményeket. Közben nagy bőséggel küldötte haza utazásai

közben szerzett könyveit.

Hazatérve, a nyarat birtokain, a telet Bécsben töltötte. Gyermekai mellett mindenütt magyar dajkákat és nevelőket tartott, a felajánlott nápolyi követséget is azért nem fogadta el, mert azt akarta, hogy fiai itthen nőjjenek fel. Gondot fordított birtokai kezelésének jobbítására és azok gyarapítására Czenken angol parkkal körülvett kastélyt emeltetett. Verselt és képzett zenész lévén dalokat szerzett, amik mindenfelé elterjedtek. Volt idő, mikor zenekart is tartott. Élete tehát látszólag nemigen különbözött a többi, gazdaságának és kedvteléseinek élő főurétól. Autokratikus természete perbe keverte jobbagyaival is, és megesett vele, akit Hajnóczy Európa legjobb szívű emberének jellemzett, hogy hanyag tisztartóját vasraveréssel fenyegette meg. De magasan kortársai fölé emelte Széchényit és egyéni életének mélyebb tartalmat adott kulturánk felvirágzásáért soha meg nem szünő munkálkodása s áldozatkészsége. A magyar felujulásért küzdő irodalomnak alig akadt még egy hozzá hasonló bőkezű támogatója.

Teschedik Sámuel 1784-ben megküldötte neki a parasztság és a mezőgazdálkodás sötét középkori elmaradottságát kendőzetlenül bemutató németnyelvű munkáját, amelyben sürgette a jobbagyság fel-emelését, a paraszti birtok felszabadítását; javasolta a földadó rendszerének bevezetését, célszerű telepítést és a kereskedelem ápolását. Széchényi melegehangu levélben köszönte meg a munkát, közölve, hogy egyik pusztáját annak elvei szerint fogja berendezni. A nevezetes könyvet, az agrár kérdés egyik első hazai dokumentumát pedig Kónyi Jánossal magyarra fordíttatta és a saját költségén kiadta. /A Paraszt ember Magyar Országban. Mitsoda és mi lehetne; egy jó rendbe-szedett falunak rajzolatjával egyetemben. Pécs 1786./ Később, 1789-ben, Balatonfüreden üdülve megismerkedett Palóczy Horváth Ádámmal, a népies költészet egyik korai előfutárával és a Voltaire fordító Péczeli Józseffel, hárman szövetségbe léptek az irodalom fellendítésére. A két író vállalta, hogy új tehetségek után kutat, Széchényi pedig azt, hogy ezeknek egy-egy mágnásnál szekretárius állást szerez olyan formán, hogy ne legyen egyéb dolguk, csak "a jó franc és német könyveket forgassák magyarra". 1790-ben, az országgyűlés alkalmával Pesten időzve megbizta Palóczy Horváthot, készítsen tervezetet egy Magyar Tudós Társaság felállításáról. Értekezlet is volt nála ez ügyben, amelyen jelen volt Kazinczy az új irodalom vezéralakja, aki különben munkái megjelentetésében pártfogását és segítségét élvezte, sok más íróval együtt. Közéjük tartozott Révai Miklós, a nagy nyelvtudós, Decsy Sámuel, a történetíró, Vályi András, a geografikus, a fogságból kiszabadult Bacsányi, végül Csekonai Vitéz Mihály. Titkárait mindig az irodalom emberei közül választotta. Bárány Péter munkája az első magyar feminista röpirat. /A magyar anyáknak az országgyűlésre egybegyűlt ország nagyjai s magyar atyák elejébe terjesztett alázatos kérések. Pest 1790./ Ez nem annyira közvetlen célja tekintetében nevezetes, amennyiben mindössze anyji jogot kért a nőknek, hogy az országgyűlés karzatán megjelenhessenek, hanem inkább kérése indokolásánál fogva, amelyben nálunk először hivatkozott a nők egyenjogúságára. Emlékezetre méltó műve még Báránynak "A talált gyermek" című szindarab szabad fordítása, mert ezzel kezdte meg előadásait Budán a magyar játékszin 1792 május 5.-én.

Titkárai közül Hajnóczi volt legnagyobb hatással Széchényire, mégpedig nemcsak politikai tekintetben. Ő eredetileg azzal a megbízással került a herpácsi kastélyba, hogy a könyvtárat rendezze és továbbfejlessze. A könyvek szeretete révén kerültek egymással bizalmas viszonyba. Hajnóczi a magyar jobbagység multjának feldolgozását választotta tudományos pályája céljának és történeti érdeklődése felserkentette Széchényiben is a magyar mult iránti mélyebb vonzódást. Hajnóczi volt az, aki alispán korában a szerémségi Sirmiumban talált ókori latin régiségekkel megvetette alapját régészeti gyűjteményének. Ugyancsak neki köszönhető, hogy összeköttetésbe lépett Kovachich Márton Györggyel, a történeti források nagy gyűjtőjével és feldolgozójával, akinek kedvenc eszméje volt a magyar muzeum létrehozatala. Széchényi eleinte elég rendszertelenül gyarapította gyűjteményeit. Kovachich befolyása alatt kezdett hozzá, hogy rendszeresen gyűjtse mindazt az anyagot, ami csak hazánkra vonatkozik. Vele szerződést is kötött, amelynek értelmében Kovachichtól megvásárolta annak kéziratait, egyszersmind az kötelezettséget vállalt, hogy attól fogva a "Széchényi Muzeum" gyarapítására fordítja gondját. Ugyancsak Kovachich hívta fel figyelmét arra, hogy gyűjteményét kár a félreeső Czenken tartani, az ország középpontjában, Pesten volna annak helye, hogy így igazán hasznára váljék a magyar művelődésnek.

Nem ismerjük mi ment végbe Széchényiben, míg arra az elhatározásra jutott, hogy gyűjteményét nemcsak Pestre szállítatja, hanem még életében odaajándékozza a muzeumnak. De az bizonyos, hogy elhatározása anyagilag nagy áldozattól, érzésekben nagy önmegtartózással járt. Alapítólevelében maga írja, hogy ifjúságától fogva fáradhatatlanul és nagy áldozattal szerezte meg gyűjteményét, minden darabja annak szívéhez nőtt, egy-egy ritkább emlék felkutatására türelmetlen szívóssággal mozgatta meg munkatársait és vérbeli gyűjtőszenvédéllyel ápolta régiségeit. Hazaszeretetének nagyságát bizonyítja, hogy felül tudott emelkedni egyéni érzésein, mikor a nemzeti kultúra érdekéről volt szó. Pénzben kifejezve is nagy értéket, 160.000 forintot képviselt a gyűjtemény, ami az akkori pénzügyi viszonyok mellett igen nagy összeg volt, ha meggondoljuk, hogy pl. a soproni kétemeletes, dupla telken épült, két-tősszárnyu Széchényi ház felemelésére 40 ezer forintot irányzott elő.

A kilenc évig tartó napoleoni háborúk szünetét használta fel Széchényi arra, hogy 1802 márciusában engedélyt kérjen a Nemzeti Muzeum alapítására az uralkodótól. Felajánlott gyűjteménye állott: a hazában nyomtatott vagy Magyarországra vonatkozó könyvek és kéziratokból, érmékből és régi pénzekből, továbbá rézmetszetekből, cimerekből, földabroszokból és régészeti emlékekből, amikhez néhány festmény csatlakozott. Hat évvel később átadta még természet-tudományi gyűjteményét is. Hajnóczi munkájából a könyvekhez készen állott már a tudományos katalogus, a gyűjtemény többi részéről később ugyancsak Széchényi költségén jelentek meg a szakszerű leírások összesen tizenhat kötete. Az alapítólevelben kikötötte, hogy jogában legyen a Nemzeti Muzeumot továbbra is gyarapítania és, hogy annak első személyzetét ő nevezhesse ki. Az új intézetet József nádor kormányzására bízta. A király 1802 június 23-án hozzájárult a fundációhoz és Széchényi ugyanazon év november hó 25-én állította ki alapítólevelét. Ez a nap a százötven éves Nemzeti Muzeum két éve ünnepélyesen megült születésnapja.

Az ország közvéleménye, sőt a külföld is nagy elismeréssel fogadta Széchényi páratlan ajándékát. Az országgyűlés az 1808 évi 8. törvénycikkben örökitette meg az alapítást és Széchényi honfiúi érdemét; a külföldi tudományos testületek egész sora dísztagjává fogadta.

Valójában azonban magyar kortársainak többsége nem ismerte fel igazán a magyar föld és a magyar nép életének emlékeit, alkotásait és termékeit egybefoglaló Nemzeti Múzeum kulturális értékét, a nemzeti öntudat és igaz hazafiság páratlan kincsestárának jelentőségét. Az országgyűlés szűkmarkuan garasos hozzájárulást szavazott meg a múzeum fenntartására s csak a reformkor haladást és nemzeti szellemet egybekapcsoló világa gondoskodott méltán annak további gyarapításáról és elhelyezéséről. A múlt század negyvenes éveiben épült fel, - tisztán a nemzet erejéből, - a Nemzeti Múzeum palotája, a magyar klasszicista építészetnek Pollack Mihály által tervezett, világviszonylatban is párját ritkító alkotása. Ekkor teljesedtek ki a múzeum egyes osztályai, amelyekből a Nemzeti Múzeum nevet viselő öt nagy országos gyűjteményünk: a Történeti, - Szépművészeti, - Természettudományi, - és Néprajzi Múzeum, továbbá az Országos Széchényi Könyvtár kialakultak.

Mindezek a tudományos intézmények ma már a nép tulajdonát képezik. Műkincseik és kiállításaik, olvasótermeik és kiadványaik a szocialista kultúra kifejlesztését és népszerűsítését szolgálják, de létükkel hirdetik alapítójuk, Széchényi Ferenc, az áldozatkész hazafi emlékét is.

Fejős Imre

MEZŐGAZDASÁGFEJLESZTÉSI KORMÁNYPROGRAMM NÉPSZERŰSÍTÉSE MUZEUMI KIÁLLÍTÁSOKON.

Muzeumaink fontos feladatnak tekintik, hogy bekapcsolódjanak a mezőgazdaságfejlesztési kormányprogramm megvalósításának nagy munkájába, részint szorosán saját, - természettudományi, néprajzi - területükön, részint a szakmai területükkel határos, már a mezőgazdaság körébe eső területeken is.

Az alábbiakban rövid áttekintést kívánunk adni a szovjet múzeumok mezőgazdasági kiállításainak eddigi tapasztalatairól, valamint az e téren hazai múzeumaink előtt álló feladatokról.

A Szovjetunióban I.P. Ivanickin és P.I. Plenkin 1952-ben a mezőgazdaságfejlesztés céljából kiállításokon elvégzett munkákat értékelték és a "A szocialista mezőgazdaság tudományos vívmányainak és fejletett munkamódszereinek népszerűsítése a múzeumi kiállításokon" című munkájukban közreadták.

A szovjet tapasztalatok megismerése számos tanulságos tapasztalatot jelent saját muzeumi kiállításaink rendezésében, ezért e munka fontosabb fejezeteit az alábbiakban szemelvénytyszerűen ismertetjük.

A Tájékutató és Muzeológiai Intézet a Szovjetunióban 1950-ben és 1951-ben számos tájmuzeum mezőgazdasági kiállítását tanulmányozta. Ugyanakkor tanulmányozták azoknak a tájmuzeumoknak évi beszámolóit is, amelyek mezőgazdasági kiállításait 1949-1950 között átszervezték.

A Tájékutató és Muzeológiai Intézet jelentése az eredményeket a következőkben foglalta össze:

- 1./ A kiállítások általában tájismereti jellegűek, az adott vidék mezőgazdaságát egyes kolhozainak, szovhozainak és gépállomásainak példáján szemléltetik.
- 2./ A kiállítások nagymennyiségű tárgyat mutatnak be. Ide tartoznak a gazdasági növények természetbeni példányai, kitömött állatok, dokumentáció-jellegű fényképek, mezőgazdasági gépek és eszközök, talajszelvény-minták, herbáriumi fűminták, okmányok stb.
- 3./ Számos muzeumban igen jól sikerült kiállítási megoldásokat találtak.
- 4./ Egyes muzeumok világosan mutatják be a vidék mezőgazdaságának különleges jellegét, továbbá képet adnak a Párt és a Kormány mezőgazdasági irányu intézkedéseinek egységes rendszeréről.
- 5./ Majdnem valamennyi muzeum ismerteti a mezőgazdasági munkában élenjáró dolgozókat. A kiváló szakemberek munkamódszereit és elért eredményeit.¹¹

A Tájékutató és Muzeológiai Intézet éles kritikával feltárja a kiállításokon elkövetett hibákat, és azok okait is.

¹¹Ami a kiállítások muzeológiai kulturáját illeti, az e téren legjellemzőbb hibák a következőkben foglalhatók össze:

Több muzeumban nem helyes a kiállítás szemléltetésének módszere.

Egyes kiállítások anyaga kielégítő, módszertani tekintetben azonban komoly hibában szenvednek. E kiállítások legfőbb fogyatékosága általában az, hogy túlzásba viszik az adatok általánosítását, és elhanyagolnak egyes konkrét tényeket. A kiállítás rendezője arra törekszik, hogy táblázatok és szövegek formájában a mezőgazdaság egyes kérdéseire vonatkozólag kész megállapításokat nyújtson és nem ad olyan anyagot, amelyből maga a látogató vonhatná le a megfelelő következtetéseket.¹²

A felsorolt hibák legfontosabb okait a következőkben foglalták össze:

- 1./ A muzeum munkatársai nem ismerik kellőképpen a vidék mezőgazdaságát és nem készítik elő eléggé tudományosan a kiállítást.

Amuzeumok nincsenek kellő összeköttetésben a vidék mezőgazdasági igazgatóságainak helyi szerveivel, különösen a mezőgazdasági propaganda igazgatóságokkal.

2./ Nem tanulmányozzák közvetlenül a helyszínen a bemutatásra kerülő tárgyakat, aminek következtében a kiállítás sematikus, nem kifejező, a kiállított anyag pedig szegényes és tartalmatlan.

3./ A kiállított tárgyak összeválogatása és bemutatása célszerűtlen. A kiállítás rendezője néha nem azt tűzi ki céljául, hogy az adott kiállítási tárgyakkal egy bizonyos elgondolást, valami pontosan meghatározott tartalmat fejezzen ki, hanem ezt az anyagot csak azért állítja ki, mert úgy általában közel van a mezőgazdaság egyik vagy másik részéhez.

Az idézett munka további részében a mezőgazdasági kiállítások rendezésével kapcsolatosan tájékoztatást ad a következő helyes módszertanról.

"A tájismereti muzeum csak akkor oldhatja meg kielégítően a mezőgazdasági tudomány vívmányainak és az élenjárók munkamódszereinek népszerűsítésére vonatkozó feladatait, ha eleget tesz a legfontosabb előfeltételeknek, vagyis a vidéki mezőgazdaságról rendezett kiállítást tárgyi vonatkozásban helyesen állítja össze. A kiállítás összetételét körülbelül a következőképen kezeljük el:

I. A természetátalakítás sztálini tervének jelentősége a mezőgazdaság fejlesztése szempontjából.

II. A mezőgazdaság gépesítése és villamosítása.

III. Növénytermesztés:

a./ A növénytermesztés terén elért tudományos vívmányok bemutatása,

b./ a növénytermesztés egyes ágainak: gabonafélék, iparinövények, burgonya- és zöldségfélék, kóbabok, gyümölcs- és bogyótermések termesztésének bemutatása.

IV. Állattenyésztés:

a./ Az állattenyésztés terén elért tudományos vívmányok bemutatása,

b./ az állattenyésztés egyes ágainak: szarvasmarha- és juhtenyésztés, a sertés-, ló- és beromfitenyésztés, a méhészet és egyéb állattenyésztési ágaknak a bemutatása. Az állattenyésztés, takarmánybázisa.

V. Az élenjáró kolhoz monográfiászerű bemutatása.

Azokban a muzeumokban, amelyek nem rendelkeznek megfelelő nagyságú kiállítási területtel, elég ha az élenjáró kolhoz monográfiászerűen mutatja be a kiállítás. Ez különösen a kerületi, tehát kisebb tájismereti muzeumokra vonatkozik.

Ivanickin és Plenkájuk következő fejezeteiben a kiállítás létrehozásával kapcsolatban konkrét javaslatokat adnak.

"Ahhoz, hogy a mezőgazdasági propaganda szigorúan céltudatos, konkrét és hatásos legyen, meg kell felelnie a mindennapi időszerű kérdéseknek, de ugyanakkor be kell mutatnia a vidék mezőgazdaságában várható további fejlődést is. A propaganda igyekezzék valóra váltani mindazokat a határozatokat és utasításokat, utmutatásokat, amelyeket a Párt és a Kormány a mezőgazdaság fejlesztése, az állami tervek teljesítése érdekében hozott."

"Mielőtt a muzeum munkatársai a kiállítási anyag gyűjtését megkezdnék, lépjenek a legszeresabb összeköttetésbe a terület vagy a kerület mezőgazdasági propaganda igazgatóságával, mert itt mindig segítséget, tanácsot kapnak arra vonatkozólag, milyen gazdaságokat, élenjáró kolhozokat, gép- és traktorállomásokot, szovhozokat, kísérleti állomásokot, kísérleti telepeket, fajtakísérleti állomásokot, tenyészfarmokat, kísérleti gazdaságokat és tudományos kutató intézeteket célszerű elsősorban tanulmányozniük."

Az idézett munka további részeiben a kiállítási tárgyakat rendeltetésük, vagyis a kiállításon betöltött szerepük szerint a következőképpen osztályozza:

"A mezőgazdaság szemléltetésére alkalmazott kiállítási tárgyakat 7 fő csoportra oszthatjuk: 1./ természetben kiállított tárgyak, 2./ az eredeti tárgy lehető legélethűbb másolata, 3./ a valóság képzőművészeti ábrázolása, 4./ tudományos kiegészítő anyag, 5./ iránytmutató szövegrészletek és idézetek, 6./ a kiállítás egyes részeinek, csoportjainak, témáinak és altémáinak megnevezése, 7./ feliratok, magyarázó szövegek.

T E R M É S Z E T B E N K I Á L L I T O T T T Á R G Y A K .

A muzeumokban és a kiállításokon folytatott propaganda egyik sajátossága az, hogy a mezőgazdasági termelés vívmányait a látogatóval a természetben bemutatott kiállítási tárgyak útján közvetlenül érzékelteti. A kiállítási tárgyak e speciális csoportjához a következők tartoznak:

1./ A n ö v é n y t e r m e s z t é s b e n : a./ a mezőgazdasági növények -gabonafélék, hüvelyesek, ipari növények, zöldségfélék és korbakosok, gyümölcs- és bogyótermésűek, takarmányfűvek, stb.- természetbeni mintái, továbbá a talajminták, szerves- és műtrágyák, vegyszerek mintái stb.:

b./ A gyűjtési területen ritka vagy új növények élő példányai /földi mogyoró, illóolaj tartalmú növények, tea, citrusfélék, stb./

c./ Évelő fűvek gyökerrendszere, gyümölcsök, bogyók, zöldségfélék, ipari növények stb. folyékony vegyszerben preparálva.

2./ A z áll a t t e n y é s z t é s b e n: kitömött állatok és az állattenyésztési termékek eredeti mintái /gyapju, sörte stb./.

3./ A mezőgazdasági nyersanyag elsődleges és ipari feldolgozásának termékei: len, kender, gyaprotrost, gyapju, pamut, juta - fonal és szövet stb.; bőr, juhbőr, nemezcsizma, növényi olaj, dara, keményítő, hus, gyümölcs, zöldség, tejkenzervek, huskivonatok stb.

4./ Mezőgazdasági gépek, eszközök, felszerelések, berendezési tárgyak, különböző készülékek.

5./ A mezőgazdaság élenjáróiról és a mezőgazdaság más ismert embereiről készült fényképek.

6./ Gazdasági épületeket és azok berendezéseit, gépeket, egyes kiváló állat- és növénypéldányokat, továbbá termelési folyamatokat -pl. lennyűvést, csépelést, villanyfejtést, stb. ábrázoló fényképek.

7./ Különböző eredeti okmányok: a föld- és területrendezés eredeti térképei, tervei, kolhozparasztek elszámolási könyvecskéi, a kolhozparasztek fontos ügyeket tárgyaló közgyűléseinek jegyzőkönyvei, a kolhozparasztek és a kolhozok szocialista munkái, vállalásai stb. Ezek az eredetiben kiállított tárgyak azok, amelyek a propagandát speciálisan muzeumi propagandává teszik és egyrészt ezek nyújtanak módot a látogatóknak arra, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a mezőgazdasági termeléssel, másrészt pedig ezek ismertetik meg a látogatókkal mintegy első kézből a mezőgazdaság életét, meggyőző bizonyítékai a mezőgazdaságban elért eredményeknek.

A kiállítási tárgyakat muzeumi bemutatásra mindig aszerint válogassuk össze, hogy fel lehet-e használni őket az elért eredményeknek vagy a propaganda szempontjából lényegbevágó tényeknek bizonyítására és arra, hogy általuk a mezőgazdaság fontos jelenségeit megismertessük.

É L E T H Ű M Á S O L A T O K .

Olyankor, amikor a kiállításon nem mutathatunk be valamely tárgyat eredetiben, vagy azért mert túl nagy, vagy azért mert hamar megromlik, esetleg nincs meg a muzeumnak, avagy bármilyen más ok miatt, akkor e tárgyaknak lehető legélethűbb másolatát kell kiállítani.

Ilyen kiállítási tárgyak:

a./ Az ipari növények, gyümölcsök, bogyótermésük, zöldségfélék, kobakosok, stb. élethű viaszmásolatai;

b./ gépek, eszközök, felszerelések, szerszámok, építmények, gazdasági épületek, kulturális célokat szolgáló épületek és építmények modelljei, illetve kicsinyített másai.

Ezek a hü másolatok eléggé megközelítő képet adnak az eredetiről. Módot nyújtanak arra, hogy a muzeum-látogató az alakot, terjedelmet, színeket, arányokat stb. közvetlenül érzékelje, megismerje. Ismeretközlő hatásuk elvitathatatlan, de a kiállításban betöltött szerepük az első csoportéhoz tartozó kiállítási tárgyakhoz képest kisebb, mert a megismertetésnek nem ősforrásai és szemellátható bizonyítékai.

A VALÓSÁG KÉPZŐMŰVÉSZETI

ÁBRÁZOLÁSA.

Idetartoznak a festmények, rajzok és szobrok.

A művészi alkotás a valóság megismerésének ősforrása helyett a valóság megismerésének szemléleti forrása. Különösen akkor van rá szükség, ha valamely jelenségnek az érzelmekre ható tulajdonságait akarjuk érzékelteni. Mi mással lehetne pl. a kiállításon érzékelteni annak a forradalom előtti parasztnak egész örömtelen, kimerítő munkáját, aki meggörnyed az erőfeszítéstől, amikor sovány gebéjének segít az ekét húzni, mint képzőművészeti alkotással /pl. egy festménnyel/? Vagy nézzünk egy másik példát. A festményen kívül, mi mással érzékeltehető a határtalan kolhozföldet szántó traktoros alkotómunkájának egész lendülete, vagy annak a kombájnvezetőnek az alkotómunkája, aki gépcsoportjával sokszáz ember és ló munkáját végzi el? A muzeumlátogató érzelmeire még erősebben hat, ha ilyen képekkel ellentétet állítunk szembe.

TUDOMÁNYOS KIEGÉSZÍTŐ ANYAG.

Idetartoznak a térképek, kartogramok, kartodiagrammok, diagrammok, vázlatok, rajzok, táblázatok és hasonlóak, amelyek a muzeumban eredeti tárgyak segítségével bemutatott bizonyos jelenségek magyarázatára szolgálnak. Diagrammokat állítanak ki pl. a terméshozam növekedéséről vagy az állatok hozamának fokozódásáról; térképet arról, hogyan terjed el bizonyos állatfaj, vagy hol termesztik az egyes rajonizozott gazdasági növényeket stb. Ilyen anyag segítségével összehasonlításokat eszközölünk, bemutatjuk egyik vagy másik jelenség földrajzi terjeszkedését, megállapítjuk az összefüggést az egyes tények és jelenségek között stb.

Az ebbe a csoportba tartozó kiállítási tárgyak nem az ábrázolt valóságból vett tárgyak, hanem csupán általánosított ismereteket nyújtanak róluk szemléltető formában. Ezek a kiállítási tárgyak magukra vonják a látogató figyelmét és érdeklődésük még erősen fokozható is, pl.: térbeli formát adhatunk, világíthatók, gépesíthetők /mozgó kiállítási tárgyak/. Néha ezt a célt a kiállítási tárgyak méreteinek jelentős megnagyításával érhetjük el.

Az hogy a kiállítási tárgyak hatásossága annyira fokozható, e-

gyes muzeumi dolgozókat arra csábit, hogy még az eredeti tárgyakat is velük helyettesítsék, Bár valóban fekezzák a látogatók figyelmét, jelentőségüknél fogva mégsem alkalmasak arra, hogy az eredeti kiállítási tárgyakat pótolják.

A tudományos kiegészítő anyag a kiállítás témájának elválaszthatatlan alkotórésze, minthogy a kiállításban kemoly szerepet tölt be. Nem pótolhatja azonban és nem is szabad pótolnia a természetbeni mintákat, az okmányokat és egyéb eredetiben kiállított tárgyakat.

IRÁNYMUTATÓ SZÖVEGRÉSZLETEK ÉS IDÉZETEK.

A kiállítás anyagának e csoportjához a marxizmus-leninizmus klasszikusainak műveiből vett idézetek, a szovjet és pártszervek határozataiból vagy a legnagyobb tudományos tekintélyek nyilatkozataiból vett idézetek tartoznak.

A KIÁLLÍTÁS EGYES RÉSZEINEK, CSOPORTJAINAK, TÉMÁINAK ÉS ALTÉMÁINAK MEGNEVEZÉSE.

A kiállítási tárgyak közé tartozó ilyen feliratok segítségével a kiállított anyag keltette benyomásokat bizonyos rendszerbe foglaljuk.

FELIRATOK ÉS MAGYARÁZÓ SZÖVEGEK.

Valamennyi eredetiben kiállított tárgyat, másolatot, vagy képzőművészeti alkotást lássunk el feltétlenül felirattal, vagy részletesebb magyarázó szöveggel, amely a lehető legrövidebben összefoglalja a kiállítási tárgy tanulmányozásának tudományos összegezését és megfelelő tájékoztatást nyújt a kiállított tárgyról.

A magyarázó szöveg néha a kiállítási tárgyak csoportjába is tartozhat.

HAZAI FELADATOK.

A mezőgazdasági problémák, kiemelkedő növénytermesztési és állattenyésztési eredmények bemutatásával hazánkban már jelentős eredményeket értek el. Elsősorban kiemelkednek a Földművelésügyi Minisztérium idevágó kiállításai: az általában évenként megismétlődő, nagyszerű budapesti tenyészállat vásárok és az egyes vidéki városokban megrendezett időszakos mezőgazdasági kiállítások.

Szinte egyedülálló előnyös helyzetben vagyunk Európában, hogy a

fővárosban külön Mezőgazdasági Múzeumunk is van. Ez a múzeum az elmúlt években nagyméretű, magasszintű, igen jól sikerült állandó kiállítást rendezett az erdő-, vad- és halgazdálkodásról, továbbá az állattenyésztésről.

Az állattenyésztési kiállítás egyes részei alkalmasak arra, hogy azokból kis önálló vándorkiállítások készüljenek, amelyeket azután vidéki múzeumokban lehetne bemutatni.

Önálló vándorkiállításra alkalmas kiállításrészletek pl. a következők:

1/ A juh tenyésztés. A juh-állomány növelését és a gyapjuhozam felezését célzó tervfeladatok, a juhtartás népgazdasági jelentősége, fajtankinti tenyészkörzetek, a tenyésztéssel és tartással kapcsolatos gyapjuhíbak, a juhbetegségek képezhetnék a tématerv pontjait.

2/ A baromfi- és házinyul tenyésztés. A baromfifajták eloszlása hazánkban /fajtakörzetek/, a mezőgazdasági határozat előírásai a baromfitenyésztés fejlesztéséről; a baromfifajták tojás- és hushozama, a csibenevelés és a baromfi takarmányozás, a vándorólakban nevelt tenyészállatok, az egészséges ólak bemutatása, a leggyakoribb tojáshibák átvilágított képei, a baromfi betegségek, továbbá a házinyul nevelés, takarmányozás, hushozam szolgáltatása külön vándorkiállítás keretében volna bemutatható.

3/ A takarmánytermesztés és silógazdálkodás. Az állattenyésztés fejlesztése szempontjából oly nagy jelentőségű kérdések a következőkben volnának összefoglalhatóak: a szénakészítés helyes módja, a zöld futószalag /talajnemekenként az év minden hónapjára/, a kis- és nagyüzemi silógazdálkodás előnyei, az erre alkalmas takarmánynövények, a silózás kivitelezése, a takarmányalap kiegészítése /erdei falomb, leveles szőlővenyige, akáclevél stb./silótakarmánynak feldolgozva, a takarmányok előkészítése: szecskázás, darálás, szeletelés, párolás, szalmafeltárás stb.

A múzeumi területnek a mező- és erdőgazdasággal kapcsolatos munkálkodása egyrészt a tudományos kutatómunkákban, másrészt az elkészített kiállításokban nyilvánul meg.

A Természettudományi Múzeum eddig a következő önálló mezőgazdasági kiállításokat, ill. meglévő állandó kiállításaiiban a következő mezőgazdasági kiállítás-részleteket készítette el:

1./ A mezőgazdaság rovarkártevői és az ellenük való védekezés /VÁNDORKIÁLLÍTÁS/.

2./ Mezőgazdaságunk ipari növényei /VÁNDORKIÁLLÍTÁS/.

3./ Hal-és halgazdálkodás /VÁNDORKIÁLLÍTÁS/.

4./ A DEBRECENI Múzeumban: A Hortobágy élő világa címmel a szocialista Hortobágy bemutatása.

5./ A GYŐRI muzeumban: A Hanság élő világa című kiállítás, mely a kisalföldi növénynevelés európai hírű munkáját és eredményeit mutatja be.

6./ BUDAPESTEN a Vajdahunyadvárban elkészített növénytani kiállítás mező-illetve erdőgazdasági részei.

VIDÉKI MUZEUMOK EDDIGI IDEVÁGÓ EREDMÉNYEI:

7./ A MAKÓI muzeum kitűnően sikerült HAGYMA-KIÁLLITÁST rendezett.

8./ A BALASSAGYARMATI muzeum 1952-ben "A NÖVÉNYVÉDELEM A JOBB ÉS EREDMÉNYESEBB GAZDÁLKODÁS SZOLGÁLATÁBAN" címmel időszakos kiállítást rendezett.

9./ A BALASSAGYARMATI muzeum 1953-ban újabb időszakos kiállítást készített: "JOBB MUNKÁVAL A MAGASABB TERMÉSHOZAMÉRT" címmel.

10./ A SZOMBATHELYI muzeum TALAJ ÉS MEZŐGAZDASÁG kiállítása az elmúlt hónapban nyílt meg.

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM ugyancsak a mezőgazdaságfejlesztési program szolgálatában 1954-ben a következő kiállításokat készíti még el;

11./ A HALADÓ AGRÓBIOLÓGIA /VÁNDORKIÁLLITÁS/.

12./ A MEZŐGAZDASÁG HASZNOS ÉS KÁROS MADARAI /VÁNDORKIÁLLITÁS/.

13./ A NÖVÉNYTÁR meglévő növénytani kiállításának talajtani részét átdolgozza a talajerő-gazdálkodás és talajvédelem szempontjából.

14./ A KECSKEMÉTI kiállítás, mely a homok gazdasági hasznosítását mutatja be, a legelőgazdálkodás, az erdőgazdálkodás, különösen pedig a szőlő- és gyümölcskultúra időszakos feladatainak ábrázolásával /komplex kiállítás, a Néprajzi Múzeum közreműködésével/.

15./ A MISKOLCI kiállítás, melynek növénytani része az erdőgazdálkodással kapcsolatban ad gyakorlati útmutatást.

16./ Egy /később kijelölendő/ vidéki muzeumban - TALAJERŐGAZDÁLKODÁS - TALAJVÉDELEM címmel készülő kiállítás a növénytári kiállítás átdolgozásra kerülő hasonló című kiállítás részlete nyomán.

A VIDÉKI MUZEUMOK A KÖVETKEZŐ KIÁLLITÁSOK MEGRENDEZÉSÉT VÁLLALTÁK; A TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM SZAKMAI SEGÍTSÉGÉVEL:

17./ SOPRON: A NÖVÉNYNEVELÉS A MEZŐGAZDASÁG SZOLGÁLATÁBAN. /A fertődi kísérleti gazdaság munkája./

18./ SZOMBATHELY: A TERMŐTALAJ ÉS A MEZŐGAZDASÁG. /V.23.-án megnyílt./

19./ PÉCS: A BARANYAMEGYEI ÁLLATTARTÁS RÉGEN ÉS MA.

20./ BALASSAGYARMAT: MEZŐ - ÉS ERŐGAZDASÁGI KÁRTEVŐK.

21. / BALASSAGYARMAT: A FÖLDMŰVELÉS ÉS ÁLLATTARTÁS RÉGI ESZKÖZEI ÉS TERMELŐSZÖVETKEZETEINK MAI KORSZERŰ GAZDÁLKODÁSA.
22. / BALASSAGYARMATI vándorkiállítás: GYÜMÖLCSTERMELÉS JELENTŐSÉGE.
23. / SZOLNOK: A CUKORRÉPATERMESZTÉS JELENTŐSÉGE ÉS A CUKORGYÁRTÁS.
24. / SZEGED: A MAGYAR FÜSZERPAPRIKA.
25. / DEBRECEN: MEGYÉNK GYÓGYNÖVÉNYEI.
26. / DEBRECEN: A HORTOBÁGYI ÁLLATTARTÁS EGYKOR ÉS MA.
27. / SZARVAS: TESSEDIK SÁMUEL EMLÉKKIÁLLÍTÁS ÉS A SZIKES TALAJOK JAVÍTÁSA.
28. / GYULA: A NÉPI ORVOSLÁS ÉS A GYÓGYNÖVÉNYEK.
29. / BÉKÉSCSABA: A MÉHÉSZKEDÉS NÉPGAZDASÁGI JELENTŐSÉGE.
30. / VESZPRÉM: KAPÁSTERÜLETEK HASZNOSÍTÁSA.

A fentiek alapján a muzeumi területnek a mezőgazdaságfejlesztési kormányprogrammal kapcsolatos munkája a következőképpen valósul meg:

a. / Az első lépés a tervezett tematikának az érdekelt helyeken a környező kutató intézetekkel, állami gazdaságokkal, termelőszövetkezetekkel való megtárgyalása és a kiállítások elkészítésének beütemezése.

b. / Ezután az illetékes muzeumok a feliratokat és a szövegrészeket elkészítik és a kiállításához szükséges demonstrációs anyagot a kutató intézetektől, állami gazdaságoktól, termelőszövetkezetektől elkérik.

c. / Az összeállított rendezőkönyveket - legalább 2 hónappal a megnyitás előtt - felterjesztik a főosztályhoz.

d. / Gondoskodnak a kiállítás határidős elkészítéséről.

e. / Mindazokban a muzeumokban, ahol az idén hasonló mezőgazdasági vonatkozású kiállítási munkák nem indulnak meg, de vannak helyben mezőgazdasági középiskolások, egyéb mezőgazdasági intézmények, vagy nagyobb állami gazdaságok, ott a jövő kiállítási évre vonatkozóan tematika kidolgozási és anyaggyűjtési munkálatokat kell végezni. Ebbe a munkába a néhány természettudományos muzeológuson kívül a néprajzi muzeológusok is bekapcsolódnak.

f. / Azokban a muzeumokban, ahol már vannak mezőgazdasági kiállítások, vagy kiállítás részletek, a városi vagy megyei népművelési bizottságok útján azok látogatottságát, illetve a látogatók szakszerű vezetését fokozott mértékben biztosítják.

g. / A vidéken elkészített kiállítások közül azokat, melyeknél ez

technikailag lehetséges, a megye területén más községekbe, állami gazdaságokba és termelőszövetkezetekbe esetleg vándoroltatják vagy más muzeumba továbbítják.

A fenti szempontok figyelembevételével a muzeumi terület egészséges kezdeményezésével elindul azon az úton, amelyen mind fokozottabban kapcsolódik mezőgazdaságunk nagy feladatainak és elért eredményeinek tudatosításába és népszerűsítésébe.

Márkus Dénes és Móczár László

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM BEKAPCSOLÓDÁSA A MEZŐGAZDASÁGI KORMÁNYPROGRAMM MEGVALÓSÍTÁSÁBA.

A mezőgazdasági problémák tudományos kutatásával, a szovjet és hazai eredmények ismertetésével, népszerűsítésével a legutóbbi időig profil szerint kizárólag a Földművelésügyi Minisztérium körébe tartozó intézmények /a különböző vidéki állattenyésztő és növénytermelési kísérleti kutatóintézetek, F.M.Központi Kiállítási csoport, Mezőgazdasági Múzeum/ foglalkoztak. A Természettudományi Múzeumban az első ötéves terv folyamán először a növénytári kutatók dolgoztak olyan témákon, amelyek a szomszédos, mező-, erdőgazdasági problémákat is érintik, azok megoldását eredményesen segítik. A Természettudományi Múzeum népszerűsítő-kiállításrendező munkájában a volt MMOK irányítása mellett 1951-ben a debreceni, majd 1952-ben a békéscsabai kiállítások mutattak be első alkalommal korszerű, a táj jellegének megfelelő mezőgazdasági anyagot. Lényeges előrehaladást jelentett, amikor sikerült kivívni, hogy a területre egy agronómust ki nevezhettünk. Így legalább a növénytan területén mezőgazdasági ismeretekkel rendelkező szakember útján vehettünk részt a feladatok megoldásában, legalább a növénytannal kapcsolatos problémáknál nem kellett a hozzá nem értés, a bizonytalanság gátlásával küzdenünk.

Mind a tudományos munkákban, mind a népszerűsítő-kiállításrendező munkákban ezután fokozottabb szerepet kapott az erdő-, mezőgazdaság. A tudományos munka idevágó részletei a munkatervek és munkajelentésekből kitűnnek.

Népszerűsítő vonalon:

- 1./ Először a DEBRECENI természettudományi kiállítás ismerteti a Hortobágyban levő állami gazdaságok legújabb eredményeit.
- 2./ Majd BÉKÉSCSABÁN mutattuk be a környék legfontosabb ipari növényeit, hasznosítását, mezőgazdaságát.
- 3./ A GYŐRI HANSÁG ÉLŐ VILÁGA c. kiállítás, amely a Hanság szocialista mezőgazdaságát is bemutatja. A füves vetésfor-

gó, a mezővédő erdősávok, a nemesített vetőmagok, a lecsapolások révén a rétek és legelők feljavítása, az állattenyésztés fejlesztése, a mesterséges berjunevelés, a hansági tájra alkalmas ipari növények jelentőségét, a sopronherpácsi, fertődi és magyaróvári mezőgazdasági kísérleti intézetek munkáját ismertetik a mezőgazdaság fejlesztésének szolgálatában.

- 4./ A HAL ÉS HALGAZDASÁG c. vándorkiállítás a magyarországi halak, halellenségek, halbetegségek ismertetése után bemutatja az ősi halászat, a folyami halászat és a balatoni halászat legfontosabb eszközeit, szerszámait. Megismerteti velünk a halélettani kutatás legkiválóbb magyar művelőit, a legkiemelkedőbb eredményeket, továbbá a szovjet tapasztalatok alapján hazánkban is megindult elektromos halászatot, végül a szovjet halászok munkáját.
- 5./ A MEZŐGAZDASÁG ROVARKÁRTEVŐI ÉS AZ ELLENÜK VALÓ VÉDEKEZÉS a legfontosabb kártevőkre és az ellenük való védekezésre hívja fel a figyelmet.
- 6./ A MEZŐGAZDASÁG IPARI NÖVÉNYEI c. vándorkiállítás a növények származását a kialakult, korszerű termesztési módszereit és ipari feldolgozását szemlélteti.
- 7./ A NÖVÉNYTÁR elmúlt évben megnyitott KIÁLLITÁSA hasonlóan több utmutatást ad a mező-ill. erdőgazdaságra vonatkozóan.

A mezőgazdaság fejlesztéséről szóló kormányprogram országos méretű feladattá tette mezőgazdaságunk elmaradásának felszámolását. Javaslatok, minisztériumok közötti tárgyalások, különböző viták útján jelölték ki az új helyzetben a Természettudományi Múzeum szerepét, a kormányprogrammal kapcsolatos új feladatait. /Tárgyalások folytak a Természettudományi Múzeum szakembereivel, a főigazgatósággal, a Mezőgazdasági Múzeum főigazgatójával, a F.M. Kiállítási Csoport vezetőjével, a F.M. Kísérletügyi és Propagandaügyi Igazgatóság /főosztály/ vezetőjével stb./

Ebben a vonatkozásban a legilletékesebb hely: a F.M. Kísérletügyi és Propagandaügyi Főosztálya megállapította, hogy az alkalmazásban lévő módszereket, technikai eljárásokat, napi eseményeket a F.M. állandó jellegű és az évenként rendszeresen rendezett mezőgazdasági kiállításokban propagálják. Ezért teljes mértékben helytelen lenne az a törekvés, hogy a múzeumok a napi termelési propaganda szócsövévé válnának. A Természettudományi Múzeumnak a mezőgazdaság fejlesztésére irányuló kormányprogramban való részvételét helyesnek és szükségesnek tartja, de csak a múzeum sajátos eszközei útján. A múzeumok kiállításai állandó jellegűknél fogva mindenkor a tudományosan beigazolt és gyakorlatban bevált termelési eljárásokat, eredményeket, azok tudományos alapjait ismertessék. Éppen a múzeum által ismertetett igazságok, tudományos eredmények tekintélyének, szavahihetőségének lejárását jelentené az, ha kellő óvatosság nélkül még ki nem próbált eljárásokat, módszereket idő előtt a múzeumban propagálnánk. Gyors fejlődésünk következménye az, hogy az újjennan alkalmazott módszerek közül több előző évi eljárás ma már túlhaladott, nem állja meg a helyét. Kívánatos, hogy amint a régészeti, néprajzi, természettudományi tárgyak helyét kapnak a múzeumban, úgy jusson hely a környék legkiemelkedőbb mezőgazdasági eredményeinek jellegzetes mezőgazdasági

tájkultúrájának bemutatására is.

Az elmondott célkitűzéseknek megfelelően a Természettudományi Múzeum a következő feladatok elvégzését vállalja. /A r i t - k i t o t t r é s z e k a m e z ő g a z d a s á g i k e r m é n y p r o g r a m m v é g - r e h a j t á s á v a l k a p e s e l e t e s e n b e á l l i t o t t u j t é m á k./

T U D O M Á N Y O S M U N K A .

I. A kultúrflóra vizsgálata.

- 1./Vadonélő fűfajok tájfajtáinak feldolgozása, társítási kísérletekbe való állítása a fűnemesítés számára, - elsősorban a Duna-Tiszaközi meszes futóhomokokra alkalmas gyepek létesítésére szempontjából. Ez az akadémiai téma eredetileg csak a homoki vetésforgó herefüves szakaszára terjedt ki. U j t é m a r é s z l e g e a t a k a r m á n y b á z i s n ö v e l é s e c é l j á b ó l olyan fűfajták felkutatása és kiválasztása, amelyek a homoki állandó gyepekben felülvetés esetén nagyobb életképességűek, termőhelyállóak és így azokban a szénatermést mind mennyiségileg, mind minőségileg /a savanyú fűvek kiszorításával/ fokozhatják.
- 2./ Az összes hazai /termesztett és vad/lenfejek sejttani feldolgozása a gyakorlati növénynemesítés számára Sedlmayr akadémikussal együttműködésben. K é s ő b b r e t é r v e z e t t , d e 1954-re előrehozott témareszlegek: a len monográfiájának megírása a növénynemesítőkkal komplex munkában.
- 3./U j t é m a J á v e r k a S á n d o r a k a d é m i k u s r e n d s z e r t a n i m u n k á j a a z O n o b r y c h i s m e d e l l m o n o g r á f i á j á n a k 1954-re előrehozott kidolgozása. Különben a teljes kultúrflóra-munka irányítója Jáverka akadémikus.

II. A növényföldrajzi kutatások és térképezés, illetve a növény-társulások cönológiai vizsgálata. Komplex tudományos munka más tudományos és gyakorlati erdészeti és egyéb intézménnyel.

- 1./A Bükk-hegység és a Torna-Karszt növénytársulásainak felvételezése, térképezése, amely gyakorlati útmutatást nyújt az erdőművelési módok, a fahezam növelés, az erdők felújítása, az erdők állományának átalakítása számára. Most készült el: a Mező és erdőgazdaság növényföldrajzi és termőhelyi térképezés állása és feladatai c. nagyszabású munka.
- 2./U j t é m a r é s z l e g a t a l a j e r ó z i ó f o l y a m a t á n a k k u t a t á s a a B ü k k b e n , a k ö l c s ö n h a t á s o k t i s z t á z á s a a n ö v é n y t a k a r ó v a l a t e r m ő t a l a j l e h o r d á s á n a k m e g a k a d á l y o z á s a , i l l e t v e a t a l a j v é d e l m e c é l j á b ó l , m i n d e r d ő - m i n d m e z ő g a z d a s á g i t e r ü l e t e k e n .

III. Élettani előkísérletek egyes gombák természetössége szempontjából.

Gombafajok ill. változatok élettani, kísérleti vizsgálata a termesztés számára új gombák bevonására, ill. a terméshozamok növelésére irányul. Közös téma a Gombatermesztési Vállalattal.

- IV. Az állattér kutatói megkezdik "A magyar állatvilág kézikönyve" 500 ívnyi sorozat elkészítését, hogy a teljes magyar anyag feldolgozása során olyan munkát adjanak a gyakorlati szakemberek számára, melyből az összes hazai hasznos és kártevő állatokat felismerik, életmódjukat megismerik, így hatáson felvehetik a mezőgazdasági kártevők elleni védekezést, egyben útmutatást nyernek a hasznos állatok védelmére vonatkozóan.
- V. A Duna vizlépcső létesítésével kapcsolatos revartani vizsgálatok. A kutatásokat a Közegészségtani Intézettel együtt végzik.
- VI. A bagócslegyek szerepe a vadgazdálkodásban.
- VII. A lucerna virágjait beporzó méhfélék országos eloszlásának, tevékenységük, ökológiai viszonyainak felmérése. A kutatások célja, hogy a heterozisos lucernanemesítés egyik fontos részletkérdését megoldja, ezáltal a legjobb és legnagyobb mennyiségű lucerna takarmány maghozam egyik feltétele biztosíttassék. A vizsgálatokat a M. T. Akadémia Mezőgazdasági Kutatóintézete lucernanemesítési csoportjával, a Lucernanemesítő Országos Munkaközösséggel és több vidéki természettudományos kutatóval együttműködve szándékozunk elvégezni. A maglucerna virágzási ideje alatt Dunántul VI. 20-tól VII. 30. között, az Alföldön VII. 30-VIII. 30. között két-három-napenként 10 alkalommal fogjuk elvégezni egy megadott munkalap szerinti vizsgálatokat. A Lucernanemesítő Orsz. Munkaközösségek által vizsgálatra kijelölt helyek és a vizsgálat elvégzői a következők:
Győr környéke /Aradi M.	Szeged /Csenger Gy./
Martenvásár /Dolinka agronomus/	Szarvas /Palov /
Zamárdi /Móczár L./	Bánkut /Dolinka agronomus/
Pellérd /Gebhardt A./	Karcag "
Kecskemét /Móczár L./	Pallag /Szücs L./

NÉPSZERŰSÍTŐ, KIÁLLÍTÁSRENDEZŐ MUNKA.

- I. A Növénytar 1954-ben készíti el a rét, legelő és erdőgazdálkodás biológiai alapjai c. kiállításrészesleg tudományos feldolgozását, növénybegyűjtését és itt a tudományos kutatás legújabb eredményeit, továbbá a gyakorlat számára átadott, felyamatosan átadásra kerülő, a szénaminőség és fahozam növelésével kapcsolatos eredményeit.
- II. A Növénytar az elmúlt évi kiállításának talajtani részét átdolgozza talajerőgazdálkodás és a talajvédelem szempontjából. Ezt az átdolgozott kiállításrészt szükség szerint egy vidéki muzeumban másodpéldányban bemutatja.
- III. A kecskeméti komplex kiállítás foglalkozik a legelőgondozással és javítással, az állati trágya helyes kezelésével és hasznosításával, a szemterelés /kalászos/ korszerű agrotechnikájával, a zöldtrágya -

zással. Ismerteti a helyes nagyüzemi és kisgazdasági vetésforgót, a gyomnövényeket, gomba és rovarkártévket, az ellenük való védekezést. A kiállítás szőlő és gyümölcsrészelegé többek között bemutatja a szőlő nemesítését, a szőlőművelési eszközök fejlődését a legrégebb időtől, majd ennek folytatásaképpen egy korszerű nagyüzemi szőlőgazdaság munkáját ismerteti. Továbbiakban látjuk a kajszibaracknál az alanymegválasztás, a metszés és ifjítás módját, ami a gyümölcsfák élettartamának meghosszabbítását, ill. a gyümölcs terméshezamek fokozását szolgálja.

IV. A h a l a d ó a g r ó b i o l ó g i a c. vándorkiállítás a korszerű termelési módszerek biológiai alapjait mutatja be, céltudatosabbá-téve a dolgozó parasztság munkáját.

V. A m e z ő g a z d a s á g h a s z n e s é s k á r o s m a d a r a i c. vándorkiállítás megismerteti az egyes madárfajok által okozott károkat, ill. megmutatja a mezőgazdaság számára sokat jelentő hasznukat.

VI. A m i s k o l c i k i á l l i t á s erdőgazdasági része számos korszerű gyakorlati utmutatást ad.

VII. S z a r v a s o n készül Tessedik Sámuel emlékkiállítás és a szikes Talajok javítása - vonatkozásu kisebb kiállítás.

Móczár László

L E N G Y E L O R S Z Á G I T A P A S Z T A L A T O K.

1954. március 19.-én indultam el azzal a feladattal, hogy Varsóban a magyar népművészeti kiállítást megrendezzem, s azt április 4.-re megnyissam. Így április 4.-ig nem sok időm volt arra, hogy a lengyel néprajz intézményeit közelebbről megismerhessem, a múzeumokat alaposabban tanulmányozhassam.

1954. április 6.-án vidéki útra indultam, melynek során felkerestem Wrocław, Krakó és Zakopane legjelentősebb múzeumait, s azokat, amennyiben a rendkívül rövid idő alatt lehetséges volt, igyekeztem megismerkedni szervezetükkel és munkájukkal. Április 12.-én visszatértem Varsóba s ott egy vitán vettem részt, mely a magyar népművészeti kiállítás anyagát vitatta meg. Ezt megelőzően a varsói etnografusoknak beszámoltam a magyar néprajz jelenlegi helyzetéről és kérdéseiről.

1954. április 15.-én tértem vissza Magyarországra. Így aránylag nagyon kevés időm volt arra, hogy a lengyel néprajztudományt alaposabban megismerjem. Amibe alkalmam volt betekinteni, azt az alábbi fejezetekben összefoglalóan adom.

A L E N G Y E L N É P R A J Z I M Ú Z E U M O K R Ó L.

1949. december 9.-én a Kulturális és Művészeti Minisztérium rendeletet adott ki, melynek értelmében átveszi az állami felügyeletet az összes tájkatató, országos és nemzeti múzeumok felett, melyeknek egy jelentős része korábban a helyi önkormányzatok hatáskörébe tartozott. 1949-ben 64 olyan múzeum volt Lengyelországban, melynek különböző nagyságu néprajzi gyűjteménye, osztálya is volt. Ma ezek felett is a Kulturális és Művészeti Minisztériumon belül működő múzeumok igazgatósága gyakorolja a felügyeletet. Ez kb. azt jelenti, hogy általában figyelemmel kíséri a múzeumok tudományos munkáját, biztosítja a múzeumok kiállításainak megrendezését és gyarapítását, általában a múzeumok fenntartását, azonban a tudományos kutatásokra fordítandó összeget a múzeumok általában a Lengyel Tudományos Akadémiától kapják. Az igazgatóságnak egyenlőre igen komoly nehézségeket jelent a státus kérdés, mert az államosítás időszakában az állásokat átvették és ezeknek egy igen jelentős része nem tudományos státus. Ezeknek helyébe még a mai napig sem tudtak, egy egységes muzeológus, ill. tudományos státust kialakítani.

Lengyelországban több nemzeti múzeum is van, így nemzeti múzeum a varsói Történelmi Múzeum, a varsói Szépművészeti Múzeum, továbbá a krakói Történelmi Múzeum. A néprajznak nincsen nemzeti múzeuma, de az ország területén három olyan múzeum is van, amelyik az egész Lengyelország területére kiterjedően végezhet gyűjtéseket. Ilyen múzeum a varsói, a lódzi és a krakói. Ezek a múzeumok egymástól többé-kevésbé függetlenül dolgoznak, de azért egy bi-

zónyes gyűjtési elhatárolás a gyakorlatban kialakult közöttük. Így a krakói Néprajzi Múzeum elsősorban gyűjti a Déllengyelországra vonatkozó anyagot, a varsói múzeum elsősorban az északkeleti, míg a lodzi múzeum inkább az északnyugati lengyelországi anyaggal foglalkozik.

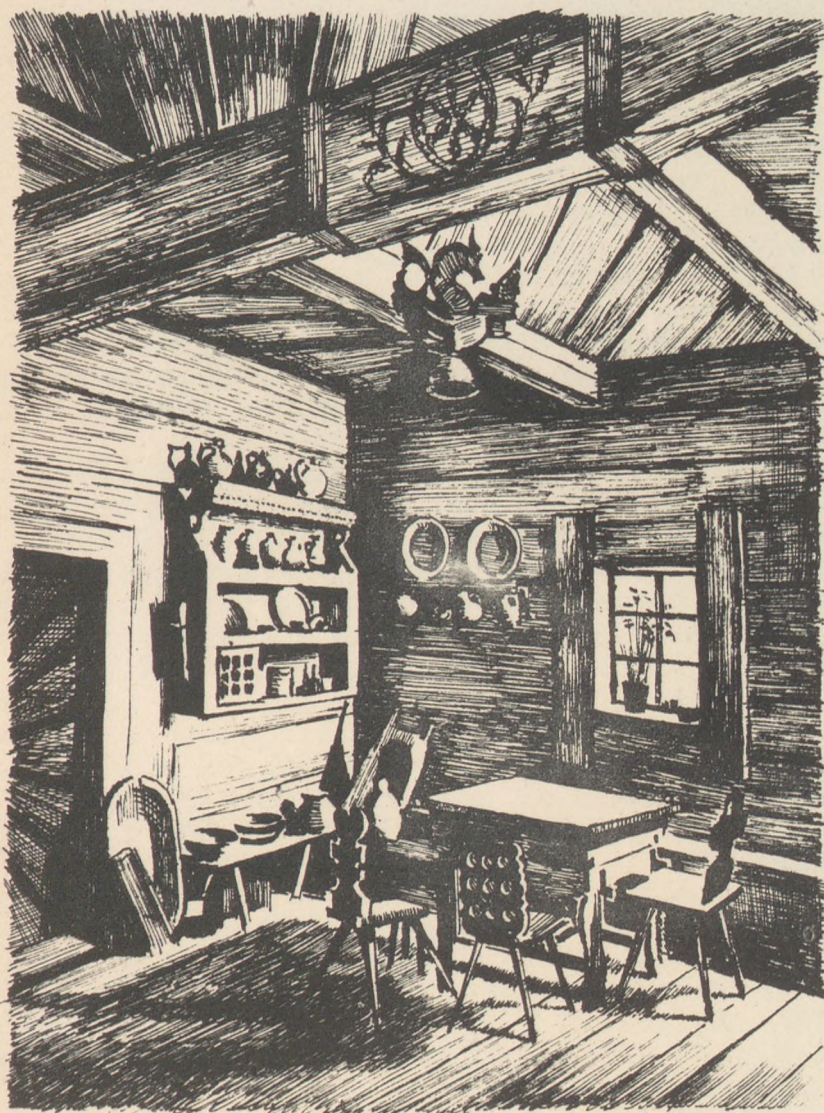
Az egységesítésre való törekvés a Kulturális és Művészeti Minisztériumban erősen látszik, így pl. néhány hónappal ezelőtt bevezették az egységes leltározást, mely az összes néprajzi múzeumokra kötelező. A Kulturális és Művészeti Minisztérium Néprajzi Igazgatóságának vezetője Zahuska igazgató elvtársnő /Warszawa Ul. Senatorska 13/15./ úgy nyilatkozott, hogy a jövőben a varsói múzeumot akarják olyan irányban fejleszteni, hogy az a néprajzi múzeum területén az országos múzeum funkcióját ellássa.

Általában a néprajz kutató, néprajzi muzeológusok egybehangzóan megállapították, hogy Lengyelországban a három muzeológiai tudomány közül a legnagyobb súlyt a művészettörténeti kutatásokra vetik, majd utána a régészeti kutatások következnek. Általában kevés összeggel támogatják a néprajzi kutatásokat. Bár kétségtelen az, hogy a lengyel néprajzi múzeumok az utóbbi években hatalmas előrehaladást tettek, mégis úgy látszik, hogy ez a megállapítás megállja a helyét.

A leltározás kérdésével kapcsolatban már említettem, hogy csak az utóbbi hónapokban rendelték el az egységes néprajzi leltározást. Az egységesítés kiterjed a leltárkönyvre és a leíró cédulára. Egyenlőre a földrajzi céduláknak a készítése nem kezdődött meg. Az általam közelebbről vizsgált két országos múzeum /a varsói és krakói / úgy osztotta be, hogy a leltározás összes kérdései egy kézbe, a leltározási felelős kezébe fussanak be. Ugyancsak a leltározási felelős veheti át a postán, vasúton vagy bármilyen más módon érkezett tárgyakat. Tekintettel arra, hogy a restaurálás kérdései a néprajz területén meglehetősen kialakulatlanok /restauráló műhelyt csak Krakóban láttam/, ezért az új tárgyak konzerválására, restaurálására egyenlőre nem gondolnak.

A leltárkönyvet mindig ugyanaz a személy írja. Piszkozatot nem készítenek a leltárkönyv feljegyzéseiről. Az új most bevezetett leltárkönyvük az alábbi rovatokat tartalmazza: 1/ leltári szám, 2/ katalógus szám, 3/ a tárgy megnevezése, 4/ a tárgy népi neve, a tárgy leírása, méretei, 5/ a tárgy anyaga és elkészítésének technikája, 6/ a tárgy lelőhelye, ország, körzet, járás, község, települési sorrendben, 7/ honnan származik /ezt abban az esetben töltik ki, ha a lelőhely nem egyenlőre nem használta ideje/, 8/ az elkészítés időpontja, 9/ a vétel, ajándék, csere stb./ 12/ a tárgy értéke, 13/ a tárgy raktározásának helye /ezt a rovatot mindig ceruzával töltik ki/, 14/ megjegyzések.

A leltári számok éppen úgy mint nálunk 3 csoportból állnak, melyből egy az évszám két utolsó számából, a másik a gyűjtő egyenlőre nem gondolnak arra, hogy a régi tárgyakat, amelyek beérkezési sorrendben íródtak be a leltárkönyvbe, újra leltároz-

GÓRÁL SZOBARÉSZLET
Néprajzi Muzzeum. Krakó.

Leíró leltárcédulájuk előrenyomott, igen bonyolult, és az alábbi kérdéseket tartalmazza: a baloldali rovatban legfelül a muzeum neve, alatta egymással a leltári szám és a katalógus szám. Alatta arravaló utalás, hogy a tárgy milyen más tárgyakkal függ össze, illetve milyen más tárgyakkal alkot egységet. Itt a leltári számokat szokták felsorolni. Alatta a megszerzés időpontját jegyzik fel, majd ez alatt a tárgy anyagát és kivitelezésének módját. Az alatta lévő rovatban a méreteket és a súlyt jelölik meg míg baloldalt a legalsó rovatba a tárgy állapota, továbbá a restaurálására és konzerválására vonatkozó feljegyzések kerülnek. A zépső hasámban találjuk a tárgy nevét, az alatta lévő rovatban pedig a tárgy népi nevét, ezalatt pedig a jellegzetes ismerető jegyeit. A jobboldali rovat a tárgy származásával foglalkozik. Itt feljegyzik az országot az etnikai csoportot, a körzet és járást, továbbá a községet, települést. Ezenkívül a lehető legszűre feljegyzik, hogy hol elterjedt a tárgy, készítésének helyét és idejét, a készítőnek családi és keresztnévét, életkorát, továbbá a készítő pontos címét. Ez alatt nagyobb hely van a fénykép, illetve rajz számára. Ez alatt feljegyzik, hogy ki fényképezte, ki rajzolta a tárgyat, illetve mi a fényképnek a leltári száma.

A leltárcédula másik oldalán kerül sor a tárgy részletes leírására. Először a tárgy formáját, színét, készítésének technikáját és funkcióját írják le. Utána feljegyzik, hogy melyik etnikai csoporthoz, milyen szociális körhöz, hivatáshoz vagy korosztályhoz kapcsolódik a tárgy használata. Feljegyzéseket készítenek, hogy a hasonló tárgyakat a környezetben milyen korban készítették és mire használják. Feljegyzik a leírt tárgy használatának utolsó időpontját. Feljegyzést készítenek a tárgynak a gazdasági életben elfoglalt szerepéről és végül utalnak a megfelelő folklór anyagra. - Erről a követelményről megjegyezték, hogy ezt csak a legkritikább esetben tudják kitölteni és általában ezt túl magas követelménynek tartják. A baloldalon feljegyzés készül arról, hogy a tárgyat hol publikálták. Ez alatt a gyűjtő vezető és keresztnéve, majd ez alatt a kartont kiállító tudományos dolgozónak az aláírása és a kiállítás időpontja szerepel; emellé kerül a megszerzés módja és ideje. A jobboldali hasámban feljegyzik a tárgyról készült kassé, film vagy levonat leltári számát. Ez alatt feljegyzik a tárgy raktári helyét a muzeumban. Végül egy kis rovat marad a feljegyzések számára.

Egyelőre még nagyon kevés ilyen leltári cédula készült el, annál is inkább mert a leltározással kapcsolatban még csak most várják egy részletes utasítás kiadását.

A NÉPI KULTURA ÁLLAMI MUZEUMA, WARSZAWA, /Igazgató: Jan Manu-giewicz, Warszawa, Koza 3./ A Néprajzi Múzeum Varsóban a háború alatt teljesen megsemmisült, tárgyaiból egyáltalában semmi sem maradt. 1946-ban a Kulturális és Művészeti Minisztérium úgy határozott, hogy Varsótól kb. 20 km-re megnyitja a Népi Kultúra Állami Múzeumát /Panstwowy Muzeum Kultur Narodowych Warszawa/. A múzeum munkatársainak aktív munkája lehetővé tette, hogy 1946-ban a múzeum első osztályát már megszervezte, mely a lengyel népművészet és anyagi kulturával foglalkozik. 1949-ben a múzeum megnyitotta első kiállítását, mely a lengyel népviseletekkel foglalkozott. A kiállítást sok kritika érte, s már több al-

kalemmal átépítették, de azért lényegében most is ez az alapja a muzeumban látható népviseleti kiállításnak.

Młocini tulajdonképpen Varsónak egy külvárosa, mely egyre jobban összeépül a várossal, a múlt év végén villamost is kapott; addig a muzeum dolgozói igen nagy nehézséggel, több kilométeres ut után juthattak el munkahelyükre. Az épületek alapja, egy földszintes XVIII. század végi kastély, ebben van elhelyezve a tizenegy teremre terjedő népviseleti kiállítás. A kastélyt idők folyamán többször is átépítették, ebben az évben azonban még valószínűleg a régi formájában fogják visszaállítani. Az épülethez később mindkét oldalról két kisebb épületet toldottak. Az egyik oldalt raktárak és a könyvtár van elhelyezve. A könyvtárnak kb. 3-4000 kötet könyve van, ezek között azonban magyar kiadvány alig található. Nem kapják és egyáltalában nem ismerik az Ethnographiát és az Actát sem. Másik oldalon a dolgozó helyiségek és a leltározás helyisége sorakoznak. A Kulturális és Művészeti Minisztérium határozata szerint, most a Młocini Muzeum az egyedüli, mely tengerentúli anyagot is gyűjt, ide összesítették a más muzeumok összes ilyen jellegű anyagát. Ezek számára egy raktárhelyiség van, továbbá egy barakszerű kiállítási helyiség, amely tetővilágításos, két részre osztott. Ujabbán egy állandó, kb. 40x8 méteres kiállító helyiséget építettek, magas oldalvilágítással, ahol az Afrika-kiállítást fogják elhelyezni. A muzeumnak a Visztula partján 30-40 holdas parkja van, a főépület ablakai a Visztulára néznek. Most építenek egy kb. 20 méteres átmérőjű kör alakú csarnokot, melyben részben kiállításokat akarnak rendezni, de ugyanakkor hangversenyeket, első sorban népzenei bemutatókat is. Ez is elkészül a nyárra. Mivel nagyon jó és alkalmas területük van, gondolkoznak azon is, hogy szabadtéri muzeumot csinálnak ezen a területen, annál is inkább, mert lényegében ez a terület a varsói kulturpark végében helyezkedik el.

A muzeum raktárai a Visztula szembenlévő oldalán vannak. Itt nem jártam, mert éppen zajlott a folyó. A legközelebbi híd pedig kb. 20 km-re van. Egyébként motorcsónakjuk van, mellyel a tavaszi és nyári hónapokban a közlekedést a két muzeumi épület, jobban mondva település között fenntartják.

Az iroda és a munkahelyiségek bent Varsó belvárosában a Keza 3. szám alatt vannak egy háromszobás lakásban elhelyezve. Egy nagyobb helyiségben dolgoznak a tudományos és adminisztratív dolgozók négyen-ötten, a másik szobában az igazgató és helyettese dolgozik. Ebben a két helyiségben van elhelyezve a szakkönyvtárnak az a része is, melyet a młocini részlegben nem tudtak elhelyezni, illetőleg amelyre a bent dolgozóknak állandóan szükségük van. E munkahelyiség közelében a Salvatorska utcában /13/15/ még van munkahelyiségük, illetve raktárak. Ezenkívül meg kell említeni azt a fontos kezdeményezést, melyet a muzeum indított el, amikor egy öreg kimustrált bárkát vándorkiállításra rendezett be. Ez a vándorkiállítás a Visztulán közlekedik. Kora tavasszal egy motoros vontató felviszi a Visztulán, amennyire csak lehet és onnan magától jön le, úgyhogy ősszel Varsó magasságáig, vagy a tengerfelé még előbbre is eljut. Erről a kezdeményezésről a varsói magyar nagykövetség kulturális attaséja több mint egy évvel ezelőtt hírt adott, sajnos azonban ez a hír sohasem jutott el hozzánk.

A varsói múzeumnak jelenleg 30 dolgozója van, ezek közül 11 tudományos dolgozó. A tudományos dolgozók egyrésze csak olyan, akik régebbi idő óta is néprajzi kérdésekkel foglalkoznak. A másik része a tudományos dolgozóknak a szociológia területéről került át a néprajz területére. A szociológia ugyanis a két háberu között a burzsoá Lengyelországnak vezető tudományága volt, ezt a burzsoá tudományágot azonban 1948-49-től jórészt felszámolták. A rengeteg szervezés, tömegfelvilágosító munka miatt a múzeum dolgozói általában nem igen jutnak hozzá, hogy tudományos kérdésekkel behatóan foglalkozzanak. A múzeumnak saját kiadványa nincsen.

Két évvel ezelőtt nyitották meg az Afrika és Oceánia kiállításokat, mely mint említettem folyószerű tetővilágításos barakban van elhelyezve. Az épület előcsarnokában egy világtérkép fogadja a látogatót, melyen a lengyel kutatók, néprajzi kutatók, földrajzi felfedezők utjait szemlélhetik. Így pl. szerepel mindkét Ozkanowski, továbbá Malinowszki, akinek kutatásait is lengyel kutatások eredményeihez számítják. Az előcsarnokban ezenkívül a gyarmati elnyomást ábrázoló néhány kép és dokumentum foglal még helyet. Az előcsarnok másik oldalán szovjet néprajzi könyvkiállítás van, ahol a vitrinekben újabb beszerzésű szovjet néprajzi, utazási és felfedező irodalmat állítanak ki. A folyósón esetlegesen összeszedett tárgyak mutatják be elsősorban Afrika és Oceánia művészetét. Az anyagot részben használatuk szerint, részben a földrajzi elvnek megfelelően igyekeztek csoportosítani. Sok térkép és általában kéziművekből kifényképezett magyarázó fényképek és néhány rajz teszi szemléletessé az egész kiállítást. A kiállítás anyagát, amelyhez még bizonyos mennyiségű raktári anyag is járul, magángyűjteményekből és vidéki múzeumok raktárai anyagából szedték össze. Amint említették tengerentúlról anyagot sokszor ma is kapnak, melyet rendszerint a lengyel hittérítők küldenek haza.

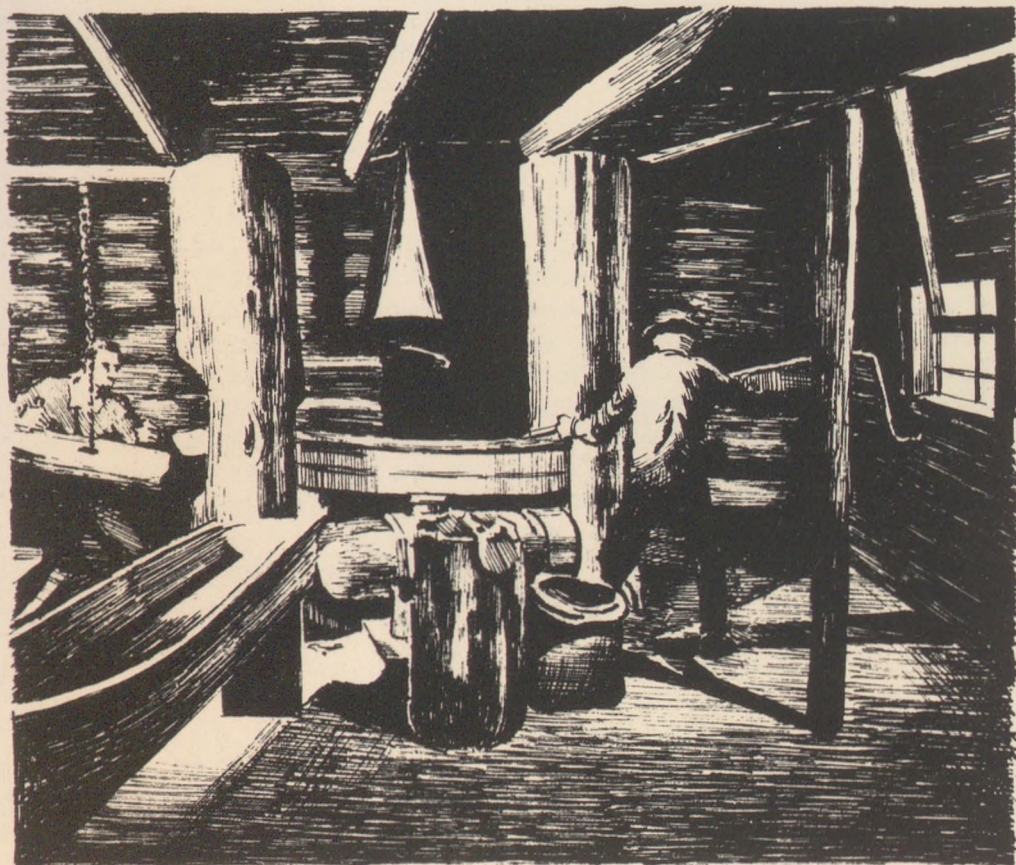
A főépületben elhelyezett kiállítások a lengyel népviseletekkel foglalkoznak. Anélkül, hogy a kiállítás teljes egészében ismertető, inkább a kiállítás néhány jellemző vonására mutat rá: tekintettel arra, hogy korábban e kiállítással kapcsolatban az a kifogás merült fel, hogy történetietlen, továbbá hogy az esztétizációt nem tükrözi eléggé, az új átépítés miatt ezeket a szempontokat igyekeztek figyelembe venni, így pl. mindjárt az első teremben a Lewiczi népviseletet három korszakban mutatják be, a XIX. XX. századból és a jelenből. Az ablakon térképet helyeztek el, Minden teremben feltüntették hogy a terem anyaga melyik vidékről származik. Általában az egész kiállításon látszik, hogy jóformán teljes egészében házi erővel készült. Így pl. a vitrinek gyengék s csak elnagyoltan megmunkált fából készültek. A babák lábai sok esetben gyalulatlan fából vannak. - A kiállításon magyarázó felirat jóformán semmi sincsen, legfeljebb egy általános bevezető felirat, amely az egész teremre vonatkozik. Fényképet ugyancsak keveset találunk a kiállításon, grafikai megoldás pedig egyáltalán nincsen. Így a kiállítás, amint azt a múzeum dolgozói is mondták, inkább tanulmányi raktár-szerű és csak egy általános áttekintést nyújthat a lengyel népviseletről. A babuk egyébként fej nélkül vannak kiállítva, a fejviseleteket általában drótra erősítették fel. A viseletek valamennyien teljes babán állanak. Meg kell még jegyeznünk azt, hogy a kiállítás megvilágítása a plafonon elhelyezett neon világítással történik.

A feliratok egyrésze irtott, nagyobb része, mint azt a legnagyob-
b lencsével kiállításon láttam, nyomtatott.

NÉPRAJZI MUZEUM, KRAKÓ /igazgató Doc. dr. Tadeusz Seweryn, Kraków,
Pl. Wolnica 1. Dyrektor Muzeum Etnograficznego/. Amikor ez előtt
négy évvel Krakóban jártam, a muzeum anyaga ládákban csemagel-
va, áttekinthetetlenül volt szűk helyen összezsúfolva. Az el-
mult három év alatt azonban a muzeum hatalmas fejlődésen ment
keresztül, megkapta a három emeletes régi városházát, ahol a-
nyagával jól be tudott rendezkedni. Ma már ez a hely is szűk
számára, úgyhogy bizonyos raktárakat szomszéd helyiségben kel-
lett elhelyezni. A muzeumnak összesen 28 dolgozója van. Ezek
közül 9 tudományos dolgozó, akik közül kettő eredetileg nem
néprajzos, hanem történész volt. Ezek közül az egyik az archi-
vumot vezeti, a másik pedig a közönségszolgálatot látja el. A
muzeum jelenleg a következő négy osztályból áll: 1/ anyagi kul-
tura /vezetője Szewczik Custos, Kraków, Pl. Wolnica 1./ 2/nép-
művészet. Itt elsősorban a kerámiát, fafaragást, himzést, szőt-
test, fémmunkát és egyéb népművészeti ágakat őrizik. 3/ Népv-
iseleti Osztály. 220 db teljes viseletük van, legteljesebb a
Krakó környékéről származó népviseleti gyűjtések. 4/ A falu
története c. osztály, mely a falu történetére, társadalmi és
gazdasági változásaira vonatkozó anyagot gyűjti. Az utóbbi há-
rom osztálynak jelenleg nincsen vezetője, mert amint a muzeum
igazgatója mondta nem kapnak megfelelő szakembereket.

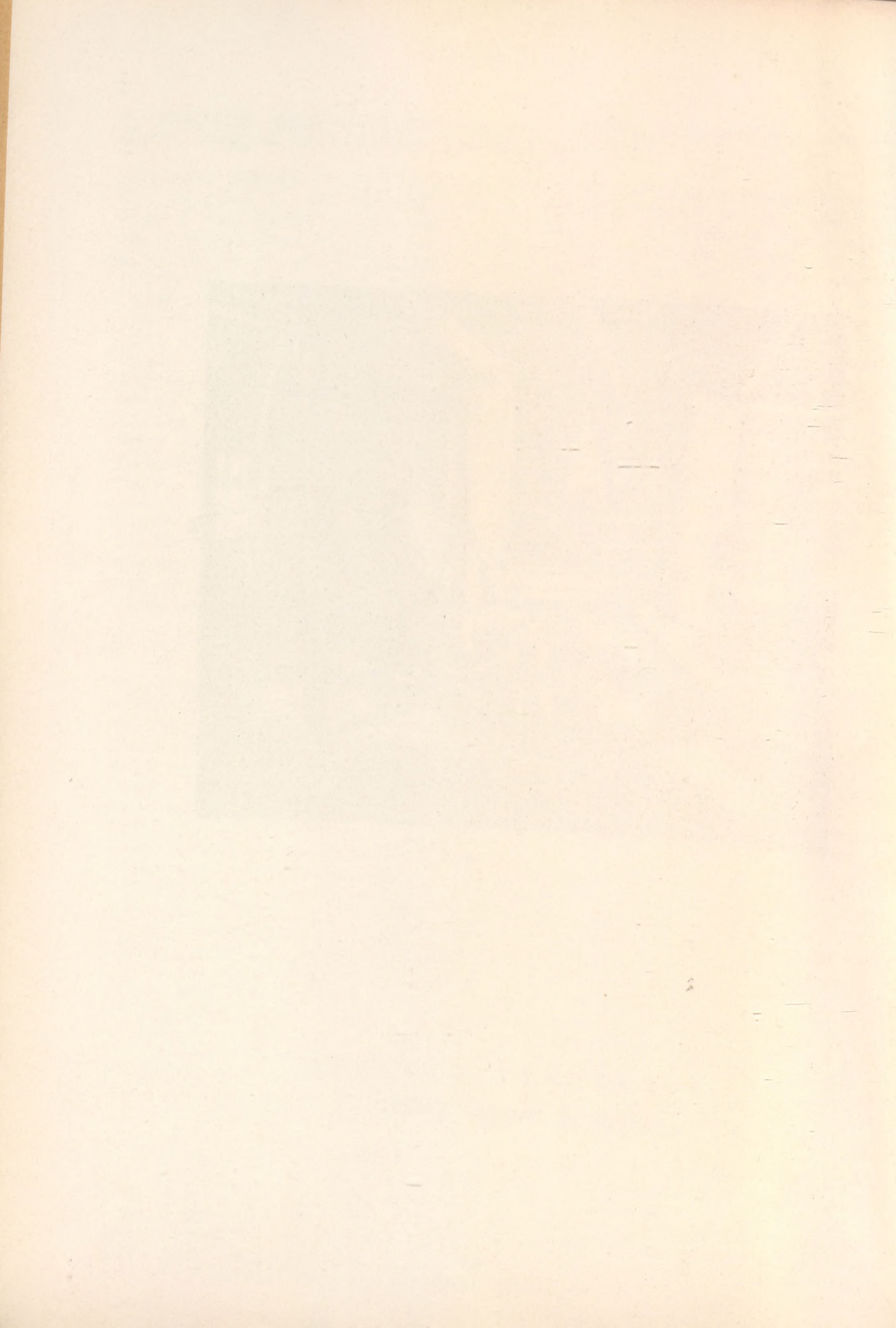
Ezenkívül van még a muzeumnak r e s t a u r á l ó m ű h e -
l y e is, amelyben ketten dolgoznak. A restauráló műhely nem
régén működik és eddig elsősorban kerámia restaurálással, te-
vábbá a szalmából készült diszeknek, gyermekjátékoknak restau-
rálásával foglalkozik. A restaurálendő tárgyról a munka meg-
kezdése előtt fényképfelvételt készítenek, majd egy kartonon
feljegyzik a restaurálás előtti pontos állapotát, továbbá azt,
hogy a restaurálás és konzerválás alatt, milyen eljárásokon
ment keresztül a tárgy. A kerámia tárgyak közül azokat amelyek
csak raktárban őrződnek meg, fehér gipszszel kiegészítik, amelyek
azonban kiállításra kerülnek, azokra fehér gipszszel állítják a feltételek-
hetően megvolt díszítéseket, mintákat. Ezzel kapcsolatban az a
véleményünk, hogy a látogatók számára a teljes műalkotás töb-
bet nyújt, mint egy csonka vagy pedig fehérrel kiegészített
tárgy. Ugyanakkor a kerámia tárgy látszejében a kiegészítést fe-
héren hagyják, tehát bármikor megállapíthatják, hogy milyen
mértvű és fokú volt a kiegészítés. A fa, fém és bőr restaurálá-
sához még nem kezdtek hozzá, ezek amint mondták igen nehéz
feladatok és itt nagyon szívesen vennék a mi restaurátoraink
segítségét. Az intézet igazgatója Tadeusz Seweryn, régebben irt
a néprajzi restaurálásról egy kis kiadványt, ezt azonban sem-
miképpen nem tudtam megszerezni, csupán egy kis rövid tanulmány
van tőle, melyet a restaurálással és épülethelyreállítás kérdé-
sével foglalkozó kézikönyvben találtam, magammal is hoztam.

Ezenkívül van a muzeumnak asztalosműhelye és ugyanott egy mede-
lező műhelye, ahol a maketteket készítik, továbbá a babák tel-
jes formázását, ugyanis a krakói kiállításon a népviseleti bá-
buknak mindnek van feje, de az arcvonásokat csupán elnagyoltan
érzékeltek. Az asztalosműhely a kiállítással kapcsolatos ösz-
szes munkákat ellátja. A leltározási részlegről, illetve az
archivumról más helyen történik említés.

B. E. É P I T E T T O L A J Ü T Ő

Néprajzi Muzem. Krakó.

A múzeumnak jelenleg 20.000 tárgya van, amely elsősorban Dél-Lengyelországra korlátozódik. Bizonyos anyaga van Lengyelország más területeiről is. A ki nem állított anyagot raktárakban helyezik el, amelyeket az osztályok elrendezésének megfelelően csoportosítottak.

A múzeum épületében jelenleg 20-25 kiállítási szoba, illetve terem van. A múzeumba a beléptől egy hosszú folyosó fogadja, melyen a legszebb lengyel népi bútoreket szemlélhetjük. Innen nyílnak az egyes kiállítási termek, melyekbe a földszinten külön-külön kell mindegyikbe bemenni.

Az első kiállítási terem a lengyel népi táncokkal foglalkozik. A legjellemzőbb népi táncokat makett formájában állították ki. A maketteket szobrászok készítette. Amint a kiállítás vezetője megjegyzi, a kiállított 11 különböző tánc csak egy kis töredéke annak a pár száz táncnak, amelyet ma is ismernek és táncolnak Lengyelországban. Azokat a jeleneteket és figurákat választották ki, amelyek leginkább alkalmasak arra, hogy a lengyel népi táncokat megismerhessék. A kiállítás egyes jelenetei vitrinekben vannak elhelyezve, melyeket külön-külön felülről világítanak meg. A kiállításhez Tadeusz Zyglér népi táncoktatással foglalkozó munkatárs jó áttekinthető katalógust állított össze /42 lap szöveg, 11 tábla kép, Krakó 1952. ára 4 Zl./ A szövegben mindentütt elhelyezték a megfelelő kótákat is. A vezető végén négy-négy oldalas orosz, angol, német, francia kivenet teszi lehetővé, hogy idegenek is élvezhessék a kiállítást.

A további termekben és szobákban Lengyelország különböző területeiről állították ki teljes szobaberendezést. Így teljes ilyen berendezést találunk a dabrowai kerületből, Podhalából /Tátravidék/, továbbá egy alsósziléziai szobát a XVIII. század végéről, majd egy Krakó környéki parasztszobának a teljes berendezését. Ezekben a szobákban feltűnő az, hogy igen sok magyar, illetve szlovák kerámiát lehet látni, ami felveti, hogy ezek idekerülését bővebben meg kellene vizsgálni. A földszinten a továbbiakban különböző kisiparok teljes felszerelésének beépítését találjuk meg. Van egy teljes fazekasműhely, melyet égető kemence is kiegészít. Továbbá kallómalom, teljes olajprés és minden hozzátartozó felszerelés. Ez utóbbit Zakopane környéki faluból szállították be a múzeumba. Ezeket a beépítéseket valamennyit az illető falu ehhez legjobban értő lakosaival oldották meg. A kiállítás idáig terjedő részének 44 lapos több képpel illusztrált vezetője van, melynek az előbbihez hasonlóan orosz, angol, német, francia kivenete is van. /A vezető 1952-ben jelent meg, ára 2.50 Zl./

A további kiállítások csak nemrégiben nyíltak meg, úgyhogy ezeknek vezetőjük ma még nincsen. Amint az igazgató megjegyzte a földszinten lévő kiállítások elsősorban arra szolgálnak, hogy a látogatók kedvet kapjanak az első, második emeleten elhelyezett tudományosan felépített kiállításokhoz.

Az első emelettől kezdődő kiállítások abból a tételből indulnak ki, hogy az emberiség történetének egyik legfontosabb mozgatóereje az élelem megszerzése és a test védelme az időjárásviszonyokkal szemben. Ennek megfelelően a folyosón történeti

Sorrendben a lengyel parasztság lakóházainak modelljeit és fényképeit állították ki. Az első ilyen modellek rekonstrukciók, melyeket részben ásatások, részben középkori metszetek alapján állítottak össze. Ezek után vidékenként bemutatják a legjellemzőbb lengyel falusi lakóházakat és a végén azoknak a lakóházaknak a modelljeit, amelyek mest épülnek az új lengyel falvakban.

Az első emeleten már körbe lehet járni a kiállító helyiségekben és nem kell minden szoba után a folyósóra kijönni. Az első teremben a tűznek dörzsöléssel való gerjesztésével ismerkedünk meg, majd bemutatja a kiállítás, hogy a dörzsölés elvéből kiindulva milyen dörzsölő szerszámok jöttek létre, melyek az emberiség életét megkönnyítették. A terem másik oldalán megismerkedünk azokkal a növényekkel, melyekkel az őstársadalomban a mai Lengyelország területén lakó népek éltek. Ezeket részben rajzokban, részben eredetiben mutatják be. A következő terem a vadászat és méhészet kérdésével foglalkozik és bemutatja az erdei méhészetet is. A harmadik terem az állattartással, mégpedig elsősorban a havasi juhászattal ismertet meg bennünket. Itt a juhászat kisebb épületeit is bemutatják, továbbá a tejfeldolgozás egyes eszközeit. A következő teremben a földművelés legregibb eszközeivel, a különböző típusú faékekkel, sarlóval, kaszával, oséphadaróval ismerkedhetünk meg. A falakon fényképek világosítanak fel ezek használatáról. A földművelés utáni teremben a mai földművelés módját vetik össze a kapitalizmus korszakának földművelési technikájával. Itt leginkább képek, festmények, fényképek vannak elhelyezve.

A folyósó másik oldalán a vászon készítés munkamenetét állították ki a len elvetésétől egészen a különböző szövészmintákig. A szövészek között van olyan is, amelynek a lábait a földbe ütik bele. A kiállítás a továbbiakban foglalkozik a takácsok munkájával, általában az ilyen jellegű céhes iparral. Majd a festéssel, a kékfestő mintákkal bemutatja a különböző növényi festékeket és a színezés különböző eljárásait. Ezután kezdődik a lengyel népviseleteknek vidékenként való bemutatása, mely a második emeletre is kiterjed. Ez a kiállítás lényegesen gazdagabb mint a varsói és a népviseletek mellett különböző más tárgyakat, himzéseket, bőrmegmunkálást, stb. is bemutat. A kiállítás az anyagot történeti sorrendben ismertet be bemutatni. A második emeleti folyósót sűrűn egymásmellettek elhelyezett vitrinek töltik meg, melyben a népviseleti rész helye kezdődik el.

A második emelet többi helyiségeiben Lengyelország kerámia központjainak legjellemzőbb és legjobb anyagait találjuk meg. Ugyanitt van a himzések vidékenként való elhelyezése is, majd külön egy terem foglalkozik az új népművészetnek a mai életben való felhasználásával, továbbá a népművészetnek a könnyűiparba, elsősorban a textiliparba bevitelének kérdésével. A kiállítás-hoz még két újabb termet fognak a közeljövőben csatolni, melyben a lengyel falu társadalmának múltbeli és jelenlegi életét hasonlítják össze. Ennek a kiállításnak egy változata már elkészült és vándorkiállítás formájában járja az országot. Erről a kiállításról meg kell jegyezni, hogy az új kultúra és életmód kiállításában itt is elsősorban fényképekre, grafikonokra, feljegyzésekre, iratokra támaszkodnak, ezért a többi kiállításokhoz viszonyítva ez a rész meglehetősen halott és színtelen.

A krakói múzeum kiállításai átrendelt, tudományosan megalapozott, izléses kivitelűek, amelyekben erősen látszik az a törekvés, hogy anyagukat a marxizmus-leninizmus alapján állva csoportosítsák és magyarázzák.

Általában a lengyel múzeumokkal kapcsolatban meg kell jegyez-
nem, hogy azokban mindig a legnagyobb tisztaságot tapasztaltam.
Ez többek között azzal is magyarázható, hogy a látogatók csak
filopapucsban mehetnek be a kiállítási helyiségekbe, s így nem
hogy piszkolják a kiállítási termeket, de igen nagymértékben
tisztítják azokat.

WROCLAWI VAJDASÁGI MUZEUM. Ugyancsak nemrégiben kapta épületét,
melyben ma még elsősorban a képzőművészeti és régészeti anyag
dominál. A régészeti anyag elrendezése a régi korszak beosztá-
sa szerint történt, sem az engelsi periodizációt, sem ezek a-
lapján álló más periodizációkat nem használnak. A kiállításra
jellemző kevés tárgyi anyaga, a termek ezért üresnek tetszenek.
A múzeum néprajzi osztálya most van alakulóban, egyelőre egy
munkatárs dolgozik itt. Sok anyagot gyűjtöttek már össze, de
ezek nagyobb részét a területről nem szállították még be. A
múzeum raktárait megtekintettem, ezekben példás rend uralkodik,
a tárgyak legnagyobb része a butorok, kerámiák, üvegfestmények
közül kerül ki, de képviselve vannak a gazdasági élet tárgyai
is. - Wrocławban ezenkívül meglátogattam a XIV. században épült
régai városházában elhelyezett Wrocław történetével foglalkozó
múzeumot is, ahol tanúja voltam annak, hogy történelem órákat,
sőt rajz órákat is a tanárok a múzeumban tartottak. Mindehhez
meg kell jegyezni azt, hogy Lengyelországban egyetlenegy olyan
múzeumban sem fordultam meg, ahol ne lett volna a kiállítási
termekben központi fűtés.

TÁTRA MUZEUM, ZAKOPANE. /Múzeum Tatrzańskie, Zakopane, Krupow-
ki, igazgató: dr. Juliusz Zborowski, dyr. Muzeum Tatrzańskiego/.
Jelenleg a múzeumnak nincs kiállítása, az új kiállítás csak
nyárra készül el. A múzeum gyűjtőterülete a Tátravidékre, köze-
lebből a górálokra terjed ki. A múzeum igazgatója megmutatta a
nagyon szépen elrendezett raktárakat. Itt elsősorban a textiliá-
kat, a kerámiákat, melyek között ismét sok magyar és szlovák ke-
rámia mutatkozott. Igen nagy gyűjteménye van a múzeumnak pász-
terfaragásokból és üvegfestményekből. A múzeum elsősorban nép-
rajzi profilu és ennek megfelelően igazgatója és egy tudományos
munkatársa is néprajzi szakember.

N É P R A J Z Z A L F O G L A L K O Z Ó L E N G Y E L

T U D O M Á N Y O S I N T É Z E T E K.

LENGYEL NÉPRAJZI TÁRSASÁG /Polskie Towarzystwo Ludoznawcze,
Wrocław, Nankera 4 m 4./ A lengyel néprajztudománynak ez a leg-
fontosabb összefogott szerve 1895-ben alakult Lubinban és több
helyre való vándorlás után egészen az utóbbi évekig Lubinban
volt a székhelye. 1951-ben költözött át Póznánba, majd 1953-
ban Wrocławba. Jelenleg az elnöksége a következőkből áll: Prof
dr. Józef Gajek - Prezes, Prof dr Adolf Nasz - sekretarz gene-

ralny, Prof dr Kazimiert Moszynski - viceprezes, Prof dr Jan Czekanowski - viceprezes, /Poznan, Swiecickiego 4, /Prof dr Kazimiert Dobrowolski - viceprezes.

A Lengyel Néprajzi Társaság 6 tudományos munkatárssal dolgozik, éppen ezért bizonyos mértékig tudományos intézet jellege van. Könyvtára a háború alatt teljesen megsemmisült, azonban nagyon jó szervező munkával sikerült elérni azt, hogy könyvtárunk máris elérte a 30.000 kötetet. Néhány évvel ezelőtt a Krakóban tartott néprajzi kongresszus megállapította, hogy a lengyel néprajzban igen kis helyet foglal el a kutatások módszerének kidolgozása. Ezért a marxista-leninista módszernek a néprajz területén való alkotó módszernek elsajátítása és a szovjet néprajz élenjáró módszereinek megismertetésére a 6 éves terv előirányozta a Lengyel Néprajzi Társaságon belül egy módszertani osztály szervezését. A terv szerint az osztály információs és bibliográfiai értesítőt ad ki, hogy a lengyel etnografusokat állandóan tájékoztassák a szovjet néprajztudomány állapotáról és újabb vívmányairól. Ez a kiadvány utmutatásokat és programot dolgoz ki a néprajzi anyaggyűjtésre. Tudományos konferenciákat szervez. 1954-55. évbe tervbevétték egy marxista néprajzi bibliográfia kiadását.

A Lengyel Néprajzi Társaság továbbra is kiadja alapvető, időszakonként megjelenő kiadványait, mint amilyen "Lud", "Prace etnologiczne", "Prace i materialy etnograficzne". Ezekben a kiadványokban jelentős helyet foglalnak el a szovjet etnografusok lefordított tanulmányai, a lengyel és az általános szláv néprajztudomány történetének kidolgozását elősegítő tanulmányok. A folytatólagos anyagközlés mellett a Lengyel Néprajzi Társaság Archivumában, a Lengyel Tudományos Akadémián, vagy a varsói Politechnikum Építészeti Intézetében őriz. 1951-55. évre a néprajz 20 kötetének kiadását őriz. 1951-55. évre a néprajz 6 kötet jelent meg. A köteteket sokszorosított formában, de nyomdában nyomott előlappal adják ki. Bár ezt külföldre általában nem szokták kiküldeni, ennek ellenére a Néprajzi Múzeum Könyvtára részére sikerült egy sorozatot megszerezni.

A Lengyel Néprajzi Társaság igen jelentős bibliográfiai munkát végzett és végez az alapvető néprajzi folyóiratok tartalommu-összeállítására terén. Így az elmúlt hetekben jelent meg a Lud című folyóirat 40. kötetének tartalommutatója és utalórendszere, ottde az is nagymértékben elő fogja segíteni a folyóirat használhatóságát. Tervbe vették, hogy a következő 6 éves terv folyamán ki- Most azonban a bibliográfiai munka bizonyos mértékig az utóbbi évben háttérbeszorult, hogy annál nagyobb erővel tudják a néprajzi atlasz munkálatait végezni.

Ugyancsak a Lengyel Néprajzi Társaság adja ki József Gajek főszervezőjével Atlasz Polskich Strójow Ludowych című kiadványsorozatát, amelyiket 52 füzetre terveznek, s amely végeredményben fogja szolgáltatni. A legutóbbi 1954. márciusában megjelent szám már 6.200 példányban hagyta el a sajtót és amint közölték, ez a mennyiség el is szokott fogyni. Eddig 11 füzet jelent meg.

Az ANYAGI KULTURA TÖRTÉNETÉNEK INTÉZETE /Instytut Historii Kultury Materialnej - Polska Akademia Nauk, Warszawa, Nowy Swiat 72/ néprajzi részlegének vezetője: Prof. dr. Witold Dynowski, Warszawa, Hoza 74. Ez az intézmény most van alakulóban, elsősorban régészeti intézmény, amely azonban az anyagi kultúra néprajzi kérdéseivel is foglalkozik. Általában úgy látom, hogy egyike lesz a legjobban felszerelt és legjobban detált lengyel néprajzzal is foglalkozó kutató intézeteknek. Negyedévenként megjelenő folyóiratának első száma a közeljövőben hagyja el a sajtót.

NÉPRAJZI ARCHIVUMOK LENGYELORSZÁGBAN.

Lengyelországban nincs központi néprajzi archívum, feljegyzéses és fénykép anyagot egyaránt gyűjtenek az egyes néprajzi múzeumok, egyetemi néprajzi intézetek, továbbá az Állami Művészeti Intézet megfelelő osztályai. Az egyes gyűjtemények között semmiféle kapcsolat nem alakult ki, általában mind más és más módszer szerint tartja nyilván az anyagot, részben az anyag nyilvántartása és rendszerezése még meg sem kezdődött. Éppen ezen a területen a Néprajzi Múzeum Adattára igen nagy segítséget nyújthat a különböző lengyel intézményeknek, melyek az archiválás kérdésével most kezdenek foglalkozni. Utam alatt a következő archívumokat láttam, illetve volt lehetőségem beletekinteni munkájukba:

1. / AZ ÁLLAMI MŰVÉSZETI INTÉZET NÉPMŰVÉSZETI ÉS FOLKLÓR OSZTÁLYA /Panstwowy Instytut Sztuki Dział Sztuki Ludowej i Folkloru Warszawa, Długa 26. Osztályvezető: Mag. Aleksander Jackowski, aki a Polska Sztuka Ludowa c. lapnak a főszerkesztője. Archivuma elsősorban népzeneire, folklórra vonatkozó anyag van együtt, az anyag legnagyobb része legépeletlenül, csak kéziratban van meg, illetőleg a népzenei anyagnak csak 25-30%-a van lejegyezve. A rendezés még csak a kezdeti stádiumban van, rendszerük kialakulatlan. Az anyaguk igen kevés kivétellel a felszabadulás utánról, illetőleg 1948. utánról származik.

2. / AZ ÁLLAMI MŰVÉSZETI INTÉZET DISZITÓMŰVÉSZETI CSOPORTJA /Panstwowy Instytut Sztuki Zakład Sztuki Ludowej - Kraków Karmelicka 70/3, Vezető: dr. Roman Reinfuss / 1948-tól kezdve gyűjtenek feljegyzéseket, fénykép, rajz és festmény anyagot. Feljegyzéseit mindenki tartozik az archívumnak leadni, aki a Csoport megbízásából gyűjt, így pl. azok a múzeumi dolgozók is, akik egyik vagy másik kérdéssel foglalkozva a Csoport anyagi támogatásával végzik munkájukat. Az anyagot eredetiben lehetőleg tintával írva kell leadniük. Arra nincs idejük és lehetőségük, hogy az anyagot legépeleljék. Az anyagot leltárkönyvbe vezetik be /ugyanebbe a leltárkönyvbe írják be a rajzokat és festményeket is, a leltári számot rávezetik az első lapra, az egész kéziratot pedig beszámózzák oldalanként. Egy-egy kézirat különböző nagyságu, színű, felzettel el nem látott dossziéban van. A kéziratok anyaghoz sem földrajzi, sem szakutaló nincsen. Az egy vidékről való anyagot lehetőleg együtt helyezik el, ezen belül műfajok szerint /tehát pl. faragás, kerámia, szövés-fonás, stb. /raktározzák el az anyagot.

A rajzokat és festményeket ugyancsak vidékenként és szakonként csoportosítják. A kéziratokkal együtt egy leltárkönyvbe írják, pillanatnyilag 22.000 leltárszámmal járnak. A leltározást mindig egy személy végzi, tudományos dolgozó, aki azonban nem jár vidéki gyűjtőutakra. A rajzoknak és festményeknek méretaránya min-

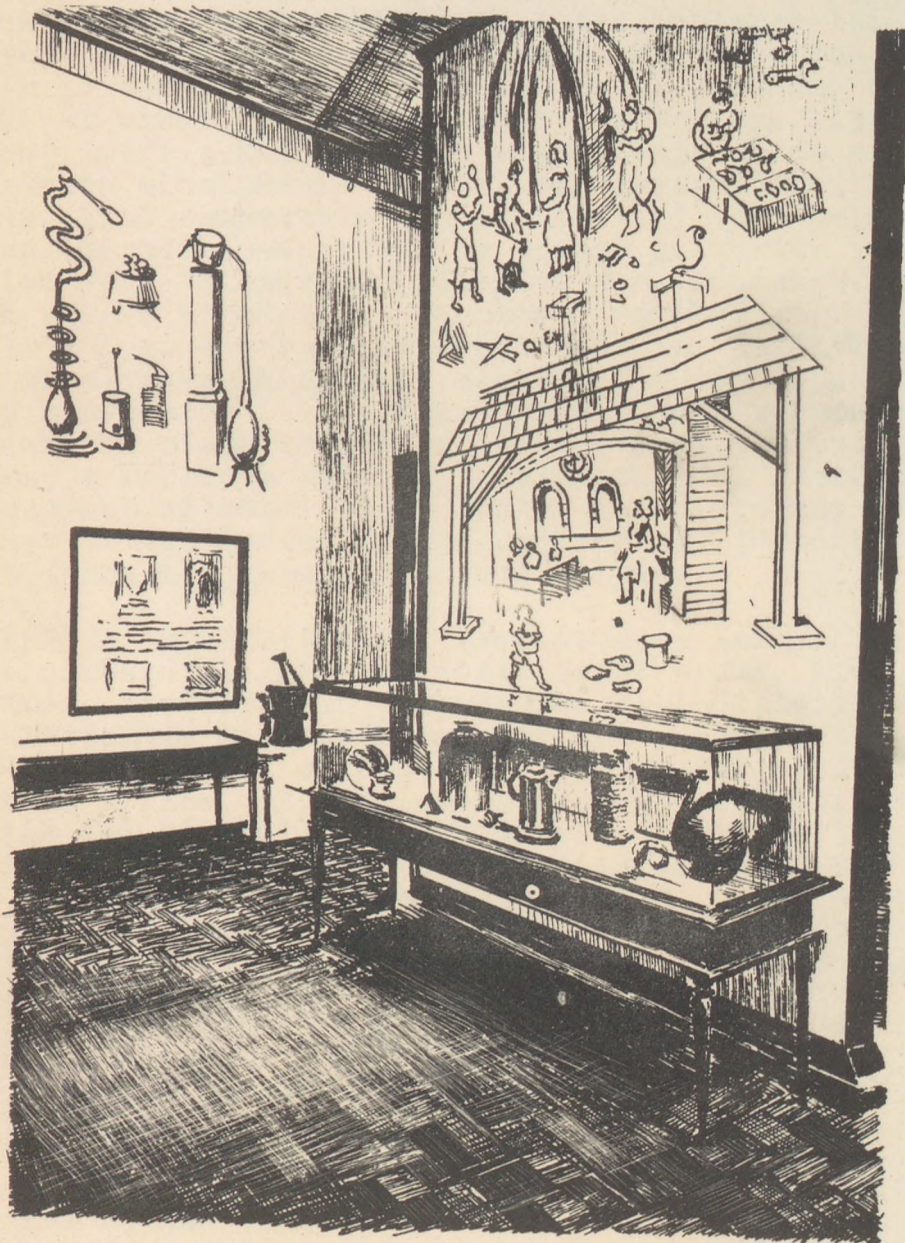
den esetben 1:10-hez, illetőleg, ha ettől eltérő, akkor ezt külön feltüntetik. Az anyaghoz sem földrajzi, sem szakutaló nincsen, most ezt nem is tartják elsőrendűen fontosnak, mindenképp a gyűjtéssel foglalkoznak.

A fényképek még egyáltalában nincsenek leltározva, sem rendbe rakva. Egy-egy gyűjtőt anyagát együtt tartják s mellette van mindjárt a film is.

Ez a Csoport ezenkívül mintákat raktároz a különböző szőttések-ből, sőt a hímzések-ből is. Ezek kemény kartonpapírra vannak fel- erősítve és vidékenként vannak csoportosítva. Ezeket is ugyanab- ba a leltárkönyvbe írják, mint a rajzokat és a kézirategy- ket.

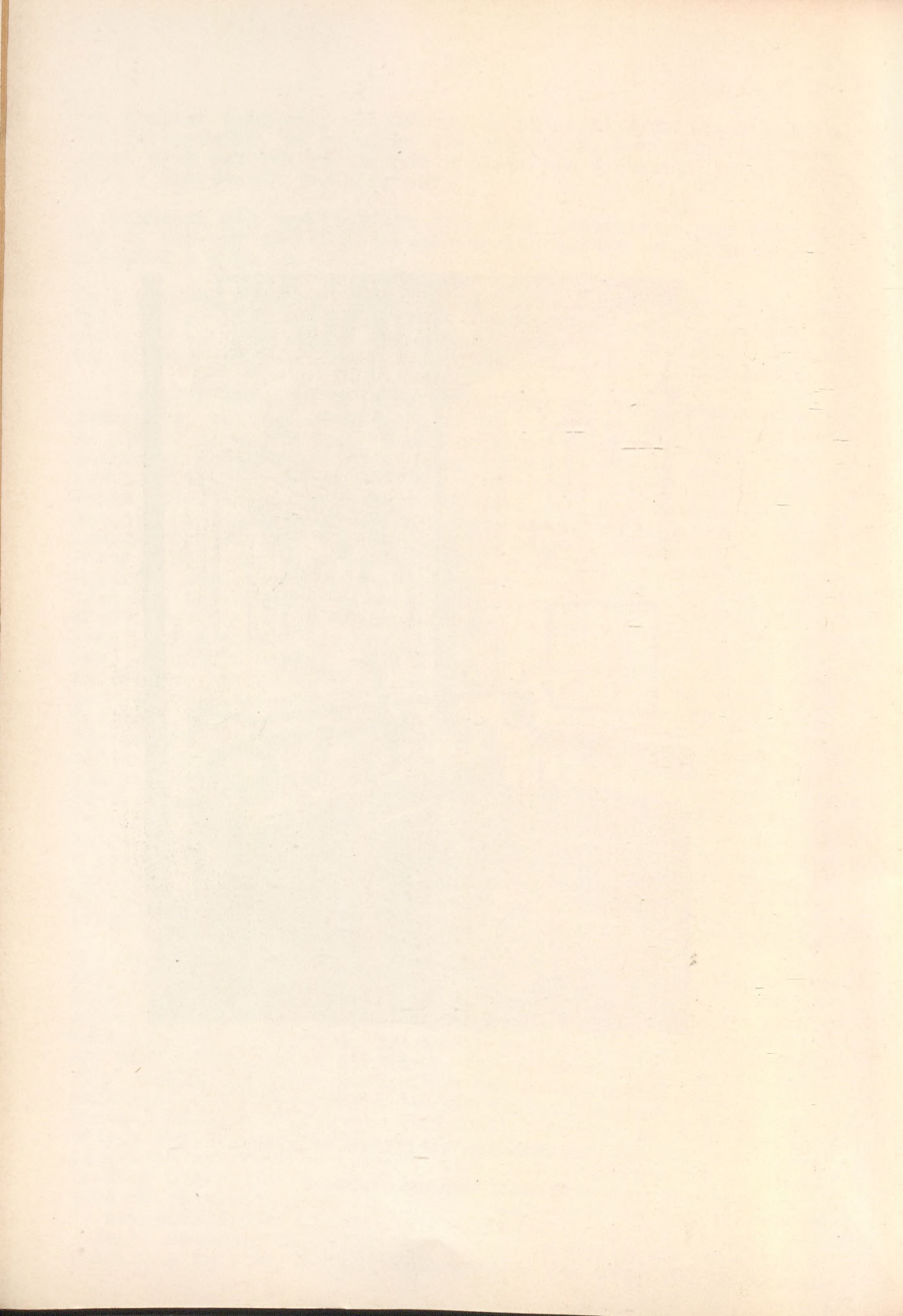
3. / LENGYEL NÉPRAJZI TÁRSASÁG ARCHIVUMA /Polskie Towarzystwo Lu- doznawcze, Wrocław, Nankera 4 m. 4/ A Lengyel Néprajzi Társaság az utóbbi három év alatt személyi s más természetű okok miatt Lublinból először Poznan-ba, majd néhány hónappal ezelőtt Wro- cławba költözött, mindig követve a Társaság elnökét J. Gajeket. Eppen ezért az archívum régebbi anyaga még nincs kipakolva, így ezt nem is tudtam megtekinteni. Azenban az új anyagot is olyan rendszerben tartják nyilván, mint a régebbi kéziratos anyagot. Ennek alapja az, hogy a kéziratok, fényképek és rajzok számára egyaránt azonos nyilvántartási lapot használnak. Ez a nyilvántar- tási lap tartalmazza az etnikai csoport, a vidék, a falu elneve- zését, továbbá a leírás milyenségét, a kronológiáját, pontos ada- tokat arra nézve, hogy hány fényképpel, rajz tartozik a kézirat- hoz, a leltári számot, majd a karton másik oldalán egy részletes leírást az anyagról. Végül bibliográfia zárja be az egész anya- got. Az archívum körülbelül 500 külső, nem szakember gyűjtővel dolgozik, azonban ezeknek rendszeres foglalkoztatásáról éppen a Társaságnak ide-oda való költözése miatt nem tud gondoskodni. Ez- előtt ezeket bevonták a néprajzi atlasz munkálataiba, ma azon- ban ezt ezek a társadalmi gyűjtők nem végzik, és csak esetenként esetlegesen küldenek be anyagot. - Amennyiben a kartotéklapra fénykép kerül, azt minden esetben az első oldal jobb oldali ré- szére ragasztják, részben 6x9-es, részben levelezőlap nagyságu. A gyűjtőről, mind a tudományos, mind a társadalmi gyűjtőről bi- zalmasan kezelt szakjellemezést vezetnek, melyet mindenkor meg- néznek, amikor a gyűjtőt új feladattal bízzák meg, illetve mindig kiegészítik ezt, amikor a gyűjtő egy-egy gyűjteményét beküldi.

4. / KRAKÓI NÉPRAJZI MUZEUM ARCHIVUMA /Muzeum Etnograficzne Kra- ków, Plac Wolicy 1 Dyr. Tadeusz Seweryn/ Csak az utóbbi néhány évben kezdtek hozzá az archivális anyag rendezéséhez és gyűjté- séhez. A muzeum dolgozóinak az anyagukat teljes egészében be kell adni az archívumba. Ezenkívül gyűjtik a meghalt etnográfus- sok kéziratait, céhes iratokat, falutörténeteket, leírásokat, stb. Azenban gyűjtési határaikat nem állapították meg egész pontosan. - A kéziratokról leltárkönyvet vezetnek, ennek azon- ban még nincsen véglegesen kialakult formája. Az első kb. 300 tételt egy nagyobb méretű be nem számozott lapu leltárkönyvbe jegyezték be. Ebben a leltári szám, a keletkezési év és hely, továbbá a méret és a tartalom rövid ismertetése szerepel. A további tételeket most egy kisebb, ugyancsak be nem számozott és nem erre a célra készült leltárkönyvbe vezetik be, mely kb. a fenti adatokat tartalmazza, továbbá hozzájegyzik az oldal - számot, a rajz és fénykép mennyiségét. Jelenleg 707 tételszám-

Renaissance kiállítás részlete.

Nemzeti Múzeum. Varsó.

nál tartanak. Az egyes oldalakat sorszámazzák és minden oldalon felül a jobb sarokban elhelyezik a muzeum Archivumának pecsétjét. Az egyes csoportok össze vannak kötve és ezeket egy levéltári szekrényben őrzik. A kéziratos anyagról sem földrajzi, sem szakutalójuk nincsen, mennyiségét kb. 40.000 oldalra becsülik.

Az Archivum tartalmaz kb. 15.000-20.000 fényképnegatívot is. A fényképnegatívokat szakok szerint csoportosítva tartják, éppen úgy, mint a róluk készült pozitívokat is. A fényképeknek leltárkönyvük nincsen. Minden kép egy 25x35 cm-es kartonra van felragasztva, mely a következő adatokat tartalmazza: sorszám, cím, falu és megye, ki és mikor készítette. Azért használnak ilyen nagyméretű kartont, mert a különböző nagyságú fényképeket csak így tudják a kartonon elhelyezni. A pozitívok anyaguk szerint vannak elrendezve. Első csoportban a népviseletek, ezen belül földrajzi sorrend. Második csoportban az anyagi kulturára vonatkozó felvételek /pl. földművelés, állattartás, méhészet/harmadik csoportban a falu történetére vonatkozó egyéb anyag. Itt kap többek között helyet a település, építkezés is. A fényképek dobozban vannak elhelyezve. Mindegyik doboz előtt egy géppel irt felsorolás, mely a dobozban lévő képeket egymásutáni sorrendben tartalmazza. A dobozok római számot, és arab számot viselnek az egyes képek, amely a kartonra rá kell, hogy kerüljön, ma azonban még a képek legnagyobb részénél nincs rajta. Egyelőre nem gondolnak leltárkönyv bevezetésére. A kikölcsönzés úgy történik, hogy egy cédulát tesznek a kiemelt fénykép helyére.

A: SZERZŐI JOG KÉRDÉSE AZ ARCHIVUMBAN. Wrocławban a Lengyel Néprajzi Társaság elnökségével /Prof dr. Józef Gajek elnök, Prof dr Adolf Nasz főtitkár, Prof Dr. Jan Czekanowski alelnök/folytatott megbeszélésen felvetettem a szerzői jog kérdését. Ismertettem a nálunk kialakult álláspontot. A kérdéssel szemben teljesen idegenül és értetlenül álltak. Az a véleményük, hogy az Archivum anyagát használják fel kívülállóknál minél többen. A gyűjtött anyagot ugyancsak bárkinek a rendelkezésére bocsájtják, mert amint mondták ez jó propaganda nemcsak az Archivumnak, hanem az egész néprajz ügyének. Ha azonban egy nagyobb kiadvány készül, azt minden esetben lektorálásra megküldik a Néprajzi Társaságnak, mint központi szervnek, úgyhogy alkalmuk van ellenőrizni az archivális anyag felhasználásának módját és mennyiségét. A kisebb kiadványokhoz, cikkekhez pedig amint mondták, hadd használják csak fel minél sűrűbben és minél többet az archivumok anyagát.

KÉRDŐIVEK KÉRDÉSE. Kérdőiveket csak az Állami Művészeti Intézet Krakói csoportjánál láttam. Ezek tudományos dolgozók számára készült kérdőivek, olyan célból, hogy a kutatást egységesen hajthassák végre. A legfontosabb kérdőiveket sikerült megszereznem, amelyek többek között a következő kérdésekről szólnak: népi faragás, fémmunka, népi építészet, szociális körülmények, népviseletek, népi kerámia, népi szövés-fonás, stb. Ezeket részben az Intézet tagjai, részben az Intézet által megbízott kutatók kérdezik ki és az anyagát a csoport Archivumában helyezik el.

NÉPMŰVÉSZETI KUTATÁSOK LENGYELORSZÁGBAN.

A népművészeti kutatások legnagyobb részét az állami Művészeti

Intézet /Panstwowy Instytut Sztuki, Warszawa, Długa 26./végzi. Ez olvasztotta magába a korábbi népművészetkutató intézetet is. Az intézetnek pillanatnyilag a következő osztályai működnek:

1./ KÉPZŐMŰVÉSZETI OSZTÁLY. Elsősorban képzőművészettörténeti kérdésekkel foglalkozik, ezenkívül azonban igen aktívan részt vesz a mai képzőművészet elvi és gyakorlati kérdéseinek megvitatásában és megoldásában. Nagyobb cikkeket, tanulmányokat a szovjet folyóiratokból lefordíttat és ezeket eljuttatja az érdeklődőkhöz. Kiad egyes kiadványokat és kiadványsorozatekat, továbbá enciklopédiát szerkeszt a képzőművészet kérdéseivel kapcsolatban. Az osztálynak két folyóirata van, melyek évente négyszer jelennek meg és ezeknek a következő a címük: a/ Materialy do studiów i dyskusji z zakresu teorii i historii sztuki, krytyki artystycznej oraz badan nad sztuka, b/ Biuletyn Historii Sztuki.

2./ SZINHÁZTÖRTÉNETI OSZTÁLY. Ez elsősorban a lengyel színház múltjával, de jelen problémáival is foglalkozik. Tízennyolc tudományos dolgozója van az osztálynak, akik különböző tudományterületekről rekrutálódtak. Így van köztük történész, irodalomtörténész, és más érdeklődésű tudós is. Ez az osztály kiadja évente négy füzetben megjelenő Pamiętnik Teatralny című folyóiratot. Ez a legutóbbi időkig általában csak régi anyagot tartalmazott.

3./ ZENEI OSZTÁLY. Foglalkozik a régi lengyel zenével és a mai lengyel zenei élet általános problémáival. Megkezdte a Monumenta címen egy sorozat kiadását, melynek első kötete a renaissance zenéje nem régiben hagyta el a sajtót. Ezen kívül egy kiadványsorozatot indított el "Zenei tanulmányok" címen, mely elsősorban elméleti kérdéseket dolgoz fel. Kéthavonként megjelenő folyóirata a Muzyka, mely tartalmánál fogva elsősorban a Szovjetszkaja Muzikához hasonlítható.

4./ FIKM OSZTÁLY. Foglalkozik általánosan a film történetével, különösen pedig a lengyel film történetével. Negyedévenként megjelenő folyóirata a Kwartalnik Filmowy, mely régi és új kérdéseket egyaránt tárgyal. - Az Állami Művészeti Intézet kiadásában jelenik meg ezenkívül a Przegląd Artystyczny című, kéthavonként megjelenő, az építőművészet kérdéseivel foglalkozó folyóirat.

5./ NÉPMŰVÉSZETI OSZTÁLY, melynek az alábbi alcsoportjai vannak: a/ Népzene, b/ Népi irodalom, /folklor/ c/ Diszítőművészet.

a/b A népzenei anyaggal egy csoportban folyik a népi táncok gyűjtése is. Ebben, amint közölték, még nem nagy előrehaladást tettek, mert nem rendelkeznek megfelelő filmanyaggal és így film felvételeket készíteni nem tudnak. Általában ebben az évben kezdődött meg a táncoknak komolyabb mértékben való gyűjtése. Legnagyobb munkát eddig a déli területeken a görálok között végezték, ennek eredményeképpen Kotenski szerzőségében még az év folyamán meg fog jelenni a görál táncok összefoglaló monografiája.

A népzenei gyűjtés területén a lengyel lengyel rádió általában igen nagy segítséget ad az intézet munkájához. Az egész ország területén hetven ember foglalkozik népzenei anyag gyűjtésével. Ezek különböző képzettségi fokon állanak, nagyobb részük azonban csak informátornak tekinthető. Öt olyan szakképzett munka-

erejük van, akik a lejegyzést végezni tudják. A felvételeket magnefennal készítik, s amint megállapították ezekhez nyugatról bejövő gépek a legalkalmasabbak, mert legkevesebb zörejrel dolgoznak. Az Intézetnek van gépkecsija is, mely a kiszállításához mindig rendelkezésre áll. A lejegyzett anyag archivumba kerül. Leíróhelyek Varsó kivételével még Sztalinogorodban és Poznában vannak. A lejegyzést a nyelvészekkel együtt végzik és a szöveget nagyolt fonetikus írással teszik át. Elsősorban a Poznában és Varsóban lévő egyetemi nyelvtudományi intézetekkel dolgoznak együtt. Összesen kb. 30.000 dallamot jegyeztek le, ezeknek csak az első hozzávetőleges leírása készült el, végleges támlapja mindössze 1.500-nak van. Az anyag mind a felszabadulás után gyűlt, mert az addigi évbéli archívumok a háború alatt teljesen megsemmisültek. Igen nagy nehézségeik vannak és voltak a káderképzéssel. A felszabaduláskor összesen két képzett népkutatójuk volt. A képzés jelenleg a Zeneművészeti Főiskolán folyik.

Ebben az évben kezdik meg a nagyobb kiadványok megjelentetését. Nyomdára készen áll a görál népdalok kötete, továbbá Kis-Lengyelország népzeneje, sziléziai bányászdalok, melyek már a nyomdában vannak és rövidesen megjelennek. /Szerző Cheroszinszki./ Megjegyezték továbbá azt, hogy a lengyel rádió önállóan is gyűjt anyagot, amelyet időről-időre a Művészeti Intézet is átnéz.

c./ AZ ÁLLAMI MŰVÉSZETI INTÉZET NÉPMŰVÉSZETI OSZTÁLYÁNAK DISZTÓMŰVÉSZETI CSOPORTJA. /Zakład sztuki ludowej - Kraków, Karłowicka 70/3. dr. Roman Reinfuss./ Az intézet jelenleg Krakóban van elhelyezve, igen nehéz körülmények között, mert Reinfuss professor lakásából két szobában helyezték el az öt-hat munkatársat és az igen nagyszámu anyagot. Azenban most a közeljövőben lehetőségük lesz rá, hogy újabb nagyobb helyiséget kaphassanak. A csoport a mai megelőző más formációban lényegében már 1946-tól kezdve működik. Ekkor tanulmányozta a Krakói vajdaság és Alsó-szilézia hegylakóinak anyagi kultúráját. Az intézet munkatársai a krakói egyetem néprajzi tanszékének hallgatóival a fenti terület 150 pontján végezték áttekintésre alkalmas gyűjtést.

1947-ben elsősorban Alsószilézia és a Lublini vajdaság különböző területeit kutatták. A kutatás előtt két alapvető feladat állott: a/ a lakóházak helyi típusainak megállapítása és annak felderítése, hogy miért ilyen házakat építenek a megadott területen. b/ Megállapítani a lengyel népi lakóházak szerkezetének és formájának jellegzetes tulajdonságait az adott területen. 1947-ben a gyűjtés folyamán 700 objektumot mértek fel és 21 falu tervrajzát készítették el. 1948 nyarán tovább folytatták a terepkutatásokat a Kurpa és a Fehér Purcs területén. Annak ellenére, hogy az itt lévő falvak közül némelyik kétszer is megsemmisült /némelyik falu kétszer leégett 1939-ben és 1944-ben/ az expedíció tagjai a lakóházakon lévő faragások értékes példányait és a népviseletek szép darabjait szerezték meg.

Lényegében a rendszeres népművészeti gyűjtőmunka 1949-ben indult meg, amikor kérdőíveket dolgoztak ki és ezeket egyre jobbitva és tökéletesesebbitve gyűjtötték Lengyelország különböző területein. A csoport általában háromféle gyűjtést végez:

a/ egyéni kutatások, amelyet egy faluban végeznek és ott az összes kérdőíveket végig kérdezik. Az ilyen egyéni kutatások soha nem tartozik az is, amikor egy-egy kutató valamely vidékkel, etnikai csoporttal hosszabb időn keresztül foglalkozik. Így foglalkozik Roman Reinfuss a görälökkel, Mieczyslaw Gladysz /Krakow, Sebastiana 10./ Alsósziléziával. Ugyancsak egyéni kutatásnak számítják, amikor valaki országos méretekben foglalkozik a kerámia kutatás kérdésével. Így alkalman volt látni egy olyan térképsorozatot, mely évszázadonként a XIII-XIV. századtól kezdve feltünteti a lengyel kerámiai, majd fajance központokat a legutóbbi térkép pedig pontosan és számszerűen értékelte az ország különböző vidékein dolgozó fazekasok számát.

b/ Felderítő gyűjtések. Ezeket általában hárman-négyen szokták végrehajtani a Művészeti Intézet gépkecsiján. Egy nap több falut is bejárnak és általánosságban tájékozódnak arról, hogy egyes vidékeken milyen népművészeti hagyományok éltek vagy élnek. Így jelölik ki azokat a helyeket, ahol az elkövetkezendő év folyamán nagy nyári gyűjtőtáborokat tartanak.

c/ Gyűjtőtáborok, melyeket 1949 óta rendszeresen tartanak. Egy-egy ilyen táborban 8-9 etnografus, 12 rajzoló, egy fényképész vesz részt, ezenkívül gépkecsit kapnak, kerékpárok és újabban motorkerékpárt. Minden etnografus mellett egy-két rajzoló dolgozik és az etnografus jelöli ki számukra a lerajzolandó tárgyakat. A rajzolók többsége képzőművészeti főiskolás, akiket lehetőség szerint több éven át foglalkoztatnak, hogy az anyagot jól megismerhessék. Ezekkel a rajzolókkal évközben is foglalkoznak, időről-időre adnak nekik megfelelő megbízatást. Az etnografusok mindegyike egy meghatározott feladatkörben gyűjt és ott felhasználja a legjobb szakemberek által összeállított kérdőíveket. A népművészeti gyűjtést végzők többsége etnografus és csak kivételképen akad közöttük művészettörténeti előképzettségű. Népművészeti jellegű előadásokat elsősorban a Krakói egyetemen tartanak, itt a népművészetet Roman Reinfuss professzor adja elő.

1949-től 1953-ig a nyári gyűjtőtáborok alatt a megadott kérdőívek és szempontok szerint az alábbi körzeteket dolgozták fel: 1949: Opoczno /opoczyskie/ 40 falu, 1950: Kartuzy /Kaszubi/ 70 falu, 1950: Kolbuszowa /Lasowiac/ 40 falu, 1951: Kulce - Sandoman 50 falu, 1952: Wegrocs /Podlasie/ 60 falu, 1953: Radoni 70 falu. Így általában azt lehet mondani, hogy Lengyelország különböző területeiről több mint 1.000 faluról vannak részletes adataik a népművészettel kapcsolatban. Ami lehetővé teszi azt, hogy bizonyos kérdésekben nagyobb áttekintést kapjanak.

Népművészeti kiadványaik közül elsősorban kell megemlítenünk a Lengyel Népviseletek Atlaszát, mely a Lengyel Néprajzi Társaság kiadványa. A mai napig tizenegy füzetet jelent meg és majd a teljes befejezése után a lengyel néprajzi atlasznak lesz egy része. A hatéves terv 52 népviseleti monográfia kidolgozását és kiadását vette tervbe, ezek a népviseletek egyes táji formáit mutatják be, ugyanakkor minden típusnak igyekeznek megadni a történeti fejlődését is. Az egyes kötetekhez szabásmintákat mellékelnek, hogy az a táncmozgalom számára is felhasználható legyen. Azenban a mozgalom emberei részéről elhangzott az a

kifogás, hogy a népviseleti atlasz nem nyújt elég segítséget a mezgalomnak.

A másik fontos népművészeti kiadványunk a Polska Sztuka Ludowa, mely évente hat számban jelenik meg és amelyet az Állami Művészeti Intézet ad ki. A Polska Sztuka Ludowa első számai 1947-ben jelentek meg és azóta is minden évben több-kevesebb szám napvilágot lát. A folyóirat nemcsak a jelen népművészetével, hanem a népművészet történetével és története kialakulásával is foglalkozik, újabban folklór és anyagi kultúra vonatkozásai is vannak. Legutóbb például a renaissanceval foglalkozó száma gazdag met-szet anyagot közöl a renaissance kora népeletének különböző vonatkozásairól. A folyóirat főszerkesztője Aleksander Jackowski /Warszawa, Długa 26./, aki elsősorban folklór témákkal foglalkozik, de aktívan résztvesz a diszitőművészeti kutatások irányításában. A Polska Sztuka Ludowa éppen úgy, mint a Krakói Diszitőművészeti Csoport, állandó figyelemmel kíséri az új népművészet állandó alkotásait, továbbá minden népművészeti jellegű kiállítást és ezeknek a kiállításoknak dokumentációs anyagát összeállítják, továbbá ismertetéseket írnak róluk folyóiratukban.

Ezenkívül megkezdtek az összefoglaló népi diszitőművészettel foglalkozó munkák kiadását. Ezek közül nemrégiben jelent meg ROMAN REINFUSS: Polskie Druki Ludowe na Plótnie című munkája, mely a lengyelországi képfestő munkákkal foglalkozik. Nyomdában van és rövidesen meg fog jelenni a varsói Néprajzi Múzeum igazgatójának JAN MANUGIEWICZ összefoglaló munkája a lengyel népviseletek történetéből, mely számos színes képmelléklettel jó áttekintést fog adni, addig is a lengyel népviseletekről, amíg a lengyel néprajzi atlasz 52 füzete teljes egészében megjelenik.

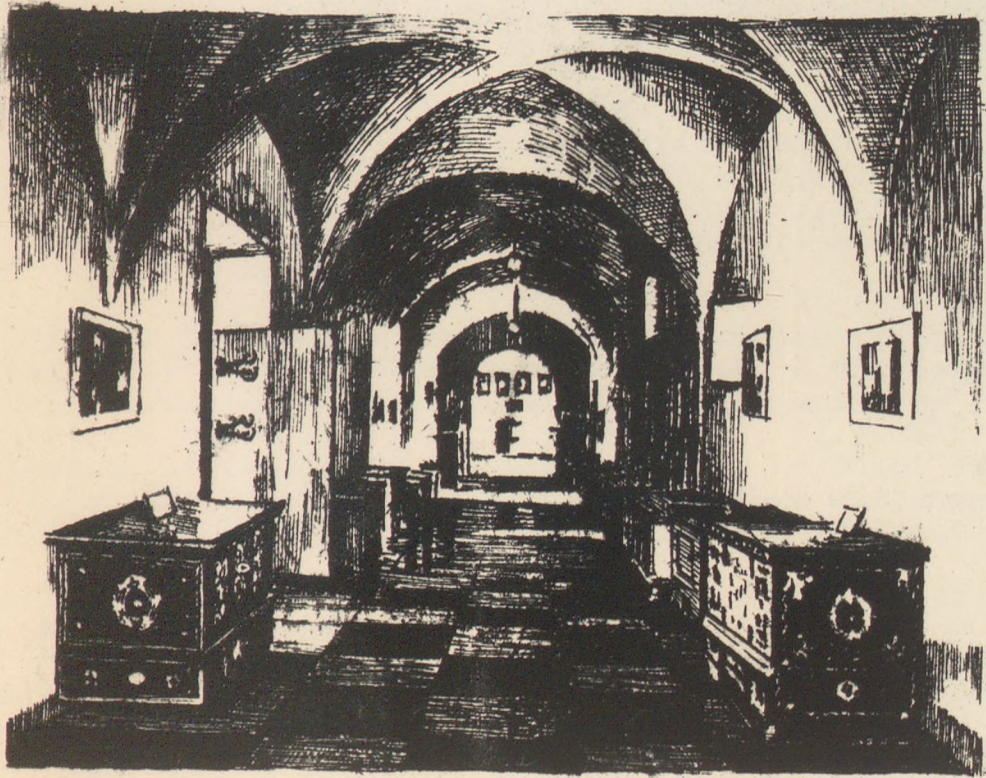
Ezenkívül ebben az évben a következő nagyobb összefoglalások jelennek meg, melyek közül néhány már teljesen elkészült és nyomdában van. ROMAN REINFUSS: A lengyel fazekasság kb. évvégére jelenik meg. ROMAN REINFUSS: A lengyel festett ládák, ugyancsak az évvégére várható a megjelenése. /R. Reinfuss jelenleg egy nagyobb monográfián dolgozik, mely általában a szekrények /szuszék/kérdését kívánja feldolgozni./ TADEUSZ SEWERYN a gyermekjátékok eszközéről készít egy nagyobb monográfiát. GRABOWSKI a papír kivágások történetét és összefoglalását készítette el. A himzésekéről szóló összefoglaló tanulmányt és anyagot PETKIEWICZ készítette és már ez is nyomdában van. Körülbelül két-három hónap múlva adják nyomdába ROMAN REINFUSS összefoglaló tanulmányát a lengyel kályhákról és a lengyel kályhacsempékről. Ugyancsak ROMAN REINFUSS készít egy nagyobb összefoglalást a lengyel népi buterekről, ennek elkészülése azonban csak két-három év múlva várható. RAKOWSKI a déllengyelországi üvegfestések történetéről, kialakulásáról, és mai helyzetéről ad áttekintő képet. REINER GEORG a toruni múzeum igazgatója a mézeskalácsok kérdésével foglalkozik.

Összefoglalóan megállapíthatjuk azt, hogy a lengyel diszitőművészet kutatása rendkívül fejlett, eddigi kiadványaikban és most megjelenő köteteikben komoly eredményt értek el. Az ilyen irányú kutatás vezetője ROMAN REINFUSS a lengyel népi diszitőművészet legjobb és legalaposabb ismerője. Általában a terepen való gyűjtést, kutatást tartják pillanatnyilag a legfontosabb feladatuknak és a feldolgozó, rendszerező munkát csak másodlagos fontosságúnak tekintik.

Elutazásom előtti napon a magyar népművészeti kiállítás kérdé-
sének megbeszélésére a lengyel népművészet vezető embereinek
bevonásával megbeszélést tartottunk. Itt néhány elvi kérdést
felvetettem, azonban ezek megtárgyalása nagyobb eredményt nem
hozott, mely azzal magyarázható, hogy bizonyos elvi kérdések
tisztázása még a lengyel népművészeti körökben sem történik.
Igy felvetettem azt, hogyan látják a népművészek és iparművé-
szek egymáshoz való viszonyát. Erre a jelenlevők egyrésztől
azt a választ kaptam, hogy a népművészet és iparművészet egy-
máshoz az elkövetkezendő időkben sem fog közeledni. Mások vi-
szont a két művészeti ág egymáshoz való közeledése mellett
törtek lándzsát. Itt megemlítettem a zakopanei faragóiskola e-
gyik tanárának azt a véleményét, aki ott tartózkodásom alatt
kijelentette, hogy a görálok általában nem tudnak tervezni, e-
zért iparművészek tervezik meg, hogy mit faragjanak. Ezt a
módszert valamennyien a legnagyobb mértékben elítélték. A má-
sik kérdés, amelyiknek bővebb tárgyalása sikerült, az etnikai
specifikum kérdése, vagyis az a kérdés, hogy a szocializmus
építése idején az egyes vidékek etnikai csoportok jellegzetes
népművészetét kell a lehetőség szerint a legmagasabb fokra e-
melni. Ezzel kapcsolatban Jackowski főszerkesztő fejtette ki
a lengyel népművészetkutatók véleményét és megállapította, hogy
ez ennek ellenére nem jelent elszigetelődést, mert az egyes
népművészek pályázatokon, megbeszéléseken gyakran találkoznak
és így van alkalmuk arra, hogy egymástól tanulhassanak. A meg-
beszélés során felmerült még az új népművészet irányításának
kérdése, amelyben kb. az a vélemény alakult ki, hogy az új nép-
művészet irányítására feltétlenül szükség van, az azonban sem-
miképpen sem jelenthet erőszakos beavatkozást egyes népművészek
alkotásaiba.

Új népművészeti kiállítások közül egyet láttam, /a muzeumok ré-
gi anyaggal foglalkozó népművészeti kiállításait lásd a muzeu-
mokban/ Zakopaneban, ahol az itt tartott népművészeti pályázat
legszebb darabjait állították ki. Az alkotások közül elsősor-
dúen ki kell emelnünk a fém megmunkálást, melynek a görálok kö-
zött jelentős hagyományai vannak. Hasonlóan szép alkotások vol-
tak a bőr megmunkálásában, továbbá a szóttések között. Kevésbé
sikerültnek tartottam a fafaragásokat, amelyek közül igen sokat
a helyi faragó középiskola készített. A faragó középiskola ta-
nulói az általános iskola elvégzése után kerülnek a zakopanei
iskolába, ahol négy évet töltenek el. Ez idő alatt művészeti kö-
zépiskolai fokon elsősorban a faragással ismerkednek meg. Az is-
kola elvégzése után egy részük tovább tanul főiskolákon, más ré-
szük azonban rendszerint az iparban helyezkedik el, így legtöbb
részük kőfaragó lesz. A legritkább eset, hogy közülük néhányan a
népművészetet tovább is folytatják. Amennyiben egy rövid beszél-
getés alatt erről meg lehet győződni, úgy látom, hogy e középis-
kola céljai és feladatai kellőképpen nincsenek tisztázva.

Ezenkívül meglátogattam az IPARI TERVEZŐ INTÉZETET /Telakowska
Wanda, Vice Dyrektor dla spraw naukowych i artystycznych, Insty-
tut Wzornictwa Prezenyslowego, Warszawa, Ul. Dula 8./, mely két
évvvel ezelőtt alakult és egyik legfontosabb feladatának tekinti,
hogy a népművészet különböző mintáit a textiliákon, kerámián, bu-
tereken stb. felhasználja. A legtöbbet ezen a területen a texti-
liáknál tették, ahol a lengyel papirkivágások, szóttések, himzé-
sek, sőt fafaragások mintáit is sikerrel vitték át textiliára.

A krakói Néprajzi Múzeum "Butor kiállítás" - a.

Amint értesültem róla általában egy-egy mintából 5.000 métert nyomnak, melyet azonnal elkapkodnak. Az intézmény, melyet egyre jelentősebb mértékben kibővítenek, jelenleg a következő osztályokkal dolgozik: a/ textil, b/ kerámia, c/ butor, d/ konfekció, e/ kötött-szövött áru. Legutóbb a festőasszonyokat sálfestésre vették át s az általuk készített sálaknak igen nagy sikerük van. Általában igen szeretnék a megfelelő magyar intézményekkel kapcsolatot felvenni.

A lengyel néprajz vezetőjével és munkatársaival folytatott megbeszélés eredményeit a következőkben foglalhatom össze:

- 1/ A néprajzi atlasz ügyében együttműködés és mind a két oldalról megpróbáljuk megszervezni, hogy ezt a munkát a csehszlovák etnográfusokkal együtt végezhessük el. Jozef Gajek professzor a közeljövőben Moszkvába utazik, hogy tanulmányozza a szovjet néprajzi atlasz munkálatainak tapasztalatait. Ezt az eredményt késéggel rendelkezésünkre bocsátja.
- 2/ A lengyel néprajz munkatársai folyóirataink számára referátumokat, könyvismertetéseket, tanulmányokat küldenek. Eddig meghatározott időre a következő tanulmányokat fogjuk megkapni: a/ József Gajek: A lengyel néprajzi atlasz elvi kérdései, b/ Witold Dynowski: A lengyel néprajztudomány utóbbi éveinek kérdései és eredményei, c/ Jan Manigiewicz: A varsói népi kultúra muzeumának története és munkája, d/ különböző lengyel könyvismertetések.
- 3/ Hasonló jellegű referátumokat, tanulmányokat és könyvismertetéseket küldünk a magyar néprajz területéről.
- 4/ Az egyetemi néprajzi előadások jegyzeteit csere alapon kicseréljük.
- 5/ A Lengyel Néprajzi Társaság megküldi nekünk 300-ra tehető külföldi cserésének névsorát, ugyakkor mi is megküldjük kb. 130 külföldi cserésünk névsorát.
- 6/ Megküldjük az archivális és muzeumi anyag kezelésére vonatkozó feljegyzéseket, ugyanakkor ilyen jellegű feljegyzéseket mi is megkapjuk.
- 7/ A lengyel néprajzi intézményekhez eljuttattuk a magyar etnográfusok névsorát, pontosan feltüntetve, hogy a néprajz milyen kérdéseivel foglalkoznak és hogy milyen kérdések iránt érdeklődnek. Mi is megkaptuk már a lengyel etnográfusok első jegyzékét, így az egyes tudósok között közvetlen levelezés indulhat meg. Így pl. ha az egyik magyar kutatót valamilyen kérdés lengyel anyaga érdekli, azt mindig összeállítja valamelyik lengyel kutató megfelelő jegyzetekkel, fényképekkel ellátva, a viszonyosság elve alapján megküldi az illető magyar kutatónak. Az anyag kicserélése, a tanulmányok, cikkek megküldése mindig a saját nyelven történik és a fordítást az végzi, aki az anyagot kapja.
- 8/ A muzeumok igazgatóságával /Kulturális és Művészeti Minisztérium/ megállapodtam, hogy az új kultúra és életmód kiállítására

vonatkozó tapasztalatainkat, melyek különösen a kiállításokra vonatkoznak, kölcsönösen el fogjuk küldeni. /Warszawa, Sena - torka 13/15./

Balassa Iván

Banner János-Jakabffy Imre: A KÖZÉP-DUNAMEDENCE RÉGÉSZETI BIBLIOGRÁFIÁJA A LEGRÉGIBB IDÓKTÓL A XI. SZÁZADIG.

Az évek óta készülő hatalmas munka a napokban hagyta el az Akadémiai Kiadó nyomdáját.

A bibliográfia a kutatás legfontosabb témaköri szerint csoportosítva közli anyagát, és 17590 d lgo címét tartalmazza. Kezelhetősége egy zeri, tegfelje b olyan egészen lényegtelen észrevételeink lehetnek, hogy a szerző-indexben talán megfelelőbb lett volna a vonatkozó cikk sorszámára utalni a lapszám helyett és a folyóiratjegyzék, amit gyakran kell használnunk, inkább a munka végére kívánozna.

Egy igen komoly hibáról nem a szerzők t h k. A bibliográfia ugyanis csak nyolcszáz példányban j nt meg akkor, amikor a hazai muzeumok és könyvtárak, de a hazai k tatók és egyetemi hallgatók sem nélkülözhetik azt. Nem vitás, hogy a külföld régészei, múzeumi és k n vtarai felfigyelnek erre a munkára és igyekeznek megszerezni a kötete .

Az sem vitás, hogy a bibliográfia rövidesen sokkal komolyabb helyen részletesebb és értékesebb bírálatot kap majd itthon is és külföldön is. De nem is bírálat és nem is ismertetés akar lenni ez a pár sor, hanem kérés a szerzőkhöz.

Nagyon jól tudjuk, hogy a hasonló összeállítások nagy munkát, türelmet igényelnek. Legtöbbször hosszú évek múlva érik csak meg a munka gyümölcse. Ennek ellenére azt kérjük a szerzőktől, folytassák ezt a munkát

Nagyon hasznos volna, ha Jakabffy Imre befejezhetné az Archaeologiai Értesítő és a Dolgozatok lelőhelymutatóját, aminek cédlanyaga, illetve kézírata Banner professzor munkája nyomán el is készült már. Igaz, ez csak a hazai kutatás számára volna hasznos, azonban az a rotaprint kötet, ami ezt az anyagot tartalmazná, éppen olyan komoly eredmény volna kutatásunk számára, mint a most megjelent bibliográfia.

S.K.

HERENDI PORCELÁN

1839 - 1954

Folyó évi május hó 15-én nyílt meg az Iparművészeti Múzeum nagycsarnokában az Építésügyi Minisztérium, Népművelési Minisztérium, Iparművészeti Múzeum, Történeti Múzeum, Herendi Porcelángyár és a Mücsarnok rendezésében a "Herendi porcelán 1839-1954" című kiállítás, amely a 115 éves porcelángyár múltját, jelenét és jövő tervezéseit mutatja be.

A kiállítás célja: feleleveníteni a múltból mindazt, ami művésziileg és technikailag jó és haladó, azért, hogy a jelen és jövő termelésében alkalmazható legyen a gyár termékeinek minél jobb színvonala érdekében. Nagyon jó gondolatnak tartjuk egy gyár teljes művészi oeuvre-jének ilyen átfogó szemléltetését, mert képet alkothatunk magunknak a gyár múltjáról, lemérhetjük, hogy mennyiben folytatása ennek a múltnak a jelen, s hogy mi módon kíván a gyár Herend neve és művészi tradíciója által támasztott művészi igényeknek megfelelni a jövőben.

A kiállítás a bemutatott anyag és a rendezési technika szerint három részre oszlik: a bal és jobboldali galéria, a régi Herendet ismerteti meg velünk, az első művészi készítményektől mintegy az 1910-es évekig. A két oldalgalériát összekötő hátsó galéria-rész a technológiai anyag bemutatására szolgál, míg a nagycsarnok belső felében a közelmúlt és a jelen, a kijárat felé eső részében pedig a gyár jövőbeli elképzelései láthatók. Az emeleti, ugynevezett kut körüli részben a régi Herend anyagának kiegészítéseképpen készleteket s egyéb tárgyakat állítottak ki.

A kiállítás Herend múltját bemutató első szakaszának művészi rendezését izlésesnek, áttekinthetőnek találjuk. Szerencsés a tárgyakat használatukban bemutató terített asztalok, kandallók, étagérek stb. alkalmazása. Így a néző a darabokat eredeti helyükön látja s jegyzi meg. Az izléssel és mértéktartással rendezett vitrinekben jól érvényesül a kiállított anyag. Az egyes, vagy egymáshoz tartozó tárgyaknak elég levegőjük van ahhoz, hogy gondanivalójukat elmondhassák. A néző nem érzi erőltetettnek a rendezést, nem érzi, hogy tanítják, - de figyelmét jó irányban kelti fel a bemutatott anyag. Tehát a rendezés ebből a szempontból jó s a néző észrevétlenül, megerőltetés nélkül tanul. Szépen sikerült a két - tényérokát bemutató - fál is. Az 1840-es évektől kezdve bemutatott porcelánok színvonala már az indulásnál is eléri a művészi fokot. Meglepő a diszitmények jellegének sokfélesége. Herend sokat másolt és mindig elsőrendű termékeket.

Bécs, Sèvres, Meissen, kínai porcelánok megtévesztő másai mellett az eleinte másolt dekorációnak már önálló továbbfejlesztésével is találkozunk a későbbi jellegzetes herendi mintákkal. Izléses és változatos a első emeleti körülmények között elhelyezett szebbnél-szebb részletek s egyéb tárgyak sora.

Herend korabeli művészi értékelésének bizonyítékai a bemutatott díjat nyert darabok, valamint az emeleti feljáró kétoldalát és a nagycsarnokot díszítő különféle kiállításokon nyert díjak és érmek. A művészi készítmények társadalmi megbecsülését pedig az állandó anyagi nehézségek, csőd, kölcsönök utáni, - sokszor hiábavaló szaladgálás mutatja. A vitrinekben elhelyezett szövegek erénye a rövidség, tömörség. Kivántuk volna, hogy élesebben tükrözzék Herend készítményeinek művészi mivolta és a korabeli társadalom igényei és megbecsülése közötti távolságot.

A két oldalgalériát összekötő hátsó technológiai részt szemléltetőnek, ügyesnek éreztük. A néző figyelme és érdeklődése már felkelte, itt most választ kap olyan kérdésekre, hogy milyen az a massa, amelyből az előbb látott dísz tárgy készül, hogyan köröngölik, vagy öntik, hogyan égetik, festik stb.

A kiállítás harmadik része a közelmúlt, a jelen anyagát mutatja be, és befejezésképpen a sorozatgyártásra még nem került mintadarabokat, művészi terveket, melyek Herend jövő stílusát lesznek hivatva kialakítani. Ennek a résznek a rendezésével nem értünk egyet. A rendezés erőltetett, a bemutatott tárgyak száma túl sok, és a lesűrhető pozitív tanulság túl kevés. A közelmúlt és jelen anyagát a nagycsarnokban a jövő anyagától vízszintes vonal választja el. Ez a választóvonal nem érzékelhető, nem világos. A nagycsarnok beosztása bonyolult, a bemutatott anyag nem áttekinthető. A rendezés sok kis csoportra bontja fel a nagycsarnokot, amelynek jellege éppen egységes rendezést kíván. A sok kis - XVIII-ik századi francia kertre emlékeztető - csoport, alacsony dobogói között számos ösvénnyel - megzavarja a nézőt. A részut egymáshoz állított vitrinek, az általuk alkotott zög-zugos vonalba állított talapzatok formailag sem illenek egymáshoz. Az egyik vitrin anyagát szemlélő a szemlélt vitrinen keresztül, akaratlanul ellenére számos más vitrin anyagát is látja, de lát ezen kívül még néhány talapzaton elhelyezett tárgyat is. A vitrinek s a kiállított tárgyak alátétjéül szolgáló vajszerű se-lyem redőzései elterelik a figyelmet a rajta lévő darabról. Olyan esetben, amikor ezen a helyen szürkés tónusu - itt egészen szürkének látszó - porcelánokat helyeztek el, a hatás fáradt. Mind a közelmúlt és jelen, mind a jövő anyagát bemutató részben van számos igen szép, izléses és jó darab, mégis huza-mosabb és többszöri átnézésre van szükség ahhoz, hogy ezeket felfedezzük, mert a rendezés nem emeli ki őket. Attól félünk, hogy a hangsúlyos, a tárgyakhoz, formai és színbeli egyéniségükhöz nem alkalmazkodó rendezés elnyomja magát a kiállított anyagot. Az áttekinthetetlen rendezés köti le elsősorban a szemet, - jobban mint a kiállított tárgyak. Tehát a modern anyag rendezésének egésze, - vitrinek, talapzatok és ösvényekből álló bonyolult rendszere nem érvényesíti az egyes részleteket, nem érvényesíti magukat a kiállított tárgyakat, a kiállítás tulajdonképeni középpontját és célját.

Ugy véljük, hogy a többhónapi előkészítő értekező munka s a valóságos rendezésre jutott mintegy kéthetnyi idő közötti arány nagyon helytelen. A rendezéshez kell terv és nagyonis kell előzetes elgondolás és ennek megéréséhez szükséges idő, de a végső szót csakis a tárgyak mondhatják ki a helyszínen, s ezt legalább annyira nem lehet elsietni, mint a megelőző munkát. Éppen ezért javasoljuk, hogy a jövőben muzeumi anyagot felölelő kiállítás rendezésében a művészi prezentáció kérdésében az utolsó szó a muzeumé vagy a muzeumi területé legyen. Reméljük, hogy a közeljövőben megtartandó ankét tisztázni fogja az ilyen természetű együttműködési problémákat.

A néző Herend multjában megismeri a hagyományt, az elérhető művészi magaslatot. Ugy véljük, hogy a sok másolat, ami akkor a fiatal Herend anyagi létezését biztosította és ma sokak szemében kompromisszumnak látszik, a valóságban ennél sokkal többet tett. Tette azt, hogy Herend alkotó tehetségű vezetőjének meg kellett ismernie és megismerte az európai és Európán kívüli porcelánt, - meg kellett ismernie a külföldi és hazai fajansz és keménycserép anyagát, technikáját, stílusát és különböző dekorjait. Ismerte tehát a műfajnak fejlődését és helyzetét abban a korban, amelyben dolgozott. És ha nem is ilyen átfogóan, de ismerték festői is. Itt van a színvonalas készítmények másolásának eddig kellő figyelemre nem méltatott, pedig hallatlan izlésfejlesztő jelentősége. Az a festő, aki Altwient, Sèvres-t és Meissent másolt, aki kínai porcelánt másolt, az amellett, hogy művésze volt a festésnek, elsőrangú művészi színvonalu darabokat ismert meg közelről, - és ami igen nagy jelentőségű: megismerte azt, hogy mi van rajta kívül országában és a világban. Áttekintést kapott tehát a porcelán-festés történetéről, legjobb eredményeiről, technikai lehetőségeiről.

Mindez lehetséges volt Herenden olyan időben, amikor az anyagi lét biztonsága legalábbis kérdéses volt, amikor a gyár sorozatos anyagi nehézségekkel küszködött. A látogató igen nagy igényekkel lép be a jelen és jövő anyagát bemutató részbe. Ezeket az igényeket a régi Herend komoly tehetségről, kulturáról és képzettségről tanuskodó készítményei jogossá is teszik részünkről a mi Herendünk s vele magyar porcelángyártásunk jövőjét illetően.

A kiállítás anyaga megmutatta azt a művészi színvonalat, amelyet el lehetett érni a multban és amelyet el kell érni a jövőben. Egyben komoly figyelmeztetés arra, hogy e színvonal eléréséhez az alkotó-tehetségen felül nélkülözhetetlen az igen széleskörű általános és szakmai műveltség. Figyelmeztetés arra, hogy egy gyár hagyományos és önmagában még nem biztosítja a jelen és jövő művészi színvonalát. Inkább csak könnyebbség, ajándék az érte folyó harcban. Herend számára a művészi színvonal elnyerését végső soron csakis a saját, jelenben meglévő művészi ereje, tudása és képessége döntheti el.

Gáborján Alice

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM NÖVÉNYTÁRI KIÁLLITÁSA.

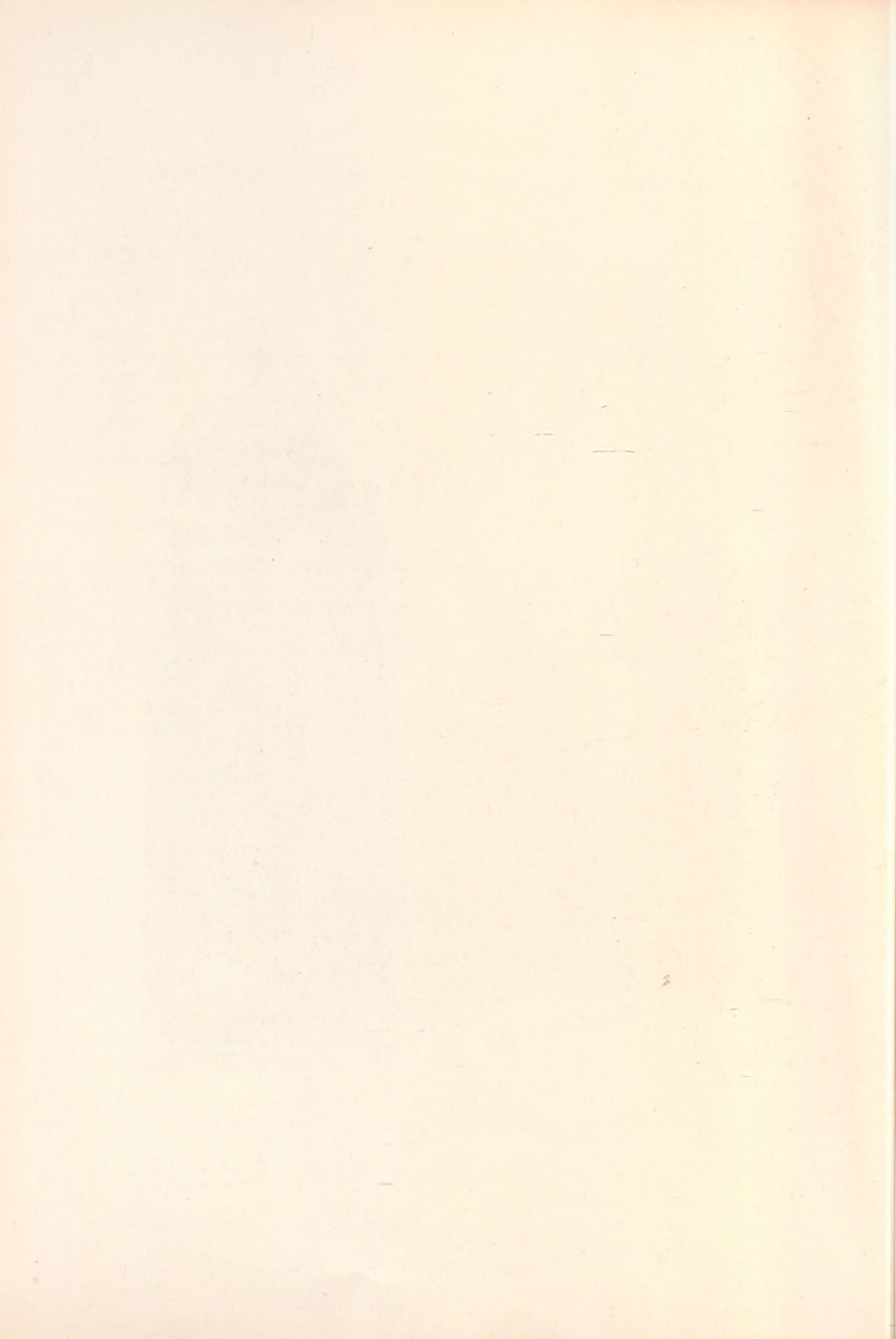
A Nemzeti Múzeum botanikai osztályának régebbi, még háborúelőtti kiállítása tulajdonképpen alig volt kiállításnak nevezhető. Mint a legtöbb külföldi nagy múzeumban, nálunk is elsősorban a honi és a világ minden tájáról begyűjtött növényzet tárolása és megőrzése volt a legfőbb feladat. Szigorúan szakmai szempontok érvényesültek abban a kérdésben is, hogy a herbáriumokat milyen gyűjteményekkel egészítsék ki. Nálunk négy ilyen u.n. "szemléltető gyűjteménye" volt a Növénytárnak, éspedig: 1./a törzsherbárium kiegszítésére szolgáló rendszertani gyűjtemény 6 külön csoporttal u.n. Algae - Fungi - Lichenes - Bryophyta - Pteridopyta és Spermatopyta; 2./ fagyűjtemény, a magyarországi és idegenföldi fák csoportjaival; 3./ teratológiai gyűjtemény, a rendellenesen kialakult növényi vegetatív és reprodukív szervek 8 csoportjával, és végül 4./ a szárított növények képeinek gyűjteménye, növény-ökológiai és ritkább növények képeinek anyagából.

Az anyag legnagyobb része száraz preparátumokból, vagy üvegekben: nedvesen /alkohol, formalin/ és szárazon konzervált készítményekből, viasz-, gipsz- vagy agyagmintákból, metszetekből, fényképekből, falemezekből, magvakból stb. és keretezett, üveg alá helyezett, megfelelően csoportosított szárított növényekből állott. Magyarázó szövegekkel a kiállított objektumoknak csak egy része volt ellátva. Mint elsősorban szakemberek, egyetemi hallgatók, amatőr botanikusok részére felállított gyűjtemény, a herbáriumokkal együtt a Magyar Tudományos Akadémia II-ik emeletének 6 egymásba nyíló helyiségében elhelyezve, távolról sem volt széles néprétegek részére hozzáférhető intézmény, s inkább növénytani "RARI-TÄTEN KABINET", mint a szó mai értelmében vett múzeum volt. Kétségtelen azonban, hogy értékes anyaggal rendelkezett, s tudománytörténeti szempontból is nagyon becses kincsei voltak. Csak ószintén sajnálni lehet, hogy 1945-ben, a háború utolsó hónapjában, a fasiszták esztelen ellenállása során, Budapest ostrománál, majdnem teljesen tönkrement. Amennyiben meg is marad, gyökeres átalakításra vált volna szükségessé. Így azonban kénytelenek voltunk teljesen új megoldásról gondoskodni, és olyan botanikai kiállítást létesíteni, mely nemcsak berendezésében, anyagában új, de egész felépítésében, tematikájában, szemléltetési módszereit illető elvi szempontjainak kitűzésében is.

Példa kevés állott előttünk. Kiindulás és alapvető felfogás tekintetében legközelebb talán a salzburgi "Neues Museum für darstellende und angewandte Naturkunde" növénytári osztályának, ill. TRATZ E.P.-nek elgondolásai voltak hozzánk, de a tőlünk független Mezőgazdasági Múzeum erdészeti, vadászati, mezőgazdasági, tehát a természettudományok kimondottan gyakorlati alkalmazásait bemutató kiállításai miatt sem választhattuk ezt az utat. Egyébként is a Természettudományi Múzeumok kiállításairól vallott felfogásunk - melyet Annalesünk múlt évi III.kötetében körvonalaztam - sokban eltér TRATZ idevágó nézeteitől, bár annakidején azok, a természettudományi muzeológia nagyon is visszamaradt területén elvitathatatlán haladást jelentettek. S miután PĽAVILJSCSIKOVNAK és JAKOV-

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM NÖVÉNYTÁRA ÉS A MEZŐGAZDASÁGI
MUZEUM ÉPÜLETE.

LEVNEK, a szovjet tájmuzeumok részére írt metodikai tájékoztatójában, a növényvilág bemutatásával kapcsolatosan írt valóban figyelemre méltó és értékes utmutatásait sem alkalmazhattuk az ország első és legnagyobb Természettudományi Múzeumának kiállításaira, döntöttünk úgy, hogy minden idevágó tapasztalatot és újítást hasznosítva, új növénytári kiállításunkat a városligeti VAJDAHUNYADVÁR reneszánsz épületében, növénytárunk új otthonában, eddig nemjárt utakon fogjuk a mai követelményeknek megfelelően kiépíteni.

Mindenekelőtt tisztáztuk, hogy a növényvilág általános múzeumi bemutatásában, az elmélet és gyakorlat szempontjaihoz igazodva, nekünk a hazai növények bemutatása alapján, mégis inkább az érdeklődők elméleti-biológiai ismereteinek tudományos megalapozására és bővítésére kell törekednünk. Ebből kiindulva a kiállítandó anyagot a következő főbb témák köré csoportosítottuk: I. M a g y a r o r s z á g n ö v é n y v i l á g a: A/ Magyarország növényvilágának kialakulása. B/ Magyarország növényföldrajzi helyzete Euráziában. C/ Magyarország fekete-, barnakőszén telepeinek s tőzegeinek kialakulása és hasznosítása. II. A n ö v é n y e k é l e t e: A/ A növények életfolyamatai gazdasági növényeink példáján. B/ Termesztett növényeink eredete és agrotechnikájuk vázlatosan. III. A t a l a j é s é l e t e: A/ Az élő talaj és kialakulása; a vegetációval és klimával való kapcsolatok. B/ Magyarország talajának, éghajlatának és növénytakarójának fejlődéstörténete a jégkorszak után. IV. A g o m b á k é s s z e r e p ü k a z e m b e r é l e t é b e n: A gombákról általában. B/ Felhasználásuk. V. M a g y a r o r s z á g f ő b b n ö v é n y t á r s u l á s a i: A/ Természetes növénytársulások. B/ A növénytársulások mező- és erdőgazdasági hasznosítása.

Vitatható kétségtelenül, hogy helyes-e kezdeni a kiállítást a magyar növényvilág evolúciójával? Logikus-e a növényi formák és életfolyamatok ismertetése elé iktatni egy olyan fejezetet, mely egyrészt alapos tárgyi ismeretek szintézise, másrészt a természeti folyamatok és törvényszerűségek pontos analizise alapján kialakuló világ- ill. természetszemlélet ábrázolása? Mi azon a véleményen vagyunk, hogy akár mint bevezető, akár mint befejező téma egyformán megfelelő, de mivel az a törekvésünk, hogy a szakmai ismereteken keresztül a tudományos világszemlélet alapvető elemeire is felhívjuk a látogatók figyelmét - inkább hajlunk arra, hogy ezt a bevezetőbe tegyük. A még ki nem fáradt érdeklődés jobban elmerül a témában, és ha nem is találja a maga számára lebilincselőnek, már ennek a sorrendiségnek alapján is tisztába jön azzal, hogy a tudomány ezt fontosnak tartja kihangsúlyozni. Különben is abból indulunk ki, hogy egy nemzeti múzeum az egész nemzeté, melynek az iskolázottabb és a kevésbé tanult látogatók számára egyformán lehetőséget kell nyújtani a művelődésre. Aki tehát már azon a fokon van, hogy az evolúció gondolatát nem tartja ujnak és felfoghatatlannak, az egész természetnek találja a sorrendet, aki pedig csak hallott róla, vagy aki előtt éppenséggel ismeretlen, az kíváncsian szemléli végig, vagy megkeresi azt, ami jobban érdekli.

Nehezebb volt részünkre abban a kérdésben megállapodni, hogy az elmélet és gyakorlat szemléltetését hogyan arányítsuk. Mennyire

menjünk az elmélet, és mennyire a gyakorlat ábrázolásában? Egyeséges felfogás ugyanis e tekintetben még korántsem alakult ki, s miután sem avval a nézettel nem érthetünk egyet, hogy a gyakorlati növénytan kiállításai kizárólag csak mezőgazdasági múzeumok feladatkörébe tartoznak, sem az ellenkezővel, mely a természettudományi múzeumokat csupán a gyakorlati szempontból fontos botanikai ismeretek terjesztésére véli felhasználni, oly megoldást kerestünk, mely a két nézet áthidalásával, múzeumunk jellegének és rendeltetésének csorbitása nélkül, a gyakorlat korszerű követelményeire is tekintettel van. Az evolúcióból kiindulva tehát - mely egyébként a kiállítás egyéb témáinak demonstrálásában is kifejezésre jut - a florisztikán, geobotanikán keresztül, mellyel a magyar flórának az egészzel való összefüggését emeljük ki, a növény külső és belső morfológiáját, fizioológiáját, ontogeniáját, genetikai viszonyait és ökológiáját is bemutatjuk. Minden egyes esetben azonban - amennyiben erre természetesen lehetőség nyílik - utalunk arra, hogy ennek vagy annak a ténynek ismerete mit jelent a gyakorlat, az ember gazdasági vagy kulturális tevékenysége számára is. S azt hisszük, hogy ezzel nemcsak a tudománynak, de a korszerű követelményeknek is a legmegfelelőbb módon teszünk eleget, a meggyőzőbben az elmélet és gyakorlat egységének elvét nem is szemléltethetnénk.

Részletesebb tájékoztatóul egyébként, az egyes főbb témák taglalását - rövid metodikai utalásokkal - a következőkben ismertetem.

I. Fő téma.

- A/1. /A földtörténet főbb szakaszai és a növényvilág törzsféjái - Kettős táblázat, geológiai időbeosztással körlapokra festett növényképekkel, magyarországi növénykövületek a harmadkor nál régebbi időkből.
2. /Magyarország /Európa/ földje és növényzete a harmadkor elején.- Térképek, kövületek, grafikák, fényképek.
3. /U.a. a harmadkor közepén.- Szemléltetés mint az előbbinél.
4. /U.a. a harmadkor végén.- Térképek, kövületek, lenyomatok, festmények, fényképek.
5. /Magyarország /Európa/ földje és növényzete a jégkorban, ill. jeges és jégközötti szakaszaiban, a Riss-Würm interglaciális és Würm glaciális példáján.- Térképek, tájképek, növényi maradványok, fényképek.

A flóra jégkorszak utáni fejlődéstörténetét, mint a témához szervesen kapcsolódó részt, a kiállítás harmadik részében mutatjuk be. - Erre már itt utalunk.

- B/6. /Európa - Észak-Ázsia flóra és vegetáció térképei.- Kisebb méretben, Magyarország flóratérképe nagyobb méretben.
- 7-8. Magyarország flóraelemei, maradvány és bennszülött növényfajok, a sztyeppek növényvilágával való kapcsolatok kiemelésével.- Üveglapok között elhelyezett préselt növények, elterjedési térképek, fényképek.
9. /Magyarország rekonstruált és mai növénytakarója, ill. művelési ágak szerint való megszólása.- Diorámaszerűen elhelyezett madártávlati vázlatos utánzat, felette 3 oldalt az eredeti és a mai állapot közti fejlődés menete térképekben.

0/10-13./ - Vízszintes tárlókban szén-, tőzegminták, rétegtani szelvények, a növényzet szukcessziója, /szekuláris szukcesszió/festmények, rekonstruált vegetációs képek, fényképek, grafikák, diagrammok.

II. Főtéma.

A/5 álló tárlóban:

- 1./ **Fejlődés és növekedés:** egyszikűek, kétszikűek, a gyökér növekedése.- Gipszmodellek: buza- és babszem, keresztmetszet és szerkezet; festmény és grafika a csirázási állapotokról és a fejlődés szakaszairól a gyökér egy sejtjén, stb.
- 2./ **Szaporodás:** az ivaros és ivartalan szaporodás példái.- Festmény a virág részeiről; fényképek a beporzásról, nagyított pollenszemekről; preparátumok, stb.
- 3./ **A növény táplálékozása:** táplálék a levegőből, fotoszintézis, légzés, talajbeli táplálék, a táplálékhiány okozta betegségek, a táplálék vándorlása és raktározási helyei a növény testében, a növény és környezete élettani vonatkozásokban /a fény és a hőmérséklet hatása/. - Preparált növény üveglapok között: csicsókára eltott napraforgó; dohány és gyapott-preparátumok a hosszú és rövid nappalosság bemutatására; színes festmények /levélrészek, sejtek, szintes-tecskék/, a fotoszintézis, lélegzés, a talajbeli táplálék az építő és hatóelemek illusztrálására; a burgonya asszimilációs grafikonja, stb.
- 4./ **A növény vizgazdálkodása:** földalatti gyökérrendszer, szállítóberendezés, párolgató növényrendszer.- Preparátum: gyökérszövetmenny; gipszmodellek; a hajszálgyökérről, gyökérsüvegekről, a szár felnagyított képeről; famodell a stoma ábrázolásához; festmény az őszi lombhullásról és levélszőrökről; fénykép a szállítóberendezések modelljéről; körgrafikon a gázcsere nyílás mozgásának napi menetéről, stb.
- 5./ **A növények terjedése:** szél, víz, állatok útján és belső erők hatására terjedő termések. - Festett természetes háttér előtt üveglapokon a képen ábrázolt növény nagyított termése és a növény habitusa festve.
- 6./ **A növények életformái:** therophyta, geophyta, hemikryptophyta, chamaephyta, phanerophyta növények.- Az öt életforma típusnak legjobban megfelelő tájkép festménye, alatta üveglapok között növénykészítmények, festmények és fényképek. Ezekkel a témákkal és ezek 5 álló tárlóban kiállított anyagával vezetjük be a látogatót a növénytan alapvető ismereteibe.

A továbbiakban a II. főtéma B/ fejezetét, 6 álló és 12 fekvő tárlóban kiállítva, a következő feldolgozásban szemléltetjük: a buza származása, buzafajtáink, a buza agrotechnikája vázlatosan.- Termesztett növényeink származási központjait feltüntető világterkép; táblázat üvegen a buza származásának bemutatására a megfelelő buzafajták preparátumaival. Hasonló taglalásban és kiál-

litásban, tehát preparátumok, térkép, rajzok, festmények és magminták, esetleg nedves készítmények és viasz készítmények, grafikák felhasználásával szemléltetjük a témát a rozsszal, árpával, zabbal, kukoricával, burgonyával, cukorrépával, napraforgóval, paradicsommal, paprikával, rizsszel, gyapóttal, lennel és kenderrel kapcsolatban is. A szőlőt részletesebben ismertetjük; egy tárlóban eredetét, elterjedését, művelésének múltját és a filoxerát szemléltetjük. Külön-külön tárlókban demonstráljuk a "csemegeszőlők", a "magyar borvidékek" és "fontosabb szőlőtalajaink" című témákat.- A szőlőművelés múltját római falfestmények grafikával, Pannonia térképével, római berossedényekkel ábrázoljuk. A filoxeráról preparátum és grafika ad felvilágosítást. A csemegeszőlőket nedves készítményekben állítjuk ki. A magyar borvidékek című tárló háttére Magyarország térképe a bortermő vidékek kiemelésével, a megfelelő termőhelyeken a legjellemzőbb szőlőfajták nedves készítményeivel. Fontosabb szőlőtalajainkat talajmintákkal és az arra a tájra jellemző fényképpel mutatjuk be. Hasonlóan szemléltetjük a legfontosabb magyar gyümölcsöket is - 3 külön tárlóban, s végül ugyancsak egy kisebb fekvő tárlóban a citrommal és narancssal, valamint a nálunk folyó termesztési kísérletek eddigi eredményeivel ismertetjük meg a látogatót.

III. Fő téma, 6 álló és 13 fekvő tárlóban:

- A/ A talaj kialakulása, fizikai-kémiai mállás, a talaj alkotórészei: szervetlen és szerves alkotórészek, az erozió hatása a talajra és az ellene való védekezés, a magyar talajtipusok szelvényei, füves vetésforgó.- Eredeti talajminták, fényképek, grafikák, elektronmikroszkópos felvételek; eredeti talajszelvények üveg alatt, oldalt a színek feltüntetésével, a szelvény tetején a jellegzetes vegetáció festményeivel, éghajlati talajtani és vegetációs térképek.
- B/ Az utolsó jégkorszak utáni idők egyes szakaszai; az utolsó jégkorszak, fenyő-nyír-korszak, mogyoró-korszak, tölgy-korszak, bükk-korszak I., bükk-korszak II.- Álló tablókön különböző alapszinű tájképek; ugyanezen tablókön üveglapok között a korszak jellemző növényeinek preparátuma, mellette mai elterjedéseik térképei; a megfelelő korszakra jellegzetes pollen nagytöltött fényképe domboru üveg alatt; a vízszintes tárlókban fényképek stb.; a Balaton fenéküledékeinek pollendiagrammja.

IV. Fő téma, 11 álló és 14 fekvő tárlóban:

- A/ A gombák származása és sokfélesége, a gombák színe, a gombák életmódja, a gombák szaporodása és terjedése.- A gombatorzsfaja a virágos növények törzsfájához hasonló, körtárcsás megoldású; egyebekben fényképek, festmények, kispasztikák, száraz készítmények, grafikonok.
- B/ A gombák felhasználásának történetéből, az élesztőgombák felhasználása, gombák a gyógyítás szolgálatában, gombákból nyert gyógyszerek alkalmazása, küzdelem gazdasági növényeink gombabetegsége ellen, az erdők fapusztító gombái, az ipari fa védelme, mérgezőgombák, a gomba mint táplálék, gombatermesztés.-

Az első témát a legjelentősebb hazai és külföldi gombaszakmunkák és egyéb fényképes dokumentumok felhasználásával ismertetjük. A többiek szemléltetésére preparátumokat, grafikonokat, fényképeket, kisplasztikát stb. használunk. A penicillin és sztreptomocinnel foglalkozó részben fényképek mutatják be annak előállítását és mintakollekció a gyógyászatban való alkalmazását. Táblázat tünteti fel, hogy milyen gombafaj milyen betegséget gyógyít. Mezőgazdasági gombakártevőinket eredeti száraz és nedves preparátumokkal, nagyított mikroszkópi grafikákkal és színes festményekkel illusztráljuk, bemutatva az ellenük való védekezés lehetőségeit is. Az erdő gombakártevőit fényképek és eredeti száraz preparátumok szemléltetik. Az ipari fa védelme című tárlóban gazdag fényképanyagon kívül épületfa, bányafa, parkett darab stb. eredeti mintáin láthatók a gombák pusztításai és az ellenük való védekezés hatása. A mérges és ehető gombákat nagyrészt gipszkészítmények mutatják be. Külön képanyag alapján hasonlíthatók össze a könnyen összetéveszthető ehető és mérgező gombák. A gombatermesztést főleg fényképanyag illusztrálja.

V. Fő téma.

A/ Természetes növénytársulások:

- 1./ A növénytársulások kialakulása és szukcessziója.- Dioráma sematikus megoldással, viaszos növény-preparátumokkal, felette 3 oldalas magyarázó diagrammok, a tó-, mocsár-, láprét-, láperdő szukcessziójának példáján, a tóval kapcsolatban algák.
- 2./ Sziki növénytársulások.- Szélvényszerűen üveglapok közé helyezett préselt növények teljes gyökérzettel, fényképek, diagrammok stb.
- 3./ A futóhomoktól a sztyeprétiig.- Ugyanugy.
- 4./ Dolomitsziklák növénytársulásai. Ugyanugy.
- 5./ Gyertyánostölgyes.-Ugyanugy.
- 6./ Bükkös.- Ugyanugy.
- 7./ Erdei fenyves.- Ugyanugy.
- 8./ Ártéri ligeterdő és alföldi tölgyes.-Ugyanugy.

- 9./ Kaszálórétek és rétgazdálkodás: réttípus, a termőhely és szénhozam összefüggéseinek bemutatása, műrétek, szabályozott vizgazdálkodás.- Térképek, szelvények, makett domborművek, diagrammok, szénminták, fényképek.
- 10./ Legelő gazdálkodás: a sziki, homoki és dombvidéki legelők, megjavításuk, a talajerozió meggátlása, fásított legelő.- Szemléltetés mint az előbbinél.
- 11./ Erdőgazdaság: termőhely és erdőtipusok, az erdőtipusok összefüggése a fahozammal, fahozamnövelés, állományátalakítás, termőhely térképezés, természetes felújítás, homokkötés erdősitéssel, kopár fásítás, telepített erdők.- Szemléltetés mint az előbbieknél; faminták.

Az ismertetett tematika szerint felállítandó kiállítás munkálatainak kivitelezése - magától értetődik - még a mi aránylag gyors munkálataink

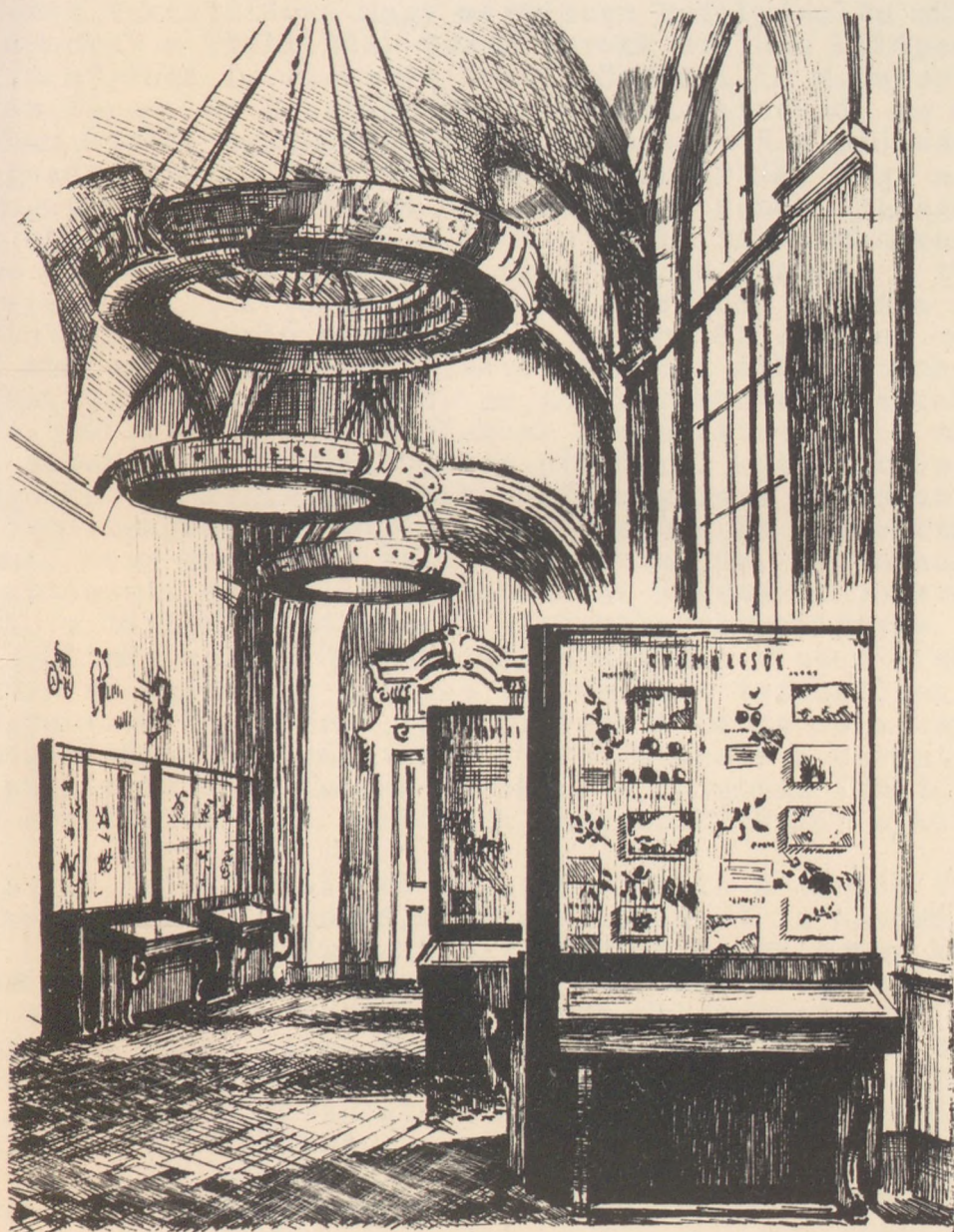
katempónk mellett is huzamosabb időt vesz igénybe. Teljesen elkészítettük és már a múlt év közepén át is adtuk rendeltetésének a II., III. és IV. fő témák anyagát. Elsősorban didaktikai követelmények, de a gyakorlati élet velünk szemben támasztott igényeinek kielégítése szempontjából is úgy láttuk helyesnek, hogy mindenekelőtt ezeket dolgozzuk ki. A bevezető és befejező témák jelenleg vannak munkában és csak 1955. első felében kerül sor megnyitására.

A már kiállított 3 rész előtt bevezetőnek egy hatalmas méretű álló tabló a virágosnövények legújabb felfogása szerint készült körtárcsás törzsfáját ábrázolja, míg az ez előtt elhelyezett fekvő tárlók kihalt növények kövületeit és ma is élő virágos növények maradványait mutatják be, megfelelő, azok rekonstrukcióját feltüntető képanyag kíséretében. Ehhez csatlakozón egy másik álló tablón az embernek a fajok és fajták megváltoztatására irányuló törekvéseit demonstráljuk röviden s egy fekvő tárlóban Micsurin eredményeiből mutatunk be néhányat élethű viaszkészítményekben.

Az eddig kiállított részek anyagát 28 álló és 39 fekvő, összesen 67 tárlóban helyeztük el olyan felállításban, hogy a rendelkezésre álló helyiség adottságai szerint megszabott lehetőségek mellett is, bizonyos egyensúlyt kifejező szimmetria, továbbá a térbeli és megvilágítási viszonyok lehető legelőnyösebb kihasználása biztosítható legyen. Utóbbi fokozására az álló táblók, a háttér kivételével, csak üvegből készültek; az oldalfalak s a tető is. A falakat csavarok és a sarkokon fémpántok kötik össze. Kirekesztési igyekeztünk minden, a szemléltetést zavaró keretet ma is; a növény-preparátumokat üveglapok között helyeztük el és a köztük lévő hézagok keretezését is üvegből készítettük. A nedves készítmények tekintélyes részét petricsészékben állítottuk ki, és csiszolt üveglappal zártuk le. Az üveglapok közé zárt száraz készítmények hatását avval is szemléletessebbé tettük, hogy amennyiben szükségesnek látszott, a virágot vagy a növény egyéb részét is az üvegre festettük, sok esetben a magyarázó szövegekkel együtt; s tapasztalhattuk is, hogy a viszonylag keskeny vitrinekben egy síkban kiállított anyag hatásfokát, az úgyleg ily nagymértékű s többoldalu felhasználásával, valóban jelentősen sikerült növelnünk. Semmi sem zavarja a szemléltetést, semmi dísz vagy cikornya nem vonja el a látogatók figyelmét. Érdeklődésük simán a lényegre, a kiállított anyagra összpontosítható.

Rendkívül tetszetősek gipszből megmintázott s finoman, minden részletben természetűen színezett gombáink, melyeket termőhelyük jellegzetes aljánövényzetével 1 mbokkal, ágakkal, egyszóval környezetük kellékeivel ellátott alapzatokon állítottunk ki. Annyira a valódiság illuzióját keltik, hogy minden eddigi próbálkozással szemben sikerültebbek, de egyben határozottan s épek is minősíthetők.

Általában igyekeztünk magunkat a művészi kivitelezés szempontjaihoz tartani. Mint már korábban írtam /Ann. Hist. Nat. Mus. Hung. 1953. t. III./ kiállításaink rendezésének ez egyik alapelve, s tökéletesen egyetértünk Holdháus felfogásával: "Nemcsak a felépítés nagy tervében, hanem a legkisebb részletben is művészi tökéletességre kell törekedni." A heterogén elemekből álló kiállítási anyag csoportosításában csakugy, mint a címek,

RÉSZLET A NÖVÉNYTÁR KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

feliratok, magyarázó szövegek tipografizálásában, a használt betűk típusának, színeinek és a háttér-színeknek megválasztásában. Az utóbbi körülmény különösen fontos, s miután szemléltető anyagunk nemcsak változatos, de színes is, gondosan ügyeltünk arra, hogy színben minden összehangolódjék, s megfelelő színű aláfestésekkel a kellemes, harmonikus összehatás kiváltható legyen.

Berendezés tekintetében nagy mértékben befolyásolta művészi elgondolásunkat a kiállítási terem barokk stílusú kiképzése. Az épület frontjának I. emeletén fekvő központi 10 m. hosszú, karzatgalériás terem, és a belőle jobbra-balra kiinduló, az épület hosszában húzódó egyenként 18.5 m. hosszú és 5 m. széles ivelt folyósó gazdag stukko díszítései szinte előírták, hogy a kiállítási anyagot milyen tárlókban helyezzük el. Nehéz, faragott barokktárlók alkalmazása azonban a modern kiállítás-technika alapvető elveibe ütközött volna, modern sima tárlók viszont a terem architektúrájához álltak volna kihívó ellentétben. Ezért a nehézségeket, mintegy áthidaló megoldással, a sima és egyenes vonalú álló tárlók mindegyike elé olyan fekvő tárlókat állítottunk, melyeknek lábai barokkos hajlásúak, az ablakok közti falsíkokra merőlegesen beállított, 2-2 ék alakban összeépített álló tárló érintkezési vonalát pedig félhengeres pillérrel kötöttük össze. A hatás magunkat is meglepett. Sikerült annyira a teremhez idomulni, és az összebenyomás egységét e tekintetben is oly mértékben biztosítani, hogy az mint a felvételek mutatják, még a nagyon igényes építészeti és kiállítás-technikai követelményeket is kielégítheti. A tárlók külső részei világosbarna polituros dörzsöléssel készültek, belső, üvegalatti felületeik viszont fehérek, s ily módon az ugyancsak világos fal mellett tetszetősen érvényesülnek. Ugyanezen törekvések: az építészeti forma és a berendezés összehangolásának szolgálatában kötöttük össze a karzatgalériás terem pilléreit és a falakat azokkal a hatalmas ivelt táblákkal, melyek ezen terem álló tárlóinak nagyobbik részét alkotják.

A két ivelt hajlású folyósó magassága, ill. a tárlók felett húzódó, még kb. 2 m. magasságú sima falfelület is zavarólag hatott volna. Hogy ennek sivárságát eltüntessük és az egész kiállítás színességét, hangulatát emeljük, a falfelület egész hosszában a tárlók tematikájának megfelelő színes falfestést - al secco - alkalmaztunk. A képek halk, visszatartott tónusokban, a társadalmi fejlődés menetének megfelelő sorrendben, az agrotechnikai és ipari fejlődés egyes mozzanatait ábrázolják, s mintegy összekötik az alattuk lévő tárlókat.

A világítás problémájának megoldásában sem volt elég csak a célszerűségi szempontokhoz igazodni; a termék stílusához is alkalmazkodtunk. A karzatgalériás teremben egy hatalmas, 3 m. átmérőjű, a két oldalfolyósóban 3-3 db. 2 m. átmérőjű körcsillárt helyeztünk el, melyek a terem barokk gipszpárkányainak mintegy ismétlődései. Belső vasvázukat akantusz-levelekből és ökörszemekből álló gipszkoszoru borítja, alsó részüket pedig, az égőket elrejtő matt üveg zárja be. Kellemes szórt fényt szolgáltatnak, s a tárlók üvegfalaival amugyis fokozott zavartalan szemlélődést még az esti órákban is hatásosan tesz lehetővé.

Korántsem állítjuk természetesen, hogy a fentiekben ismertetett botanikai kiállítás az ilyennemű kiállítások rendezésének valamilyeni problémáját megoldotta s más tematikával, másként azok elkép-

zelhetők sem lennének.- A növényvilágot teljes egészében nem mutatjuk be s a növények életének nagyon sok érdekes megnyilvánulását nem is érintjük.- De ez nem is volt célunk, és aligha is hihető, hogy muzeumi kiállítás kereteiben egy, a teljes anyagot felölelő kiállítás bárhol is kivitelezhető lenne. Az eddig nálunk elkészült és megnyitott növénytári kiállítási részlegek azonban - a legkülönfélébb képzettségű látogatók megnyilatkozásaiból levonható tapasztalatok alapján - arra jogosítanak fel bennünket, hogy kísérletünket helyesnek és sikerültnek tekinthetjük. Kiállításunk, ha csak részletproblémák bemutatására szorítkozik is, látványos, vonzó és tanulságos; a széles néptömegek részére leglényegesebb és első sorban fontos általunk megvalósított szemléltetési módjával s művészi kivitelezésével, a kiválasztott témáknak olyan ábrázolása, mely a természetet és annak törvényszerűségeit, az egész növényvilágot átölelő nagyságban, összhangban és szépségben vonultatja fel látogatói előtt.

Boros István

A SOPRONI LISZT FERENC MUZEUM ORVOSTÖRTÉNETI KIÁLLITÁSA.

Mikor 1947-ben a soproni muzeumot romjaiból újjárendeztük, az volt a vezérlő elv, hogy a város sokrétű kultúrájának minden ága lehetőséghez képest multjával képviselt legyen. Ezért is, no meg orvos fia vagyok, nagy érdeklődéssel fordultam a város orvosi multja felé és szívesen gyűjtöttem az anyagot. Két hatalmas üvegszekrényben vihettük a dolgozók elé a soproni orvosok disszertációit a 17-19. századból, régi felszerelését, arc képeit és igen sok patikaedényt. Sajnos azt a helyiséget, amelyben ezeket tároltuk, az örökös raktár-hiány felfalta és így az értékes anyagot csak különleges érdeklődőknek mutathattuk meg, amint azt a nyomtatott vezető említi is.

A Gazda-mozgalom áttétele szakmánk területére azt jelenti, hogy raktáraink anyagát is vigyük koronként a dolgozók elé és így került sor az idei első, 1947 óta 40. külön kiállításunkon az említett anyagra, amelyet a muzeumbárok segítségével kívántunk kiegészíteni. A kérdést úgy tettem fel, hogy kövessük-e a szombathelyi muzeumban rendezett orvostörténeti és népegészségügyi kiállítás példáját és az általános orvostörténetet mutassuk be, vagy a magunk gyakorlatát továbbra se hagyjuk el és csak a helyi történettel foglalkozzunk? Eddigi kiállításaink fogadtatása azt diktálta, hogy a második tétel szerint lássunk hozzá a rendezéshez. Az ismeretterjesztő előadások előkészítésénél is az a kívánság öltött testet, hogy a város szűkebb történetével, művészetével, zenéjével, irodalmával foglalkozzanak az ismertetések. Feladatunk tehát szűkebb térre szorult, de éppen ennél fogva lett nehezebb.

Az anyaggyűjtésnél kiderült, hogy bár az emberiség jótevőiről van szó, a feledés homálya egy foglalkozásra sem borul olyan sürüsséggel, mint az orvosokra. Áldott emlékezetű orvosok arcképét a legnagyobb nehézségekkel lehetett megszerezni, pedig egyik csak alig 20-25 éve halt meg. A soproni városi kórház 1945-ben majdnem teljesen elpusztult, orvosai hősiességű küzdelemmel állították helyre ismét régi fényébe, sőt ma jelentékenyen magasabb szinten áll, mint valaha. Az életerőnek eme megnyilvánulásáról majdnem teljesen hiányoznak a dokumentumok, fényképek, sőt van egy belügyminiszteri rendelet, amely szerint statisztikai adatokat legfeljebb relative szabad a vezetőségnek kiadni. Az utolsó héten Demenkos Ottó kartársra és Menczel Tihamér adminisztrátorunkra hárult a nagy feladat, hogy kezdetleges felszereléssel bár, de rövid időn belül, nehéz világitási viszonyok közt kiállításra alkalmas sorozatokat fényképezzenek, ami sikerrel meg is történt.

A rengeteg, sok száz darabra menő orvosi könyv, füzet, edény, arckép és fénykép számára a kb. 8.5x8.5 méter méretű u.n. üvegtérünkben kellett szállást adni. Aki járt a soproni muzeumban, ismeri ezt a helyiséget; emlékszik rá, hogy nagyszerűen világított, üvegtetője révén, a közepén négy pillér és nyolc oszlop egy belső teret alkot, amelynek falait ajtófülkék, félpillérek és nagy nyílások szaggatják meg. Nehézség a falakra aggatott képek és az alattuk elhelyezett tárlók tartalma közt valamennyire összhangot teremteni és a tárlók sorrendjében tekintettel lenni a történelemre. Ezuttal meglehetősen sikerült ez is és a szóbeli közlések, valamint vendégkönyv bejegyzései szerint a látogatókra kedvező benyomást tett a kiállítás.

13 tárlóban és két üvegszekrényben, továbbá a falak képein a következő módon alakul ki a soproni egészségügy története.

I. tárló. A római korban a rabszolgák is foglalkoztak gyógyítással; pannoniai származású csipeszeket és fogókat látunk. A későbbi időkben az egyház ellentmond az orvosi tudománynak; a betegség Istentől való, a gyógyulást is ő intézi, főleg imádság és fogadalmi ajándékok közvetítésével. Szentképek, egy szentképekkel díszített sapka frász ellen, imádságok és amulettek. Kuruzslók babonás szerelei szemverés ellen. Ritter soproni szabó feljegyzése utódainak okulására arról, hogyan csapta be 1704-ben egy vándororvos. Soproni kuruzsló Lombroso-típusú arcképe és a rendőrség által elkobzott feghuzó számszáma. Plakát telepátkus produkciókról, jódtójásról, Bicsérdysta előadásáról.

II. tárló. A 16. században jelennek meg a tudományosan képzett orvosok. Nádasdy Tanás nádor a soproni tanácsnak ajánlja Kőrösi Fraxinus Gáspárt, kötelezvénye 1554-ből, hogy a polgári terhekben részt vesz. Okmány házána eladásáról, amelynek segítségével tudjuk, hogy a Templom-u.4. szám alatt lakott a derék orvos. A 16/17. században még céhbéli segítői is voltak: borbélyok, fűrdősök, sebészek; ezek céhpecségei.

A tárlók felett a falakon a középkortól 1796-ig használt kórház, majd 1919-ig használt utódának fényképe; az első kórház és a járvány kórház képek nagyított mása 1700-ból való rézmetszetről. Az első magyar orvosi könyv, a soproni Frankovich Gergely munkájának címlapja és egy fametszete orvosi vizsgálat képével fény-

képben. Az első patika házának fényképe. 17-18. századbeli orvosok és egy bába sirjának fényképe, az utóbbinak sírfelirata arról dicsekszik, hogy 500 gyermeket segített a világra, az Arany örszlán patika két olajfestésű cégére.

III. tárló. A 18. század tudós orvosainak emlékei. Az európai hírnévű Gensel Ádám /+ 1720/ végrendelete, disszertációja, hozzá írt latin gratuláció a doktori kalap elnyerésekor; Löw és Deccard Vilmos orvosok kéziratos soproni herbáriuma, egy kézi festésű érvesi herbárium, Deccard finom vízfestménye rózsáról /emlékkönyvből/. A tárló felett Gensel olajfestményü arcképe. Ő volt az első szabadgondelkő, aki ezt nyíltan is hangoztatta.

IV. tárló. Küzdelem a járványok ellen. Röpiratok, rendeletek a himlő és kolera megelőzésére, az első soproni nyomtatott magyar könyv, 1736, szintén a himlőről szól. Himlőoltási bizonnyitvány a 19. század elejéről, passzus a koleras időkben /1832/. A tárló felett Töpler orvos arcképe, aki kolerában halt meg, Kalmár hasonló sorsu orvos síremlékének fényképe. A Szt. György-utca 8. számú ház, amelyben Hell dr. 1801-ben először oltott Jenner-szerűmmal himlő ellen. A Szt. Mihály temető epitáfiuma a 16. század végéről pestisben elhunyt család arcképével, egy asszony maradt csak életben, bekötött arcával védekezik a ragály ellen.

A falak következő részét többnyire római sírkövek foglalják el, köztük a főhelyen Manninger Vilmos, világhírű sebészprofesszor arcképe Madarász Viktortól /1906/. Manninger soproni születésű volt. Továbbá régi patikaházak, patikusok arcképei. Egy magas üvegszekrényben soproni patikaszeresek, fa-, üveg és bécsi porcellánedények, lombikok, mérlegek, sulyok, receptek és metszetes vények, amiket az üveg fejénél csavartak meg és elálltak tőle, mint a szódavizes üveg nyomója. Hyrtl József, kismartoni születésű, híres anatómus mellszobra és felette a M.T. Akadémia díszlevele tagságáról, Arany János főtitkár aláírásával.

Az V. tárlóban Hyrtl könyvei, kézirása, továbbá a sopronmegyei család sarjadékként Budán született Sennelweiss Ignác könyvei, kézirásának hasonmása és hirdetésménye a klinika hallgatói számára a szülészobák rendszabályairól. A tárló felett rézkarc Hyrtl-ről. Az ajtófülkében üvegtárlóban orvosok arcképei mellett régi érvesi mikroszkóp, érvágók, foghuzók; az 1847-es soproni érvesgyűlés "naplő közlőny-ei, emlékérméi, munkálatainak kiadása.

VI. tárló. Soproni orvosok disszertációi a 17-19. századból.

VII. tárló. A Sopronhoz tartozó Balf fürdő régi, 18-19. századbeli ismertetői, más környékbeli fürdők képe. A még haladó polgárság alapította kórházi eselédék és iparossegédék számára /rég megszűnt!/. A falakon a hajdani orvosok arcképei, a munkások biztosító társaságának rendelője. A kismartoni születésű Benedikt híres ideggyógyász olajfestésű arcképe. A mai SZTK épülete és belseje, táblázat a lakosság biztosított rétegeről.

A terem közepén hat tárló sorakozik.

A VIII. tárlóban az állatorvoslás két pólusa: kőkerbéli balta /mennykő/, amellyel beteg tehén tőgyét simogatták, efferek és jelen állatorvosi tudomány soproni születésű büszkesége, Manninger Rezső, Kossuth-díjas professzor arcképe és könyvei.

KINA MŰVÉSZETE ÉS IPARMŰVÉSZETE 2300 ÉVVEL EZELŐTT.

A Hadakozó Államok korszakának utolsó ideje /kb.i.e. 403- i.e. 221/ a kínai történelem egyik legkiemelkedőbb szakasza. E korszakban kiváló filozófusok, államférfiak, katonai hadvezérek és költők éltek. Közöttük volt Chü Yüan /i.e. 340-278/, a régi Kina legnagyobb hazafias költője.

Chü Yüan halálának 2230-ik évfordulója alkalmából a Pekingi Nemzeti Történelmi Múzeum Chu államból, a költő hön szeretett hazájából fentmaradt több mint 400 darab mű-tárgyából egy külön kiállítást rendezett. Jóllehet Chu területe csak Közép- és Dél-Kínára terjedt ki, de művészete és iparművészete az akkori magas fejlődési fokra jutott kínai civilizációt teljes egészében tükrözi.

A Chin dinasztia első császára előtt /i.e. 221-207/, aki a Nagy Falat építtette, a régi Kina nem mutat fel olyan hatalmas méretű építkezéseket, mint Egyiptom piramisai, vagy Mezopotámia templom-piramisai. Nincsenek hatalmas szobrai, mint az egyiptomi sir-templomok, vagy az asszir paloták gigantikus szoboralkotásai vagy domborművei. A kínai művészek zseniális tehetsége főképp a kerámia, a bronzművészet és a jade-művészet területén nyilvánult meg.

B r o n z ö n t v é n y e k .

A bronz-öntés művészete a Shang /Yin/ dinasztia vége felé fejlődött ki és jutott rendkívül magas fokra. Szépségben és technikai tökéletességben a legjobb Shang bronzokat a világ művészettörténetében sehol nem múlták felül. A technikai kivitelezésnek ezt a tradícióját megőrizték a Hadakozó Államok korszakában is, de egy új művészi stílus is kialakult.

A Shang és a korai Chu korszakoknak erőteljes és merész stílusát egy egyszerűbb és kifinomultabb stílus váltotta fel. A legfőbb díszítő elemként az összefenődő sárkányokból álló lapos dekoratív minta szerepelt, amelyet néha egy gyengén reliefszerű sor-minta követett. Néha ezek az állatformátumu minták átalakultak apró csigavenalakká, vagy toll-minták kibogozhatatlan utvesztőivé.

Ilyen stílusú bronzok szép számmal ismeretesek és ilyeneket találtak azon az úton, amely Changshától /Hunan tartomány/Shu-chewig /Anwei tartomány/ tart s mely két tartomány a Chu királyság határain belül volt. Találtak Loyangban és Hueihsienszenben /mindkettő Henan tartományban/ és a Shansi tartományban fekvő Liyuban, közel a Nagy Falhoz. Közülük néhányat újabban ástak ki Tangshanban, közel a híres Kailan-i szénmedencéhez, Hopei tartomány északi részében. A jellegzetes díszítést nemcsak a szertartási edényeknél alkalmazták, hanem a tükröknél is, amelyek először a Hadakozó Államok korszakában tűntek fel.

Ezek a korai tükrök meglehetősen vékonyak és hátlapjuk nagyon elegáns és tetszetős.

A Hadakozó Államok korszakának vége felé a Shang korszak mesterei által már alkalmazott bronz tárgyaknak türkiz kövekkel történő berakása most újra feléledt. Mint új technika jelent meg az aranyaknak, ezüstnek, réznek bronzba való berakási technikája. Az ilyen típusú bronzoknak a felülete finom mintákkal kirakott, melyekben a szallagdiszkek néha fantasztikus állatformákká alakulnak át. A mesterségbeli tudás nagyon finom és a dekoráció tele van lendülettel.

A l e g r é g i b b i s m e r t l a k k m u n k a.

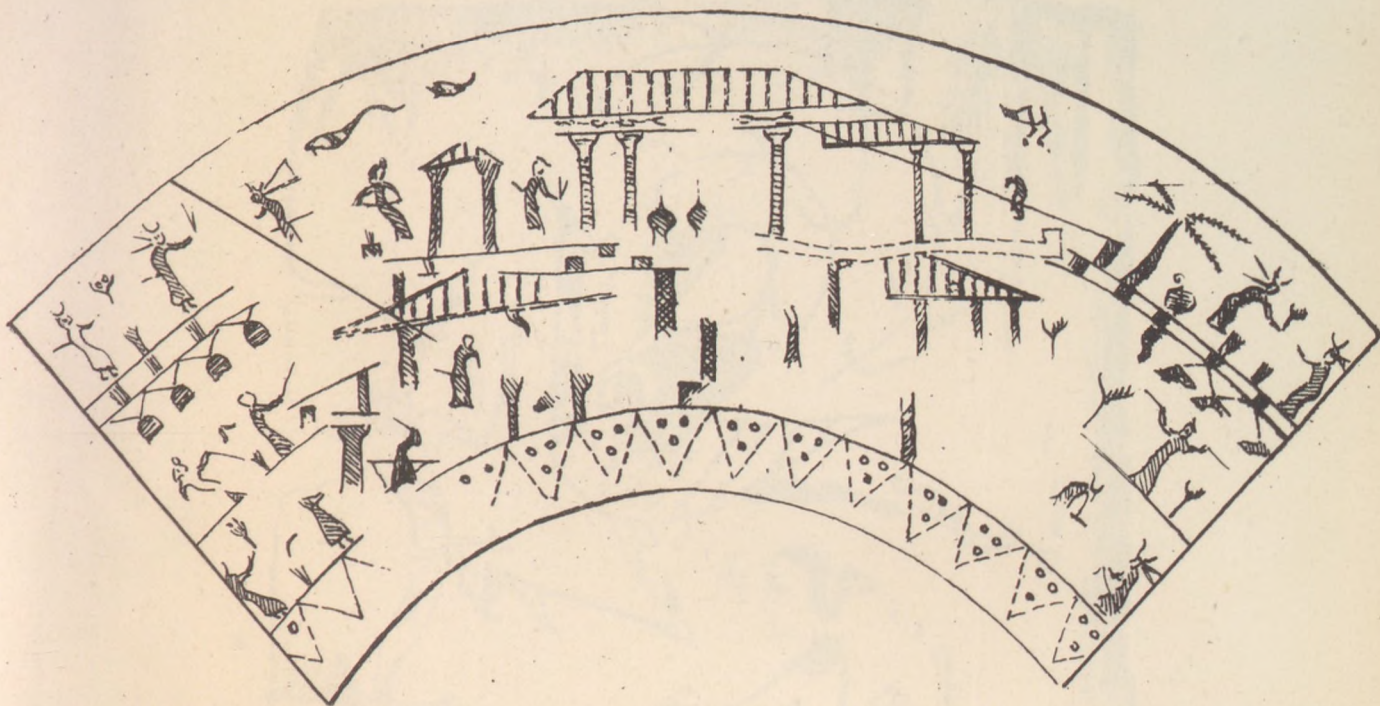
Hasonló díszítő elemeket alkalmaztak a laktárgyakon és más anyagokon is. Changshaban került elő egy lakk pajzs, mely valóban mestermű. A rajz fekete háttérben vörös és sárga színnel készült. Díszítése számos faragott szallagcsoportból áll, amelyek horgokban és csigavonalakban végződnek. A kivitelezést jellemzi a rajznak figyelemreméltó könnyedsége, a vonalvezetés mozgalmassága, telve erővel és dinamikával. Számos más lakk-tárgyat is ástak ki: tálcákat, csészéket, füles csészéket, mosdótálakat és ékszerládikókat. Közülük többnek a díszítése hasonlóan finom kivitelezésű.

Korábban az általánosan elfogadott vélemény az volt, hogy a kínai lakkművészet a Han dinasztia korszakában /i.e. 206-i.u. 220/ kezdődött. Most már bő bizonyítékunk van arra, hogy a lakkművészet már szépen fejlett volt a Hadakozó Államok korában. A Han korszakban a kínai laktárgyakat már messze Szibériába, a Bajkál-tó vidékére, a Tarim-medencébe Sinkiangba, Észak-Koreába és Indo-Chinába exportálták.

A z e l s ő r e a l i s t a m ű v é s z e t.

A realizmus volt a legfontosabb újítás, amelyet a Hadakozó Államok korszaka hozott a kínai művészeti stílusba. A kínai művészek nemcsak megkezdték az embereket és az állati figurákat természetesen hasonlatosságukban ábrázolni, de ezt úgy végezték, hogy azokat mozgásaikban mutatták be. Néhány vadászjelenetet vagy harcjelenetet ábrázoló rézberakásos technikával készült bronzváza és mosdótál már ismeretes. Újabb lelet egy bronz mosdótál, amelyet 1951-ben ástak ki Hueih sienben egy sírból. Belső oldala vadász jelenetekkel és ünnepségi jelenetekkel van díszítve.

Az ünnepi jelenetek épületeket ábrázolnak, melyek a kínai építészetnek legkorábbi képes ábrázolásai /L.1 ábra/. Az egyik épület homlokzat felől van lerajzolva. A kínai építészet számos vonása, jellegzetes oszlopai, gerendái, ereszei, és tető-gerince már ott szerepelnek. A függőleges és vízszintes vonalak ritmusa a békének és harmóniának érzetét kelti. Több épület mindkét oldalán zenészek ütik a zeneszerszámokat és a harangokat. A talon ábrázolt zenerszámok hasonlóak a korszak előkelőségeinek sírjában talált, jelenleg ismert példányaival. Több lapos deszkából készült citera-típusú zenerszámot találtak Changshaban. Lakkozott fából készültek, mindkét végükön 23 lyukkal a selyemhurok részére. Ezek a legkorábbi, fennmaradt hurok hangszerek a régi Kinából.

A kínai építészet legkorábbi ábrázolása, melyet egy bronztál belsejére festettek. Találták Hueih sienben, Honan tartományban. /1. ábra/

A jelenleg ismert legrégebb kínai festmény, Fénixmadarat és sárkányt figyelő nőt ábrázol. Selyemre festették i.e. a IV. vagy III. században. Changshában találták. / 2. ábra /

A naturális stílust a művészetben, amely ebben a korszakban született és virágzott ki, remekül példázza egy selyemre készült festmény /L. 2 ábra/, amelyet nemrég találtak Changshában. Ez a mestermű legnagyobb elismerésünket érdemli ki. Egy asszonyt ábrázol, amint egy repülő fénix-madarat és egy sárkányt néz. A nő karcsúsága és bő ruházata összehasonlításként szolgálhat Knossosban /Kréta szigetén levő/ Minos palotájában felfedezett, i.e. második évezredből való freskón látható karcsu női típusokkal. A kompozíció, a stílus és a téma azonban teljesen kínai. Ez nem csak az eddig ismert legrégebb selyemre készült festmény, hanem egyúttal a kínai művészetnek a korai korszakból való legnagyobb művészi teljesítménye is. A festés rendkívül finom és teljes művészi biztonságra vall.

T e x t i l é s f a m u n k a .

Számos vászon és mintás selyem töredékeket is találtak a changshai sírokban. Jóllehet a textiliák nyomát megfigyelhették eddig a bronzokon és a kerámiai tárgyakon, de mégis ezek jelenleg a legrégebb példányok és élénk fényt vetnek a régi Kína textil technikájára és azoknak rajzaira.

Annak a körülménynek, hogy a changshai sírok közül néhányat fehér megóvó agyagtéteg vett körül, köszönhető, hogy számos fából készült tárgy épen megmaradt. Ezekből a tárgyakból láthatjuk, hogy a Hadakozó Államok korában élő ácsok és asztalosok a fa megmunkálásának tökéletes mesterei voltak. A beeresztéseket és csapolásokat jól ismerték. A koporsókat és ládákat jól készítették. Kicsiny férfi és női figurákat faragtak fából és azokat vörös, fekete és fehér festékekkel festették be. Az a gondosság, amellyel az arccokat és ruházatokat festették, sokat mond az akkori Chu országbeli lakókról. A fát használták anyagul a geometrikus formátumú állatok alakjainak utánzására készült szertartási edényekhez is. Finoman faragott négyszögletes deszkákat találtak némely koporsóban, a holttestek alatt. A bemutatott példányt /L. 3 ábra/ Changshában ásták ki 1951-52-ben. Az indásítés, amely széles kecses görbületű szallagokból áll, fedi be az egész felületet. Ugyanolyan stílusban készült, mint amilyent látunk a bronz, jade és lakk tárgyakon. Ez a deszka 18 inch hosszúságú és az egyiptomi, III. dinasztia korából való Hesira sírjából előkerült faragott fatáblákhoz hasonlítható.

K e c s i k , h a j ó k é s f e g y v e r e k .

A kecsi és hajókészítés már kifejlődött a korai Shang dinasztia korában, mint ezt a jósló csontokon készült képirásos nyers kecsi ábrázolások mutatják. Kecsik maradványokat ismerünk a Shang korszaktól kezdve. Még több bizonyítékot szolgáltatnak a Hadakozó Államok korából való sírok. Néhány bronz tál berakása hajókat és kecsiket ábrázolnak. Korabeli modellek kerültek elő, amelyekből az összeállítás is kiviláglik, Changshában, egy korai Han korból való sírból. Bronz kecsitartozékokat, mint pld. tengely-szereléket, sarok fejeket, számos helyen találtak a Hadakozó Államok korából. Némelyek közülük ugyanazon finom díszíté-

téssel voltak ellátva, mint a korabeli bronzedények. Közülük a legjobbak a fémművészet igazi remekművei.

Hasonlóképpen fentmaradtak a changshai leletekből a bronz fegyverek fa részei, a lándzsa és alabárd nyelek, kardhüvelyek, nyilvesszők és az ijjaknak iveri és botjai. Ezeknek a tárgyaknak egy jó része lakkal van bevonva.

A fegyverek legfontosabb része ezideig általában bronzból készült. Formájuk szemléltetően mutatja az anyag feletti biztos uralmat. A Hadakozó Államok korából való rövid kardok különösen szép formátumuak. Néha arany díszítéssel ellátott berakott feliratokkal voltak ékesítve, amelyet valószínűleg nagyon értékelték tulajdonosaik.

E kor szerszámjai, mint például fejszék, balták, csákányok, ásók, ekevasak már vasból készültek, mint ahogy azt a Hueih sienben végzett ásatások mutatják. A hosszú vasból készült kardok, a maroklaton és hüvelyen jade-díszítéssel, a Han korszakból valók. A Hadakozó Államok korszaka az átmenet korszaka volt, de a kínai kovácsok már járatosak voltak a mesterségükben és bőségesen készítették szerszámokat termelési célokra.

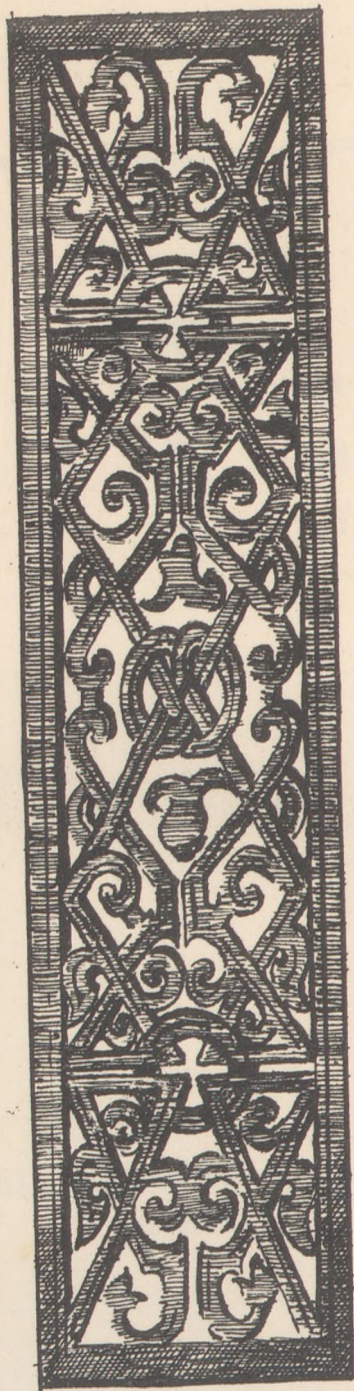
J A D E É S Ü V E G M U N K Á K.

A jadeita, amelyet a kínaiak már a neolit kortól használtak, a Hadakozó Államok korában még mindig nagyra értékelték. A jade-faragás technikája magas fokra emelkedett. Számos jadeből készült öv-kapcsot, csészét, áttört művi táblát, lemezt, függőt és más díszet találtak. Díszítésük általában ugyan abban a stílusban készült, mint a bronzok, egymásba fonódó stilizált sárkányokkal, csigavonalakkal, toll-mintákkal és spirálvonalakkal. Mindezek sík dombormű-felülettel, végtelen finom véséssel készültek. Övkapcsok, amelyek e korszakban jelentek meg először, főleg bronzból és jade-ből készültek. Néhány bronz példány jade lapokkal van berakva, például a Hueih sienben talált arany bronz öv-kapocs.

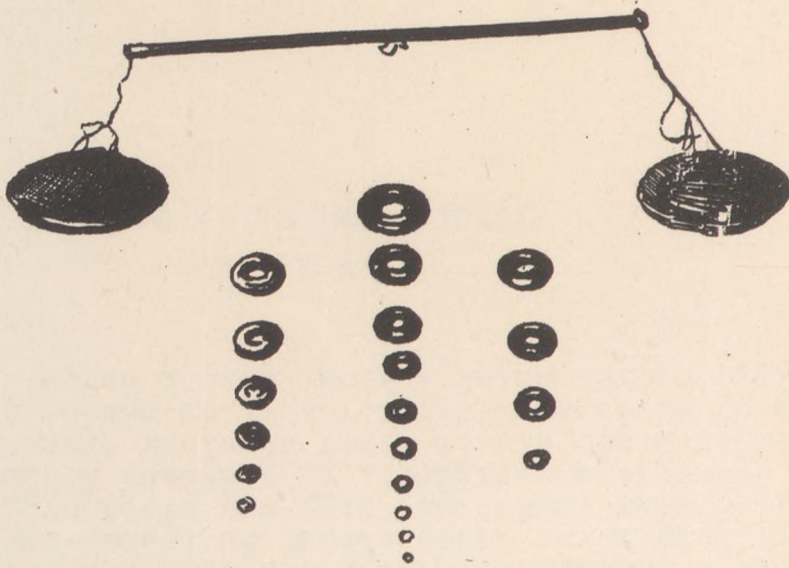
Az emlékek között üveglapok is szerepelnek, amelyeket jade utánzásra használtak. Üvegből készült "szem" mintázatú gyöngyök, nyakláncokat, bronzvázákat és övkapcsokat díszítettek. A gyöngyökön látható szemek két körrel készültek. A szemeket különböző színű üvegrétegekből állították elő. Azok a példányok, amelyeket Changshában és Loyangban találtak, technikai kivitelben és rajzban hasonlóak a közelkeleti achmanida perzsa leletekhez, továbbá a franciaországi La Tène-i sírokban és az olaszországi i. e. V-IV. századbéli sírokban talált leletekhez.

K E R Á M I A I E M L É K E K.

A kínai fazekas mesterség, amely évszázadokon át a neolitikus korban és a Shang korszakban következetesen tovább fejlődött, a korai Chu korszakban /i. e. 1066- i. e. 403/ a hanyatlás jeleit mutatja. A valószínű oka az volt, hogy a bronz edények tetszetősebbek voltak és a gazdagok asztalainál kiszorították az agyag-edényeket. A Hadakozó Államok korszakában a finom kerámia készi-

Falemez, áttört művü fafaragással, i.e. IV.-III.századból.
/ 3.ábra./

Changshában talált mérleg és súlyok, i.e. IV.-III. sz.
/ 4. ábra. /

tése újra feltámadt. Az edényeknek gyakran nagyon jó formájuk van, fényesen csillogó fekete felülettel, a bronz edények utánzásaúl, ilyenek például a háromlábú tingek, vázák, talpas tálak és füles csészék. Közülük számos, ha mérsékelten is, de szépen diszitett mértani ábrákkal vörös és fehér színben. Színezést a kiégetés után alkalmaztak /mely eltérő technika a préhisztorikus kóru Yangdhaó-i kerámiától, melynél a festés az égetés előtt történt/.

K o r a i s u l y o k é s m é r t é k e k .

A mesterségek legtöbbször, beleértve az ácsmesterséget, az aranyművészetet és kőművesmesterséget, egy megbízható mérték és súlyrendszerrel kíván meg. Ezeknek a pontossága viszont azok készítőinek ügyességétől függ. Bronz mérőrudakat és súlyokat találtak a changshai sírokban. A súlyok Kínában fentmaradt legkorábbi példányok, különböző nagyságu gyűrű sorozatból állanak, amelyeknek a súlyok bizonyos viszonylagosságban függenek össze egymással. Az összeset együtt találták egy kis fa köronggal együtt, amely a közepén át volt furva, hogy felfüggeszthessék és a két szélén is, hogy ráakaszthassák a bronz mérlegserpenyőket, amelyek szintén fentmaradtak.

Ez a rövid áttekintése a Pekingben látható Chu kori emlékeknek. Célja nem annyira az, hogy a kor művészetének és iparművészetének teljes képét adja, hanem inkább az, hogy egy képet nyújtson annak gazdagságáról és változatosságáról. A Hadakozó Államok dolgozói összegyűjtötték a már elmúlt korok népeinek tapasztalatait és maguk is egy új művészetet formáltak ki és néhány oly művészeti ágat, amelyet örökül adtak a kínai népnek és az egész mai világnak.

HSIA NAI

/Fordította: Major Gyula./

A KELETÁZSIAI MŰVÉSZETI MUZEUM GYULAI "INDIA" KIÁLLITÁSA.

A magyar vidék városai közül Gyula elsősorban jelentkezett és kérte az "India" kiállítás megrendezését. Ez a kiállítás előzőleg a budapesti Keletázsiai Művészeti Múzeumban több mint két éven át tekintélyes tömegű látogatót vonzott a Múzeumba. Érthetővé teszi ezt az a körülmény, hogy hazánkban ezuttal először mutathattuk be Távolkelet kulturáinak és művészetének alkotásait.

1949-ig a Múzeum együttesen mutatta be kínai, indiai, hátsóindiai, és japán anyagát, természetesen csak ennek legjavát, hiszen az épület - Hopp, Ferenc hagyatéka, a muzeumi anyag alapjául szolgáló eredeti gyűjteménnyel együtt - méreteivel nem tette

Lehetővé az időközben tekintélyesen felgyarapodott anyag egészének kiállítását. 1949 óta a Múzeum a hatalmas anyag egyes csoportjainak sorozatos bemutatását vette tervébe és hajtotta részben végre: 1949-1951-ben Kína, 1951-1953-ban India művészetének kiemelkedő műveit állította ki, 1953 őszétől fogva pedig a jelenleg is nyitva álló Hátsóindia és Indonézia kiállítás kelt ismét komoly érdeklődést. A jövőben továbbra is ezt a programot folytatja a Múzeum.

Ujabbán örvendetes lehetőség nyílt arra, hogy fokozatosan kiépítse az egyes csoportok állandó jellegű kiállítását is. Így pl. a nemrég megkapott, volt Ráth György Múzeum épületében, a szükséges átalakítások után, az állandó Kína kiállítás fog megnyílni. Természetesen az a törekvés, hogy a többi nagy gyűjteményt is idővel ilyen állandó jellegű kiállításokban mindenkor hozzáférhetővé tegyék az érdeklődő és tanulni vágyó nagyközönség részére. Ez a múzeumok igazi, elsőrendű feladata. A felnövekvő nemzedékeknek meg kell adni a lehetőséget, hogy a múzeumainkban őrzött, folyamatosan növekvő értékes anyagot megismerhessék, és az egyetemi hallgatók a tárgyi tapasztalás, ismeretszerzés és tanulmányozás céljából bármikor felkereshessék az illető múzeum gyűjteményét. Ez elsősorban helyiség kérdése, s magától értetődik, hogy a szükséges épület felépítése, vagy a meglévők kibővítése, időt igényel. Hogy a múzeum értékes anyagának nagyrésze addig is teljesíthesse kulturális feladatát, az ismeretterjesztést, az időleges helyi kiállításokon felül a vidéki kiállítások szolgálják a célt, hogy minél szélesebb körben a nagyközönség elé vigyék a gyűjtemények legértékesebb és legtanulságosabb részeit.

A vidéki múzeumok örömmel és lelkesedéssel kapcsolódtak ebbe a programba. Azenban sok gyakorlati akadály nehezíti meg a helyesen elgondolt terv megvalósítását. A vidéki múzeumok legtöbbszörben vagy nincs elegendő és megfelelő helyiség a vándorkiállítás céljaira, vagy nem rendelkeznek elegendő számú tárlóval stb. A ládákból gondosan elcsomagolt anyag szállítása még megoldható, de a vastag, nagyfelületű üvegtáblákkal felszerelt nagyméretű tárlószekrények ide-oda szállítása technikailag szinte lehetetlen, nem is szólva arról, hogy pl. a Keletázsiai Művészeti Múzeum nem rendelkezik huzamosan nélkülözhető tárlókkal, hiszen helyiségeiben és a megnyitandó Kína kiállítás kapcsán minden idetartozó felszerelésére szüksége van. Ezt a kérdést még meg kell oldani, hogy ne csupán azokban a vidéki városokban lehessen vándorkiállításokat rendezni, ahol történetesen megvan a megfelelő felszerelés.

A gyulai kiállítást ebből a szempontból lehetővé tette, sőt megkönnyítette, hogy a gyulai Múzeum a saját helyi kiállításának fenntartása mellett is megfelelő számú és méretű termet, valamint tárlót tudott az India kiállítás részére biztosítani. A gyulai

Múzeum vezetősége és a Városi Tanács minden lehető eszközzel előmozdította a kiállítás megrendezését. Mindez, a gyulai közönség kulturális készségének és lelkes érdeklődésének hozzáadásával, komoly eredménnyé, mondhatni eseményé avatta a Keletázsiai Művészeti Múzeum első vidéki kiállítását, amelyet pedig eredetileg csak kísérlatnak szánt. A nagyon biztató kezdet teljes mértékben igazolta, hogy az elgondolás helyes volt és valóban a magyar nép művelődésének igényét szolgálta.

Érdemes folytatni a megkezdett tevékenységet. Ezért, elsőrendű feladata az illetékes tényezőknek, hogy a fentebb említett nehézségeket haladéktalanul kiküszöböljék, mert csak így lehetséges, hogy a vándorkiállításokat országsszerte a gyulaihoz hasonló eredmény kilátásával megvalósítsuk.

Dr. Baktay Ervin

A MAGYAR MAGÁN- ÉS EGYHÁZI GYŰJTEMÉNYEK KÉPZŐMŰVÉSZEI ANYAGÁNAK NYILVÁNTARTÁSÁRÓL.

Hazánkban a szocialista kultúrpolitika eredményeképpen a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1949. novemberében törvényerejű rendeletet hozott, melynek értelmében a muzeális értékű műtárgyakat nyilvántartásba kell venni. Ennek a 13-as számú törvénynek az alapján megindult a különböző egyházi és magángyűjteményekben levő műtárgyak számbavétele; ez pedig annak a nagyarányú katalógizáló munkának vetette meg az alapját, amely három éven át a Muzeumi Központban, több mint egy év óta pedig az Országos Muzeumokban folyt, illetve folyik. Magának a rendeletnek kettős célja volt: egyrészt az, hogy a nagyközönség, a dolgozó tömegek nagyobb mértékben és könnyebben férjenek hozzá az eddig sok esetben szinte teljesen elzárt nagyértékű gyűjteményekhez, másrészt, hogy ez a tudományos számbavétel nagyobb támogatást nyújtson a szakmai kutatásnak. A nyilvántartás elmúlt négy esztendő munkája mindkét feladatnak nagymértékben eleget tesz: a műtárgyi nyilvántartás a kutatás segédeszközévé és a kiállítások rendezésében számottevő tényezővé vált. És ez közvetlenül népünk közművelődését is szolgálta.

Az 1950-től napjainkig tartó katalógizáló munka eredményeit képzőművészeti vonatkozásban a következő adatok világítják meg: a 13/1949. trv. alapján, mintegy 1500 gyűjtő és intézmény jelentett be műtárgyakat. Ezeket a bejelentéseket Budapesten és vidéken egyaránt szakértő bizottságok tekintették meg. A szakértők véleménye alapján 32 gyűjteményt nemzeti érdekmagángyűjteménnyé, 2100 műtárgyat védett műtárgyá nyilvánítottunk és 1720 darabot nyilvántartásba vetünk. A nemzeti-érdekműjteményekben 3800 darab műtárgyat katalógizáltunk, ide tartozik még egy 15.000 darabból álló exlibris és egy 1500 darabból álló plakátgyűjtemény is. Minden védett, illetve nyilvántartott festményről vagy szoborról leíró kartonok és fényképek készültek.

A nyilvántartási munka még korántsem zárult le teljesen. Bár hazánkban fellelhető magán- és egyházi gyűjtemények képzőművészeti műtárgyainak nagyobb részét számbavettük, még mindig széleskörű és gondos munkára van szükség, hogy a muzeumi nyilvántartás a hazai és egyházi tulajdonban lévő festményei, illetve

szobrok, grafikák stb. katalogizálását teljességében felölelje.

A muzeumban folyó nyilvántartás alapján a műgyűjtés jelenlegi helyzetébe is betekintést nyerhetünk. Ebből kiderül, hogy a számbavehető gyűjtemények főleg a két háború közötti időszakban alakultak ki, csak néhány egyházi és magángyűjtemény gyökerei nyulnak vissza a század elejére vagy a múlt századba. A gyűjtemények legnagyobb része festményekből és grafikából áll, - szobergyűjtemény aránylag ritka; - leggyakoribb az olyan gyűjtemény, amelyben a festmények mellett néhány szobrot vagy plakettet is fellelhetünk. A mai gyűjteményekben nagyobb számban főként XIX.-XX. századi művészeti magyar anyagot találhatunk, kisebb mértékben régi XIV.-XVIII. századig külföldi festményeket is. /Ezekről a régi külföldi képekről Fenyő Iván tollából már a Muzeumi Híradó hasábjain rövid ismertetést olvashattunk./ A gyűjtemények között alig akad olyan - ellentétben a század eleji nagyobb gyűjteményekkel - amely a magyar festészet fejlődését teljességében mutatná be. A legtöbb esetben egy-egy kiemelkedő művet őriznek, a jelentősebb és nagyobb gyűjtemények pedig egy meghatározott korszak vagy művészeti irány bemutatására törekcszenek. Az egyházi gyűjteményekben igen értékes régi magyar anyagot találhatunk. A reformkori művészetet számos kisebb jelentőségű portréfestőn kívül főként Barabás Miklós arcképei képviselik. A múlt század második felében élő legnagyobb magyar művészek oeuvrejéből Munkácsy, Madarász, Székely, Gaál, Mészöly, Szinyei Merse stb. egy-egy remekművet - /ha nem is főműveiket/ - őriznek. Nagyobb mértékben találjuk meg gyűjtőinknél a XX. sz.-i magyar mesterek kiváló alkotásait pl. Rippl-Rónai József legszébb festményeit, mint "az Ibolyacsokros öreg hölgy" vagy "Apám anyám 40 évi házasság után" című műveit, vagy Fényes Adolf "Szegény ember" sorozatából is néhány számottevő alkotást. Érdekes megfigyelni, hogy szinte a legkisebb gyűjteményből sem hiányzik egy-egy Mednyánszky tájkép, Koszta József vagy Rudnay Gyula festménye. A két háború közötti időszak egy-egy művészi csoportosulását vagy az egyes művészek fejlődésének bizonyos korszakát pl. Berény, Bernáth, Egry, Szónyi művészetét - nem egy magángyűjtemény ma is jelentősebben képviseli, mint a Szépművészeti Múzeum.

A műtárgyak tudományos nyilvántartása a kiállítások rendezéséhez és a kutató munkához már eddig is számos esetben jelentős segítséget adott. Az elmúlt esztendők folyamán nagyszabású emlékkiállításokon több magántulajdonban levő festményt állítottunk ki. Így Munkácsy, Markó, Madarász, Mészöly, Mednyánszky, Thán és Rudnay műveiből rendezett gyűjteményes kiállításokra több gyűjtő adta kölcsön festményeit. Külföldön, Moszkvában, Prágában, Varsóban, Berlinben - a magyar festészet fejlődését bemutató kiállításokra is egy-két reprezentatív mű magángyűjteményből került ki. De a régi külföldi művészet köréből rendezett kiállításokon is - mint a Settecento és a Lukas Cranach emlékkiállítás - igen fontos művek szerepeltek, melyek a nyilvántartás alapján kerültek elő a feledés vagy ismeretlenség homályából. - Meg kell jegyeznünk, hogy a magán- vagy egyházi tulajdonból kölcsönként és kiállításokra kerülő műveket éppen olyan gondosan és szakszerűen restaurálják, mint a múzeum saját anyagát. Mindezt azért szükséges megemlíteni, mert még mindig akadnak gyűjtők, akik tájé -

kozatlanságból vagy rosszhiszeműségből eltitkolják a tulajdonukban lévő művészettörténeti szempontból értékes műtárgyaikat. Az igazi mügyűjtő és műbarát tisztában van azzal, hogy az Országos Szépművészeti Múzeum nyilvántartása a számbavett művek értékét nem csökkenti, hanem emeli. Örvendetesnek kell mondanunk, hogy a művészettörténeti kiadványok készítéséhez, könyvek, szakkatalógusok írásához kutatóink egyre gyakrabban veszik igénybe a nyilvántartási anyagot. Említésre méltó, hogy a kutatók és kiállításrendezők a saját kutatásuk alapján vagy a rendezésekkel előkerülő művekkel teljesebbé teszik a múzeum nyilvántartását. A nyilvántartási munkához azonban nemcsak a múzeum dolgozóinak gondos és pontos munkavégzése, hanem a gyűjtők, közületek, bizományi áruházak segítsége is szükséges, sőt sok esetben elengedhetetlenül fontos és hasznos a vidéki múzeum igazgatók kellő felvilágosítása is. Ilyen módon remélhető a magán- és egyházi tulajdonban lévő képzőművészeti műtárgyak nyilvántartásának teljessé-tétele.

Bodnár Éva

JAVITSUK NÉPMŰVELÉSI MÓDSZEREINKET.

Igaz megállapítás, hogy "múzeumaink népszerűsége megnövekedett" és a "poros raktárak" helyén a művelődés egy-egy központja keletkezett.

Az is igaz, hogy a sajtó ma már sokat foglalkozik a múzeumokkal. A sajtó és rádió érdeklődése valóban olyan erős, hogy az igény már el is hagyott minket, nem tudjuk eléggé kielégíteni népszerű, jól megírt cikkekkel.

Hosszu volna felsorolni mind azt az erőfeszítést, mely az elszigeteltségből a sajtónyilvánosság elé vezetett minket. Ma örülhetünk, hogy megszületett ez a felénkfordulás, de sokat kell tennünk, hogy állandó maradjon.

Ha mérleget készítünk népszerűsítő munkánkról, arra a következtetésre jutunk, hogy most már elsősorban a minőséget kell javítanunk. A plakátok, vezetők, múzeumi füzetek nagy része megüti az igényszabta mértéket. Akár az ismeretterjesztő előadások fellendülését nézzük, akár a sorozatosan készülő filmhíradókat, vagy éppen a propaganda "belső" eszközét, a megújult Múzeumi Híradót, tagadhatatlan eredményeket látunk. Éppen a népszerűsítés fejlődése sürgeti a hibák javítását.

Mik ezek a hibák? Általánosságban kettőt említsünk, amelyek összefüggenek. Egyik: hogy kapcsolatunk még nem kielégítő az üzemi dolgozókkal és a falusi lakossággal, másik: hogy a népszerű közlés helyes módszerét nem tudtuk megteremteni.

A múzeológiai tudományoknak még ma sincs népszerű nyelve. Kuta-

tóink - kevés kivétellel - nehézkesen irnak. Az előadások és cikkek nyelve nem éppen szerencsés ötvözte a szaknyelvnek és a hivatalos izü fogalmazásnak.

Jó volna, ha dolgozóinknak kedve támadna a "minőségért" felvett versenyhez. Reméljük, hogy a versenykedvet éleszteni fogja ebben a Híradóban ismerttetett pályázatunk.

A népszerű, izes magyarságu fogalmazás nehéz feladat. Különösen nehéz a kiállítások ismerttetése. A filmesek is bajban vannak a nagyjából azonos jellegű, azonos célból kiállított tárgyak sorozata előtt. Írott szavakkal még nehezebb lepergetni a látottak képét. "Felszerelésünk" most még igen szegényes az ilyen feladatra. Csak egy példa: a "bemutat", "szemléltet" ígén kívül erre a jelentésre alig van tiz használatos állitmányunk. Gazdagítani kell a kifejezés fegyvertárát, különben vezetőink és ismertető cikkeink unalmassá válnak.

Nem egyszerűen stilusszépítésről van itt szó, hanem magunk megértetéséről. A birtokos esetek torlódásai például nem segítik a figyelő érdeklődést. Álompornak is beillene egy-egy bővített mondatunk genitivus-halmaza. Állitmányokkal kell feloldani az ilyen zsufolt szövegeket. Egyszerű tómondattal eleykor hangulatot varázsolhatunk, visszaadhatjuk tárgyunk érdekességét.

Az érdekességet nem szabad erőltetni. A mondanivalóban és az elbeszélés sorrendjében rejlik ez, nem elég hozzá egy-két sallangos szó, amely kír a szöveg szűrkeségéből.

A mi szövegeinket is szűrkitik az elkeptatott szavak. "A muzeumi munka területére súlyos, kemoly feladatok várnak a kulturforradalom területén. "A"munkát" és a "területet" annyi szóhoz kapcsolva használjuk, hogy ritkítás nélkül már megfojtják a mondanivalót. Hasonló szűrkitő szavunk: az "anyag". "A kiállítás anyaga az itt élő embernek tárgyi emlékanyagát mutatja be." Az "anyag" szó használata - népszerű szövegben - csaknem minden esetben fölösleges.

Nemcsak a művészetet rontják rossz mesterséggé a kaptafák. A tudományos népszerűsítésünkben, kiállításrendezéseinkben is elburjázott a sematizmus. A sematizmus legyürésének az a legjobb módja, ha utat engedünk dolgozóink alkotó erejének. Ha látják, hogy nem elég a dolog könnyebb végét megfogni, érdemes vesződni a közérthető, jó módszerért, akkor nem fognak a Rádió számára írt előadásban olyan könnyedén rátérni a "topográfia tennivalóira," mint ha a topográfia a világ legegyszerűbb, hétköznapi dolga volna.

Régi cél, amely eddig soha nem valósult meg teljesen, hogy a Híradót általános muzeumi érdekű módszertani viták fórumává tegyük. A népszerűsítés módszereinek megvitatása ugyanugy szükséges, mind egyéb kérdéseké. Megjelent muzeumi füzetek, fontosabb vezetőink bírálata javítani fogja az újabbakat. Sztálinvárosi füzetünk különösen alkalmas volna bírálatra, még olyan apróságokban is, hogy képfelirat szövegében használja a "részleg" szót. A vita és bírálat hiánya megbosszulja magát. Vitákon kell kialakítani a helyes nézeteket. Azok a jó intézkedések, amelyek széleskörű vita tapasztalatain alapulnak. Véget kell vetnünk annak a szokásnak, hogy éppen a muzeumi munka leginkább vitatott kérdései maradnak ki a

Híradóból. A kiállításokról itt ismertetők jelennek meg, a véleményeket azonban nem ismerjük vagy nem innen ismerjük. - Hogyan tud megfelelő módokat találni tudományos fejlődéséhez egy vidéki kutató? - Ilyenfajta kérdéscsoportok megérdemelnének néhány hozzászólást. Szeretnénk közölni egy-egy ismertető előadást is, amely különösen felkeltette az érdeklődést.

Az előadások témaválasztásában, módszerében még sok a bizonytalanság. Muzeológusainknak módjuk van ahhoz, hogy tárgyak bizonyító erejére támaszkodva dialektikus materialista világnézetre neveljenek. Nem vált be az a módszer, mely mindjárt az előadások kezdetén a végső következtetéseket akarja levonni a világ keletkezéséről, az ember származásáról és a társadalomfejlődésről.

A propaganda módszereinek közlése eddig is hasznos volt. A nyíregyházi muzeum vezetőjének ebben a számban közölt ötletét például más muzeumok is jól tudják használni. Néhány javaslatot mi is hozzáfűzhetünk a sajtóval való kapcsolatáról.

A muzeumoktól mindig szívesen veszi a sajtó a híreket. Hireken viszont muzeológusaink leginkább csak a kiállítások megnyitását értik. Pedig "hír" a tudományos munka egy-egy megbízható rész - leteredménye, a gyűjtés érdekesebb eseménye, valamelyik gyűjtemény kiegészítése, teljesebbé tétele és sok más "belső" esemény. Hasznos volna a városi, megyei sajtóval való együttműködés a muzeumi vonatkozású országos közlemények kiadása előtt is, mert a muzeum kutatói érdekes helyi adatokkal kísérhetnék az ilyen közleményeket.

A Főosztály propagandacsoportjának sokkal erősebb kapcsolatot kell tartania a vidéki muzeumokkal. Sajtószemléinkben gyakran látunk olyan cikkeket, amelyek országos lapok sajtónyilvánosságát is megérdemelték volna. Sok eseményről későn értesülünk, és akkor sem kapunk elég tájékoztatást.

Nem volna helyes többletmunkával terhelni kutatóinkat. Jobb szervezéssel jobban felhasználhatjuk a népszerűsítésre fordított energiát. Időben várunk tájékoztatást az eseményekről s ezen kívül csak arra kérjük a népszerű cikkek íróit, hogy jelentősebb írásaik elküldésekor gondoljanak egy másolattal propagandacsoportunkra, amely - ha rövidített alakban is - de közzétenni fogja ezeket a vidék kulturális híradásait különösen szívesen fogadó lapokkal.

Több kutatónkat felkértünk az utóbbi időben cikkek, rádióelőadások megírására. Felkérés nélkül is elhelyezünk minden hozzánk küldött jó cikket.

Végül szóljunk még a muzeumok baráti köreiről. Budapesten a nagyobb muzeumoknál jól működő baráti körök alakultak. Vidéken is tudunk több tevékeny baráti körtől. A muzeumok barátait nem azért szervezzük, mert valaha így rendelkezett egy körlevél. A baráti körök bőségesen viszonozhatják a velük való foglalkozást. Az üres szervezés természetesen csak látszateredményeket hoz. A baráti kör tagjainak érdeklődését foglalkoztatnunk kell, a muzeumok munkatársaivá kell tennünk őket és akkor segítségükkel szélesedni fog a muzeumok népművelési hatóköre. A tagok foglalkoztatásának módszere akkor lesz jó, ha alkalmanként ismertetik nekik a

muzeum belső munkájának valamelyik részletét és érdeklődésüknek megfelelő részletfeladatokat adnak a tagoknak. Ha pusztán csak a látogatók szervezését várjuk tőlük, hamar elapad lelkesedésük. A baráti körrel való foglalkozás vidéki tapasztalatait gyakrabban kell ezentúl ismertetnünk.

A muzeumok népszerűsítését szeretnénk jobbra, elevenebbé tenni. Számítunk arra, hogy kutatóink magukévá teszik ezt a célkitűzést.

Solymár István.

P Á L Y Á Z A T A L E G J O B B U J S Á G C I K K R E É S R Á D I Ó E L Ő A D Á S O K R A.

A MUZEUMI FŐOSZTÁLY PÁLYÁZATOT HIRDET A MUZEUMOK MUNKÁJÁT NÉPSZERŰSÍTŐ UJSÁG- ÉS RÁDIÓ CIKKEKRE. A PÁLYÁZAT ÖSSZEGE: 1.000.-Ft. I. díj: 500.- Ft, II. díj: 300.-Ft, III. díj: 200 Ft.

A PÁLYÁZAT NEM NYILVÁNOS. CSAK A MUZEUMOK DOLGOZÓI ÉS A BARÁTI KÖRÖK TAGJAI VEHETNEK RÉSZT RAJTA. TÖBB CÍMMEL IS LEHET PÁLYÁZNI. A PÁLYÁZATON CSAK MEGJELENT CIKKEK /ELHANGZOTT RÁDIÓELŐADÁSSAL/ LEHET RÉSZTVENNI. A MEGFELELŐ UJSÁGPÉLDÁNYT /ELHANGZOTT ELŐADÁS SZÖVEGÉT, AZ IDŐPONT FELTÜNTETÉSÉVEL/ BE KELL KÜLDENI A FŐOSZTÁLY PROPAGANDACSOPORTJÁHOZ EGY KISÉRŐLEVÉLLEL, MELYPEN A PÁLYÁZÓ KIJELENTI, HOGY CIKKÉVEL RÉSZT KIVÁN VENNII A PÁLYÁZATON. A KISÉRŐLEVÉLLEN - HA TUDOMÁSÁRA JUTOTT - MEGIRJA A PÁLYÁZÓ, MI-LYEN HATÁSA VOLT CIKKÉNEK. /A KIÁLLÍTÁS LÁTOGATOTTSÁGA MEGNÖVEKEDETT? ISMERETTERJESZTŐ ELŐADÁSOKAT KÉRTEK, INTÉZKEDTEK A MÜEMLÉK MEGÓVÁSÁRÓL STB.../

A P Á L Y Á Z A T O K B E A D Á S Á N A K V É G S Ő H A -
T Á R I D E J E: O K T Ó B E R 15.

A DIJAKAT AZ OKTÓBERI FORRADALOM ÉVFORDULÓJÁN OSZTJA KI A FŐOSZTÁLY.

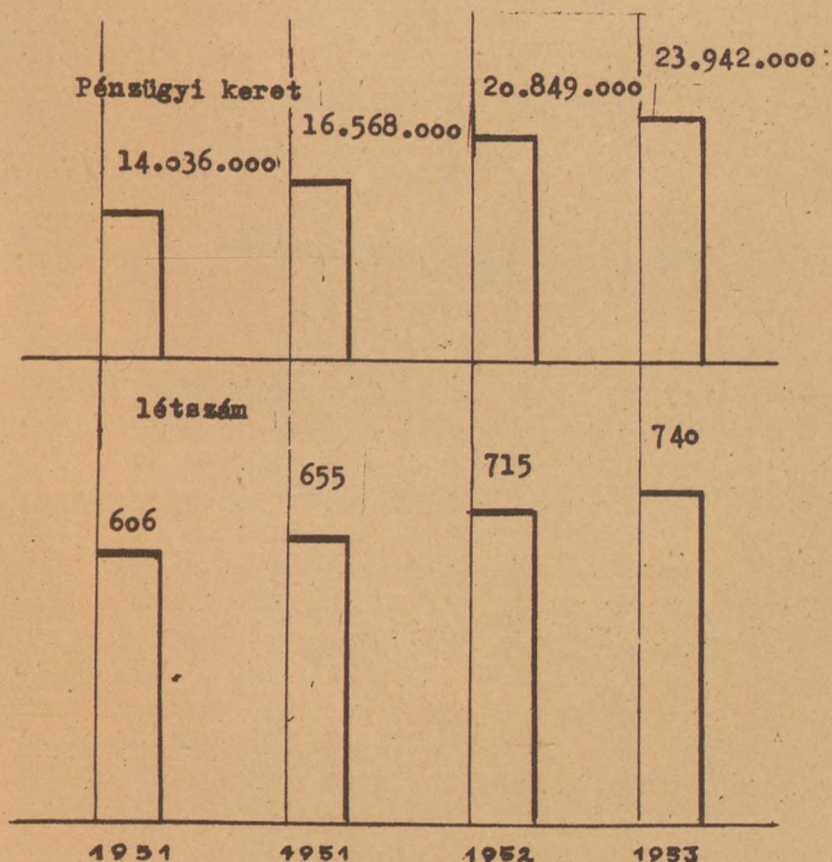
A PÁLYÁZAT BIRÁLÓ BIZOTTSÁGÁBA A MUZEOLÓGIA LEGJOBB NÉPSZERŰ IRÓIT, A PROPAGANDACSOPORT, A MINISZTERIUM SAJTÓOSZTÁLYA, IRÓSZÖVETSÉG, ÉS UJSÁGIRÓK KÉPVISELŐIBŐL EGY-EGY SZEMÉLYT HÍVUNK MEG. A BIRÁLÓBIZOTTSÁG TAGJAI NEM PÁLYÁZHATNAK. A BIZOTTSÁG ÖSZTETÉTELET A FŐOSZTÁLYVEZETŐ HAGYJA JÓVÁ.

AZ ELBIRÁLÁS LEGFONTOSABB SZEMPONTJA AZ LESZ, HOGY A CIKKEK MENYNYIRE SEGITENEK SZINES, SZÉP ÉS EMELLETT SZAKMAILAG KIFOGÁSTALAN NÉPSZERŰ NYELVŰNK KIALAKÍTÁSÁBAN, MENNYIRE TUDJÁK KÖZELVinni tudományos munkánkat a dolgozókhoz.

MUZEUMAINK 1953. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A muzeumi területet a Párt részéről ért bírálat után az 1953. évben került sor a Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztályának megszervezésére és ezzel az Oktatásügyi Minisztérium felügyelete alá tartozott Muzeumok és Műemlékek Országos Központjának megszüntetésére. A Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztálya első és legfontosabb feladatának tekintette azt, hogy a szovjet tudomány eredményeire támaszkodva a marxista-leninista tudományt a Tudományos Akadémiával együttműködve tovább építse a muzeumokban, a muzeumok népnevelő és propaganda munkáját megerősítse, a muzeumi tárgyak megfelelő leltározásával és nyilvántartásával az állami tulajdon fokozottabb védelméről gondoskodjon és mindezen célok megvalósítása érdekében szükséges szervezési feladatokat megoldja. Az említett szempontok figyelembe vételével hagyta jóvá a Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztálya a felügyelete alá tartozó muzeumok 1953. évi munkatervét és ezen szempontok szemelőtt tartásával végezte az év folyamán a munkatervek végrehajtásának ellenőrzését.

A muzeumi területen az 1953. évben folyt munka alapján tapasztalható fejlődést - az előző évek adataival is szembeállítva - az alábbi adatok tükrözik:

Pénzügyi és létszám keret növekedése.

A kimutatás adataiból kitűnik a fejlődés eredményei mellett annak alapvető hibája: a pénzügyi és létszámkeretek fejlődése között megmutatkozó aránytalanság is. Annak ellenére, hogy a terület munkaigénye a pénzügyi keretek 70 %-os növekedése mellett a létszámkeret fejlődése mindössze 22 %-os. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az érdemi munkára /ásatási, anyaggyűjtés, anyagmegóvás, kiállításrendezés, stb./ évenként biztosított többmillió forintos dologi kiadások mellett nem történt kellő mértékben gondoskodás a begyűjtött anyag szakszerű

kezeléséhez, nyilvántartásához, a megnyitott kiállítási termek őrzéséhez, stb. szükséges személyzetről. Ez a körülmény befolyásolta a muzeumok 1953 évi munkáját is. Ennek tulajdonítható pl., hogy bár a muzeumok az 1953. évben begyűjtött 308.561 db anyaggal szemben az év folyamán 874.583 db anyagot vettek leltárba, még mindig 3,929.685 db leltárba nem vett anyaggal rendelkeztek az év végén. A muzeumok 1953. évi anyaggyűjtési és leltározási munkájáról az alábbi adatok adnak tájékoztatást:

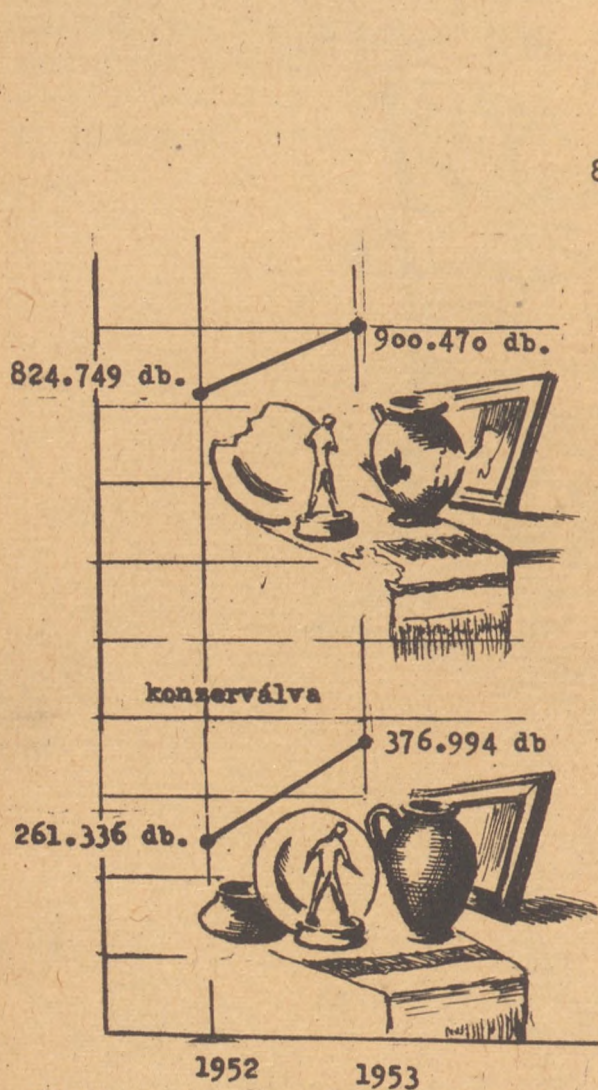
1 Vidéki muzeumok gyűjteményanyagának k
gyarapodása.

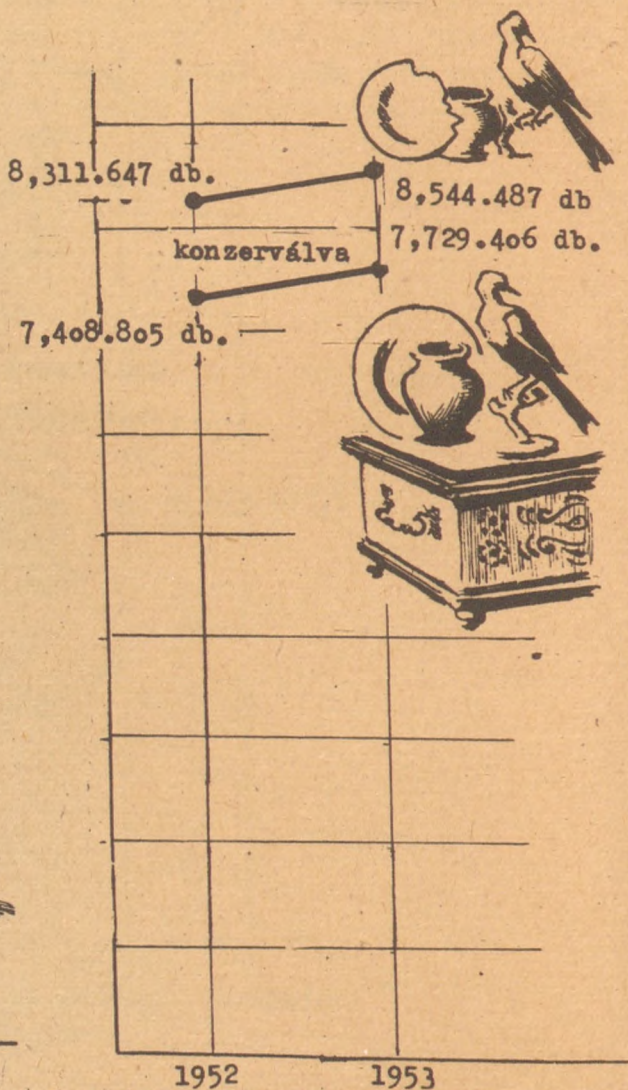
(Országos muzeumok gyűjteményanyagának
gyarapodása.

Fenti adatokból is megállapítható, hogy muzeumaink az adott lehetőségeket kihasználva az 1953. évben jelentős munkát végeztek az állami tulajdon védelme, a tudományos kutatás elősegítése érdekében a muzeális anyag leltározása terén, azonban még mindig több évi leltározási munkát igénylő anyag van.

A muzeumok anyagainak nyilvántartása terén megállapítható lemaradás mellett, mely az állami tulajdon védelme terén jelent komoly hiányt, súlyos lemaradás tapasztalható a muzeális anyag gondozása terén is. Évtizedes mulasztások következtében restaurálás, preparálás hiányában pótolhatatlan kincseink pusztultak el és pusztulnak el ma is muzeumainkban. Ezen a helyzeten jelentős mértékben az 1953. év folyamán sem tudtunk segíteni, jóllehet a restaurálási és preparálási munka fokozottabb ütemben való végzésével jelentős anyagmennyiség állag-megóvásáról gondoskodtunk. Az e téren fennálló helyzetet és az 1953. évben végzett munkát tanúsítják a következő adatok:

Vidéki múzeumok gyűjteményanyagának konzerválása.

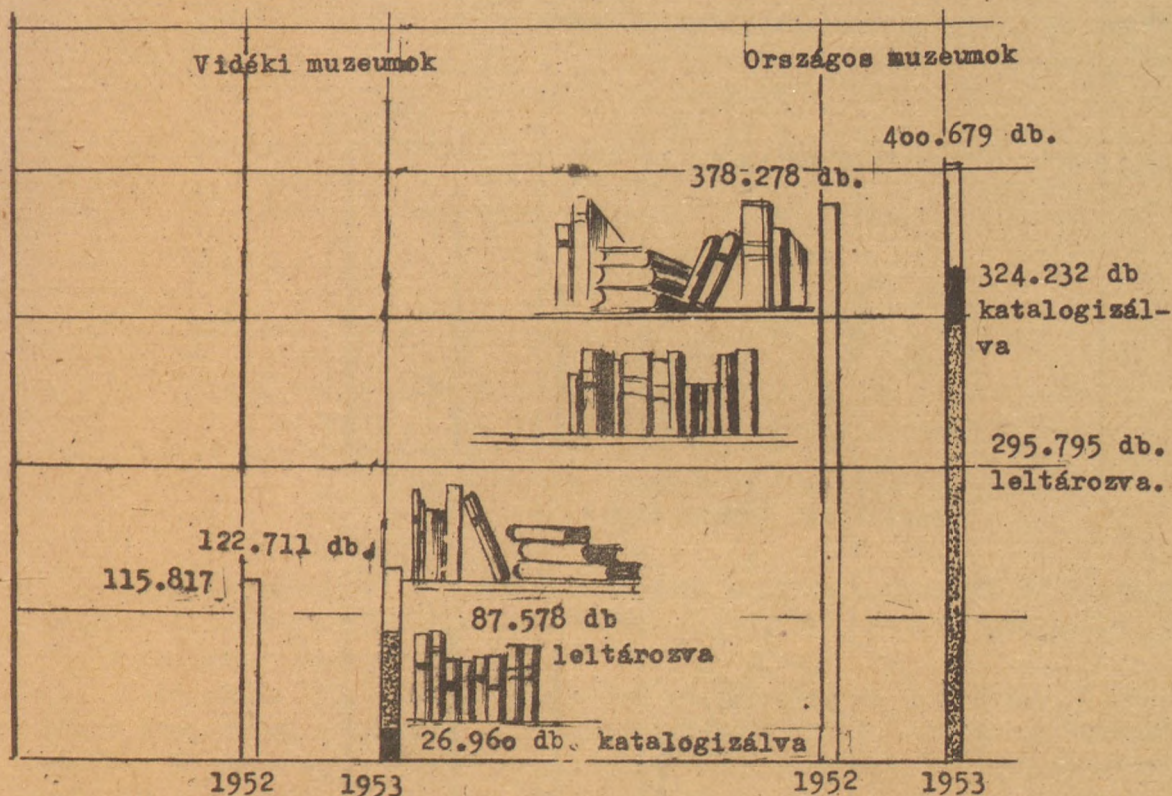

Országos múzeumok gyűjteményanyagának konzerválása.

Fenti adatokból is látható, hogy a restaurálási és konzerválási munkák üteme az anyaggyűjtést jelentősen meghaladta, jóllehet a múzeumaink tudományos dolgozói az év folyamán komoly munkát végeztek az anyaggyűjtés vonalán is. A múzeumok tudományos dolgozói anyagaik kiegészítése, a veszélyeztetett anyagok begyűjtése céljából az elmúlt év folyamán 842 napot töltöttek régészeti térvásatásokkal, 1128 napot régészeti leletmentő ásatásokkal, további 392 napot természettudományi ásatásokkal, míg 1850 napot fordítottak néprajzi gyűjtésekre, 305 napon át végezték az iparművészeti anyagok begyűjtését és 2127 munkanapot töltöttek természettudományi anyag gyűjtésével.

A múzeumokban folyó tudományos munkát, tudományos kutatásokat az 1953. évben az egyes múzeumok szakkönyvtárainak kiegészítésével, gyarapításával is igyekeztünk elősegíteni. Az egyes múzeumok szakkönyvtárait a múzeumok jellegének, az egyes múzeumokban folyó tudományos kutatások szükségleteinek megfelelően igyekeztünk külföldi és belföldi szakirodalommal, kézikönyvekkel kiegészíteni. Az előzőekben említett okoknál fogva a múzeumok könyvtári

anyagainak leltározása, katalogizálása sem folyhatott olyan ütemben, hogy az 1953. évben gyarapodásként jelentkező könyvek mellett a korábbi években begyűjtött könyvanyag megfelelő nyilvántartásba vétele is megtörténjék. Ezt támasztják az alábbi adatok is:

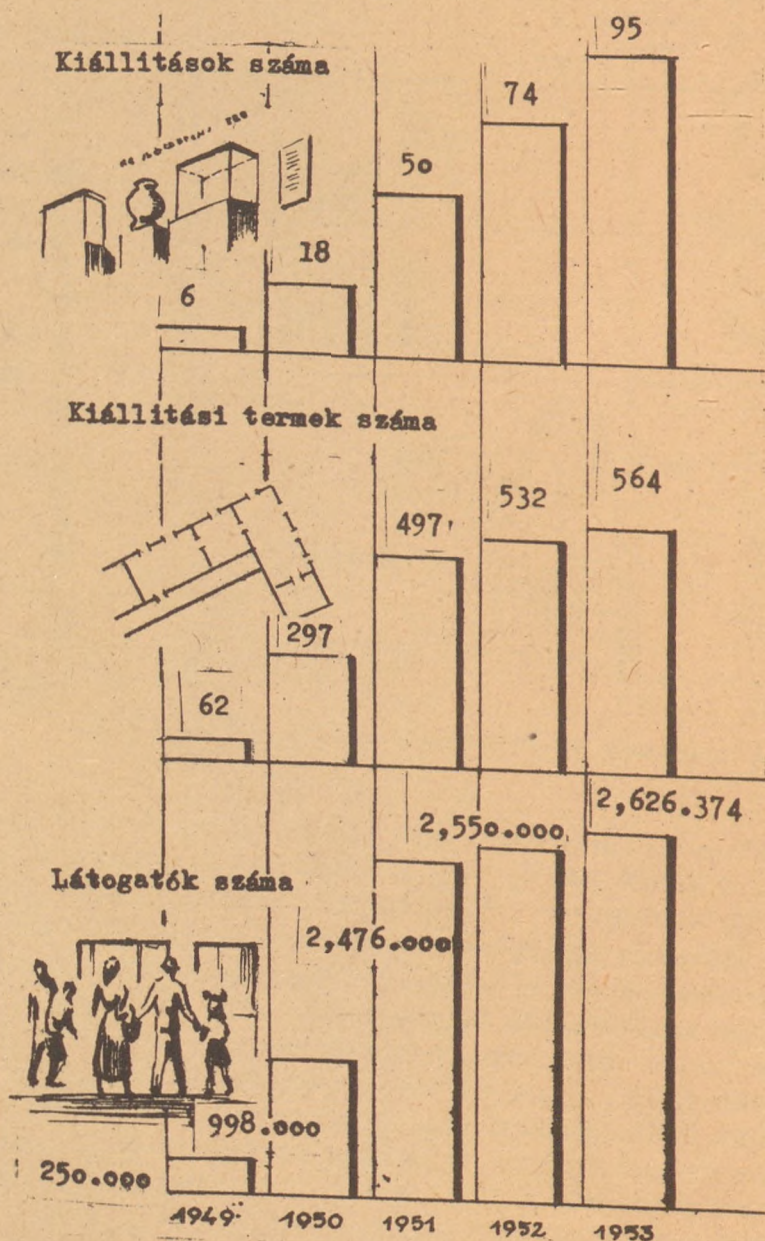

A múzeumok könyvtári anyagának gyarapodása.

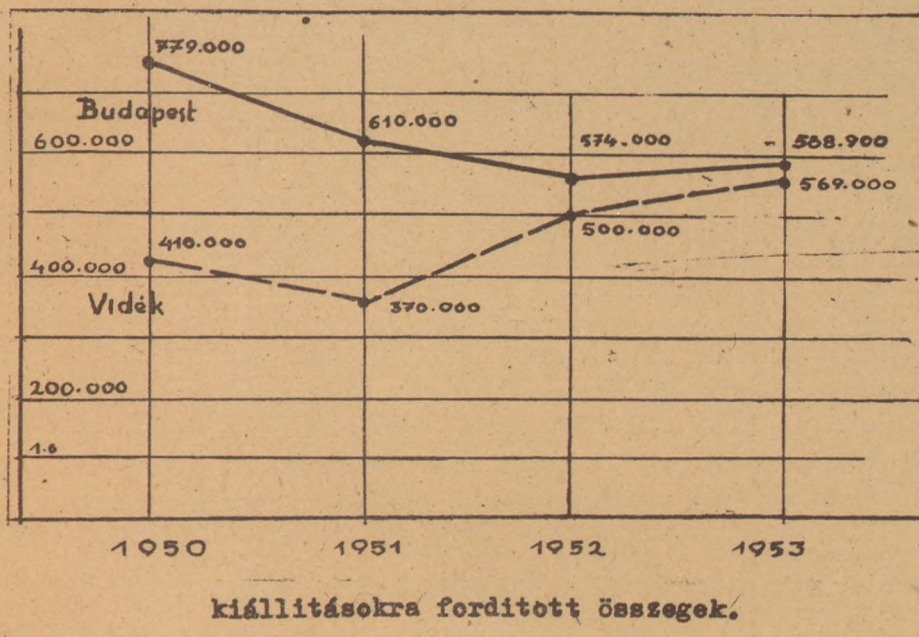
Muzeumaink könyvtárainak megfelelő szakirodalommal való kiegészítése nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy a múzeumok tudományos dolgozói eredményesen folytassák tudományos témáik feldolgozását, a szócikkek megírását. Az 1953. év folyamán az országos múzeumok dolgozói 486 kiadványt készítettek el, összesen 19.490 gépelt oldal terjedelemben, míg vidéki múzeumaink tudományos dolgozói 124 dolgozatot készítettek el 5207 gépelt oldal terjedelemben. Az a körülmény, hogy múzeumainkban az 1953. év folyamán összesen 610 kiadvány, cikk, illetve szakdolgozat készülhetett el 24.697 gépelt oldal terjedelemben, azt bizonyítja, hogy múzeumaink tudományos dolgozóinak a Népművelési Minisztérium hatáskörében is megvolt a lehetősége tudományos munkásságuk folytatására. Hiábavalónak bizonyult tehát az egyesekben helytelenül felmerült azon aggodalom, mely attól tartott, hogy a múzeumok népművelő és népnevelő feladatai a tudományos kutatómunka rovására lesznek megoldhatók. Múzeumaink tudományos dolgozói tudományos kutatásaik eredményeit a népművelés szolgálatában előadások tartásával is hasznosíthatták. Országos múzeumaink tudományos dolgozói 396 tudományos és népszerűsítő előadást tartottak, vidéki múzeumaink tudományos dolgozói

62) előadás tartásával járultak hozzá, főleg vidéken, népünk kulturális színvonalának, műveltségének emeléséhez.

Az 1953. évben muzeumaink kiállítási vonalon is igyekeztek megvalósítani fontos népnevelő feladataikat. A kiállítások rendezése terén 1953. évben elért eredmény az előző évi eredményekhez képest - az alábbi adatok tanúsága szerint is - komoly előrehaladást jelent:

A fentiekből is látható eredmény azt jelenti, hogy 1953-ban már csaknem minden muzeumunkban korszerű kiállításokkal rendelkezünk. Ezen kiállításokat aránylag kis összegekből rendeztük meg. Ezt bizonyítják a kiállításokra fordított összegek:

Ezek az egész évi költségek általában megfelelnek annak az összegnek, amelyet a dekoráció vállalat vagy egyéb kiállítást rendező intézmény egy kiállítás megrendezésére fordít.

A múzeumok 1953. évi gazdálkodása is jelentős fejlődést mutat. E fejlődés elsősorban a múzeumok gazdálkodását irányító és ellenőrző Múzeumi Főosztály költségvetési osztály munkájának tulajdonítható. E fejlődést bizonyítják a

negyedévi maradványok a megnyitott hitelekhez viszonyítva:

I. negyedév végén	II. negyedév végén	III. negyedév végén	IV. negyedév végén
23.3 %	8.7 %	6.7 %	0.5 %

A felsorolt adatok múzeumaink 1953. évi munkáját és jelenlegi helyzetét csak nagyvonalakban mutatják, azonban határozottan megjelölik legfontosabb feladatainkat.

Most, az 1954. évben - amikor túl vagyunk a múzeumi területen folyó átszervezésekkel járt nehézségeken - arra kell törekednünk, hogy az 1953. évben szerzett tapasztalatokat hasznosítva, múzeumaink még eredményesebben végezzék Pártunk és Kormányunk határozatai alapján azon feladataikat, amelyek megvalósításával fejlődő múzeumügyünk az eddigieknél is többet, jobbat nyújthat a tudomány és ezen keresztül népünk számára.

AZ ORSZÁGOS SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM UTTÖRŐ SZAKKÖRÉRŐL.

A művészettörténész uttörő szakkör gondolata a Szépművészeti Múzeum propagandájának kiszélesítése kapcsán merült fel először. A múzeum célja az volt, hogy az ifjúságot közelebb hozza a múzeumhoz, megszerettessük velük a képzőművészetet, kiállításainkat, múzeumi munkánkat. A konkrét ötletet - a szakkör létesítésére - a budapesti Uttörő Központ vetette fel az elmúlt év októberében. Rövid szervezési munka után összegyűlt a különböző budapesti általános iskolákból kb. 15-16 uttörő kislány és kisfiú, 12-14 évesek, telve érdeklődéssel és kíváncsisággal a múzeum rejtelmei iránt. Szakköri foglalkozásaink a fiatalság és a múzeum kapcsolatát akarják megerősíteni; egy olyan generáció nevelését elkezdni, akik hosszú évek múltán is szívesen emlékeznek vissza a múzeumban töltött órákra s mindig érdeklődéssel fordulnak a múzeumok felé.

A kis csoport munkája 1953 októberében kezdődött meg. Az első hetekben a tagok részben lemorzsolódtak, részben új uttörőkkel bővült a csoport, s az év végére szilárd, a múzeumhoz rendkívül hűségű közösség alakult ki.

Az első hónapok programja a magyar történeti festészettel való foglalkozás volt, - a történeti korszakok egymásutáni beosztása szerint. Így a gyerekeknek alkalmuk volt megismerni a 19. század nagy magyar történeti festőit, s meglátni, hogy a korabeli festő hogyan ábrázolta saját társadalmát. A változatosság érdeklődésüket fenntartotta - pl. Munkácsy: Honfoglalás c. képe egy honfoglaláskori eseményt mond el a 19. század végének felfogásában; de Nagy Lajos kora és az azt megelőző kor a Bécsi Képes Krónika miniatúráin keresztül szól hozzájuk. A Krónika miniatúráinak több színes reprodukcióját megnéztük, s a gyerekek hamar megértették, hogy a miniatűr, bár "primitívebben" - ahogy ők mondták - de saját kora társadalmát mutatja be. A Krónika történeti és irodalomtörténeti jelentőségét is megbeszéltük s a gyerekek annyira megszerették, hogy a Történeti Múzeum "A Magyar Nép Története" c. kiállításán a felnagyított színes reprodukciókat s a Vármúzeumban a falra festett színes másolatait már a terem legszéléről nagy örömmel ismerték fel. A történelem általában érdekli őket s éppen ezért foglalkoztunk először történeti festészettel, mert a képek mondanivalója, témája nem ismeretlen esemény számukra s így az ábrázoláson keresztül közelebb kerülnek a történeti esemény lényegének megismeréséhez. A török elleni harcok, a Hunyadiak korát Madarász, Székely, Wagner Sándor, Benczur festményeinek ismertetésével tárgyaltuk; ezeknél sokszor az érdekes események gazdag ábrázolásának külsőséges motívumai ragadták meg először a gyerekek figyelmét: pl. Wagner: Dugovics Titusz c. képenek mozgalmos, kavargó lendülete, a vár falára hágó törökök gazdag, anyagszerű ábrázolása. E képek tanulmányozása kapcsán készült a szakkör első faliújságja, melyen rövid szövegben a korról s néhány festményről esik szó s a faliújság nagyrészt a gyerekek által rajzolt magyar és török vitézek, várak díszítik. Történeti és képi ismereteiknek saját fantáziájukkal való keveredéséből jött létre ez az első közös munka, mely kéthetenként más, más iskolába kerül kiállításra. A témakörrel való meg-

ismerkedés után a szakkör megnézte a történeti képeinket bemutató "Szabadságért" c. dokumentumfilmet. Erről az élményről a gyerekek írásban számoltak be: "Nekünk tulajdonképpen egy összefoglaló volt az eddig tanult képekről... Látjuk, hogy a festők is a néppel éreztek és képeik is legtöbbször harcot ábrázolnak." Írja az egyik uttörő kislány, Szászy Erzsébet.

A szakkör feladatai közé tartozik a múzeum munkájának megismerése. Megnéztük a többtízezer kötetes könyvtárunkat, melyből a gyerekek minden héten kívánságuk, érdeklődésük szerint kapnak kölcsön 1-1 hétre könyveket. Általában ismertebb, nagy mesterekről írt sok kép-
pel ellátott nagy monográfiákat kérnek; így sokan jól ismerik már Munkácsyt, Szinyeit, de érdeklő őket az olasz reneszansz, Leonardo, Goya, Rembrandt.

Meglátogattuk a festő és szoborrestaurátor műtermeket; itt a technikai, manuális munka s a restaurálás számtalan ügyes fogása kö-
tötte le figyelmüket, pl. a felhólyagzott képek injekciós tű se-
gítségével történő leragasztása s vasalása. A restaurátor műter-
mekben látták azt a féltő szeretetet, mellyel a szakember a műtár-
gyakat kezeli s itt megtanulhatták a képzőművészet alkotásainak minden laikusra is kötelező féltő megbecsülését.

A szakköri foglalkozás igyekszik változatos lenni. A képek elem-
zése, az egyes korok és műfajok jelentőségének megbeszélése mel-
lett gyakran látogatunk el más múzeumokba is. A Szépművészeti Mu-
zeumnak nemcsak különböző kiállításait, hanem munkatermeit, dol-
gozószobáit is megmutattuk a gyerekeknek; lássák azt a légkört, a-
hol a múzeum tudományos munkája folyik.

Amennyire lehet s alkalom adódik rá, a képzőművészeti anyag tár-
gyalását összekapcsoljuk irodalmi ismeretekkel, zenével. A gye-
rekek látókörét, kulturális érdeklődését és ismereteit akarja a
szakköri foglalkozás támogatni: értelmes, művelt, a művészetek ir-
ránt fogékony embereket nevelni.

Tapasztalataink szerint a gyerekek megszerették a szakköri munkát,
ragaszkodnak a múzeumhoz, jó kollektív szellem alakult ki közöttük
s büszkéek arra, hogy egy komoly tudományos intézet tanítja és ne-
veli őket.

Sz. Lajta Edit

A MUZEUMI FŐOSZTÁLY MÓDSZERTANI OSZTÁLYÁRÓL.

A Szovjetunióban járt Múzeumi Delegáció megállapította, hogy a
szovjet múzeumokban folyó munka minőségének emeléséhez nagy mér-
tékben járul hozzá az, hogy a Múzeumi Főosztály mellett külön in-
tézeti foglalkozik a múzeumi tudományos és népművelői munkával
kapcsolatos elméleti és módszertani kérdésekkel.

Főosztályunkon május végén megszervezett új osztálynak, a Módszertani Osztálynak lényegében hasonló feladatokat kell megoldania. Kezdetben természetesen az új osztály nem vállalhatja azt, hogy máris a muzeumi munka teljes egészének elméleti-módszertani kérdéseivel foglalkozzék, hanem egyelőre súlyponti feladata a kiállítások módszertanának kidolgozása. Munkáját tehát azon a területen kezdi, ahol a legégetőbb szükség van arra, hogy az egyedül tudományos elmélet alapján kidolgozott módszerek segítségével muzeumaink az eddiginél eredményesebben végezhessék népművelői munkájukat.

Nem lehetne eredményesen harcolni a kiállítások színvonalának emeléséért akkor, ha elszigetelten, csakis a kiállítások módszertanával foglalkoznánk. Hiszen a kiállítás éppen záróakordja, végeredménye a különböző muzeumi munkák sorozatának. Csakis helyes módszerű anyaggyűjtés, muzeumi feldolgozó munka, jó tudományos feldolgozás eredményeképpen jöhet létre a jó kiállítás. A megelőző munkafázisok hiányosságai feltétlenül visszatükröződnek a kiállításokon. Ez magyarázza meg pl. azt, hogy szinte valamennyi kiállításunk leggyengébb része a jelen korszak bemutatása. Ennek egyik legfontosabb oka az, hogy gyűjtőmunkánk eddig legfeljebb a múlt század közepéig, vagy végéig terjed ki. Másik oka az említett hiányosságnak az, hogy muzeumi területen alig dolgozik még olyan káder, aki szakmai képzettsége és munkája alapján a legújabb korszakkal kapcsolatos munkákat átfogóan irányítani tudná. Ma vannak jó régészek, néprajzosok, művészettörténészek, természettudósok, stb. de a legújabb korszakkal foglalkozó kutatóink alig van. Az eredményesebb munka érdekében helyes káderpolitikával és az egyetemi muzeológus-képzés bizonyos fokú módosításával ezen mihamarabb segíteni kell.

A fenti példa is mutatja, hogy a kiállítások kérdése mennyire szoros kapcsolatban van a muzeumi terület ugyyszólván egészének kérdéseivel.

Ahhoz, hogy a Módszertani Osztály feladatát eredményesen végezhesse, valamennyi muzeumi dolgozó együttműködésére szükség van. Új, helyes módszerek kialakítását élénk elméleti-módszertani vitáknak, ankétoknak kell megelőznie. Ezek rendezése és eredményes előkészítése az új osztály egyik legfontosabb feladata és ezekbe bekapcsolódní minden muzeológus fontos kötelessége.

Az új osztály leméri saját erejét és úgy látja, hogy valóban eredményes munkát csak úgy tud végezni, ha a fontos kérdéseket a legjobb szakemberek bevonásával vitatja meg, tehát szükséges, hogy az osztály a szakma legjobbjaival állandó szoros kapcsolatban álljon. A muzeumi terület legjobb, legtapasztaltabb dolgozóit ezt a segítséget vállalták is, továbbá szoros együttműködésük az osztály jó munkájának egyik legnagyobb biztosítéka.

Feladatául tekinti az osztály a muzeumi munkával kapcsolatos módszertani kérdéseknek tudományos cikkekben való feldolgozásának szervezését, szaklapokban való megjelentetését, továbbá a hasonló természetű munkák bibliográfiájának összeállítását, valamint a kiállításokkal kapcsolatos dokumentációs anyag gyűjtését. Mindezekhez a munkákhoz kutatóink közreműködését, segítségét kérjük.

A dolgozók állama nem felszínes propagandát vár muzeumainktól,

hanem a társadalomtudományok, a művészetek, a természettudomány, stb. jól megalapozott tudományos eredményeivel kell meggyőznünk a tömegeket.

Jó kiállítási munkáknak az eredményekben kell megmutatkoznia.

Ha a látogató magáévá tudta tenni a kiállítás tanítását, ha kulturális színvonala emelkedett és növekedett tudásának fegyvertára, amely segíti őt jövőépítő munkájában, akkor kiállításunk jó volt. Ahhoz, hogy kiállításaink a jövőben eredményeikben minél jobbak legyenek, kérjük valamennyi muzeumi munkatársunk segítségét!

Patek Erzsébet

V I T A = F O R U M

A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MUZEUMI TERVEI A FORRADALMI DOKUMENTUMOK ÖSSZEGYŪJTÉSÉRE ÉS A MAI SZOCIALISTA DOKUMENTUMGYŪJTÉS KÉRDÉSÉHEZ.

A legutóbbi muzeumvezetői értekezleten vita alá bocsájtották a "szocialista dokumentumok" gyűjtésének kérdését. A felszólalók egyöntetűen elismerték ennek a problémának a jelentőségét, de a vita nem zárult megnyugtató eredménnyel, mert egyik felszólaló sem tudta pontosan körvonalazni, hogy mit és hogyan kellene gyűjteni.

Én magam nem szólaltam fel a vitában, mert átgondoltam és részletesen szeretnék a kérdéssel foglalkozni, mely a jelen és jövő muzeumi terveinek egyik központi feladata lesz.

Igen kívánatos lenne, ha a "Muzeumi Híradó" széleskörű nyilvánossága révén mindazok hozzászólnak, akik konkrét javaslataikkal előresegíthetnék a kialakulóban levő "szocialista dokumentumgyűjtést."

A konferencia után a Széchenyi Könyvtárban kutattam abból kiindulva, hogy van-e a magyar muzeumügy történetében példa az adott korszak dokumentumainak széleskörű, szervezett gyűjtésére?

Különös figyelemmel vizsgáltam át a Magyar Tanácsköztársaság rendeleteit és egyéb megmaradt anyagát, - mely tudományos érdeklődésem irányvonalába esik - és így akadtam rá A MUNKA című közleményes sajtótudósítóban egy közleményre, melyben a Közoktatásügyi Népbiztosság elrendelte a forradalom emlékeinek összegyűjtését, mely rendelet tanulmányosága annak, hogy a Tanácsköztársaság rövid fennállása alatt, élet-halálharcai közepette is gondot fordított egy, - az akkori központi problémáktól távolos területre - a muzeumi területre is. Az alábbiakban az említett közleményt idézem:

"... A munka legsúlyosabb része természetesen a forradalom emlékeinek összegyűjtése, mert mindenestre az a veszély fenyegethet, hogy eltűnnek ezek a módfelett értékes dokumentumok.

A muzeumban tehát már is javában folyik ebben az irányban a tevékenység. A muzeumi politikai biztós egyben a közönséghez is felhívást bocsátott ki, hogy a forradalomra vonatkozó képeket, jelvényeket, szobrokat, kéziratokat, plakátokat és a forradalom kiemelt eseményeihez fűződő egyéb tárgyakat mindenki, akinek ilyen birtokában van, szolgáltassa be.

Sajnos a felhívásnak eddig nem volt valami nagy eredménye és ennélfogva a muzeum külön gyűjtőgárdát szervezett, mely utánajár, hogy az idevágó anyagot begyűjtse. Az eddigi munka eredménye az, hogy igen szép, csaknem teljes plakátgyűjteményünk van, számos érdekes kéziratot, okmányt, pecsétet kaptunk, amelyek fontos dokumentumai maradnak a forradalomnak. A gyűjtés munkája tovább folyik."

A továbbiakban arról szól a közlemény, hogy a gyűjtött anyagot milyen módon lehet felhasználni az új típusú kiállításokon:

"Ezzel párhuzamosan /a dokumentgyűjtéssel N. D. /folyik a muzeum anyagának a Közoktatásügyi Népbiztosság által megjelölt irányban való kiegészítése és a tatarozási munkálatok miatt eddig lezárt muzeum megnyitásának előkészítése. A régi állapot már helyre van állítva és arra törekszünk, hogy május 1-re már meg is nyithassuk a muzeumot.

Munkába vette a muzeum a főváros szociális képének megalkotását és az idevágó statisztikai adatok ismertetésébe eredeti, könnyen érthető és jól érzékelhető módszert állított a cél szolgálatába.

Ez a módszer a képekkel és modellekkel illusztrált statisztika, amely a számok tengeréből eleven képekkel domborítja ki a szükséges magyarázatokat. Beszélő képek és modellek fogják bemutatni Budapest csöcsemővételét, az ipar fejlődésében a tőke és a munka különböző fokú részvételét, az alkoholfogyasztásnak a múltban való riasztó mértékét, az élelmiszerellátás és az élelmiszer hamisítás statisztikáját, a budapesti közüzemek terveit, a művészeti és kulturális fejlődést, stb.

A legfőbb szempont ennek az illusztrált és könnyen érthető statisztikának a megalkotásánál az, hogy a budapesti munka tőregete kerüljön előtérbe. /Kiemelés tőlem. N. D. /

A muzeum törekvése az, hogy mindezek a lehetőséghez képest mihamarabb elkészüljenek és azután Budapest proletárjainak oktató előadásokat tarthasson. Természetes, hogy ennek a terjedelmes és értékes programnak keresztülviteléhez a már ma is tulzsufelt Fővárosi Muzeum keretei nem alkalmasak és rendkívül sürgős lenne, hogy ennek a didaktikus és gyakorlati munkának a céljára megfelelő helységet kaphatnánk."

A MUNKA, könyvmatos sajtó tudósító. Közoktatásügyi Népbiztosság kiadása. I. évf. 11. szám. 2-3 p. Lezárattott 1919 április 29-én déli

12. 30-kor. /Sajnos a lap első oldala hiányzik. N. D. /

Az idézett közleményből kitűnik, hogy már 1919-ben is foglalkoztak a korszak dokumentumgyűjtésének tervével és a begyűjtött anyag kiállításokon való bemutatásával. Tanulságképpen leszűrhetjük, hogy az említett dokumentumok gyűjtése a legnehezebb feladatok közé tartozik. Ma a szocialista dokumentumok gyűjtése számos kulturális intézmény napi feladatait jelentik. Vegyük szemügyre, hogy egyes intézményeink milyen természetű anyag gyűjtésével foglalkoznak.

1. / A m a g y a r m u n k á s m o z g a l o m történeti, tárgyi stb. anyagát a Magyar Munkásmozgalmi Intézet gyűjti. Az ilyen természetű anyagot a levéltárak, könyvtárak, és saját küldött kutatói is számbaveszik és az Intézetbe szállítják. Ugy szintén a magántulajdonban levő dokumentumokat is. Ezen a vonalon tehát a múzeumoknak csak annyi szerepe lehet, hogy felhívják a MMI figyelmét a talált vagy tudott dokumentumokra. Az ilyen vonatkozású anyag tehát nem tartozhat a múzeumok gyűjtési körébe.

2. / K ö n y v, n y o m t a t v á n y, p l a k á t, k i a d v á n y stb.

Mint a területemen levő nyomdaktól értesültem, minden ilyen vonatkozású anyagból a nyomdáknak 3-500 példány után 12 köteles példányt be kell szolgáltatnia az Országos Széchényi Könyvtárnak, mely azután szétosztja a példányokat, megfelelő illetékes helyekre. A nyomdák nem hajlandók a múzeumok számára is köteles példányt adni, mondván, hogy erre rendelet nincs. Különben is az említett tények után erősen kérdéses, hogy a nyomtatott anyag gyűjtése a múzeumok feladata-e, miután vannak hivatottabb intézmények /Széchényi kvvt./ melyek ezzel foglalkoznak.

Hozzá gondolva azt, hogy Budapesten, de a nagyobb vidéki városokban a nyomdák, mázsaszámra készítik a legkülönbözőbb nyomtatványokat, melyek kapcsolatosak a szocializmus építésével, akkor számolhatunk azzal, hogy külön osztályokat kell felállítani, melynek dolgozói reggeltől-estig a nyomtatványanyag leltározásával foglalkozhatnak. De mint említettem, mindez fölösleges, mert a köteles példányok bevált rendszere fölöslegessé teszi a múzeumok számára az ilyen természetű anyag begyűjtését.

3. / A s z e c i a l i s t a k u l t u r é l e t t e l k a p c s o l a t o s a n y a g o k.

Ezen a területen vannak saját tapasztalataim is a gyakorlatból. 1953-ban a "Szegedi iparfejlődés" c. kiállításomhoz szükségem volt mai, szocialista életünket ábrázoló fényképekre. Elmentem a helyi lap szerkesztőségébe és kértem azokat a filmeket, melyeken a témához megfelelő képek vannak, miután a helyi sajtó mindennap több képet is hoz erről a területről. Azt válaszolták, hogy ők a "Fényszövvél" csináltatják a felvételeket. Kapcsolatot kerestem az említett vállalattal és mindenben a rendelkezésemre álltak - csak az volt a bökkenő, hogy a kiválasztott képek másolataért darabonként 20.- forintot kértek, mondván, hogy "kérem a mi vállalatunk abból tartja fenn magát, hogy megrendelésre képeket készít." Mondanom sem kell, hogy nem tartottam igényt a képekre ezek után, mert a kiállítás rendezéséhez anyagi fedeze-

tem nem volt. A szükséges dokumentumokat végül úgy szereztem meg, hogy a megyei MSZT kiállítás tablójának lefényképezett másolatát állítottam be a megfelelő helyre. El kell ismerni viszont azt is, hogy a "Fényszöveg" álláspontja érthető: nem óhajtják a jótékony-sági intézmény szerepét játszani.

Egy másik példa méginkább megvilágítja a fennálló nehézségeket. Sokat járok üzemekbe a népi kultúrmozgalom ügyében. Felfigyeltem az üzemi fotószakkörök munkájára, melynek tagjai üzemük eseményeit, mindennapi életét igyekeznek rögzíteni. Pl. az üzemi színjátékosok által bemutatott darabokról készülnek fotók, stb. Természetesen kértem, hogy a múzeum számára is adjanak képeket az említett eseményekről. Kijelentették, hogy ők maguknak és az üzemnek készítik ezeket a felvételeket, s a ráfordított kiadások is tetemesek; térítsük meg kiadásukat. Pénzösszegekkel a múzeum ilyen célokra nem rendelkezik.

Az üzemi kulturtermekben kifüggesztett tablókat az üzem életéről pedig szintén nem adják át, mert ezek az ő kulturális életmegnyilvánulásainak maradandó emlékei. Majd minden üzemben kis házi kiállításokat rendeznek, de ilyen anyag átadásáról hallani sem akarnak. Meg kell még említenem, hogy az ilyen házi kiállításokhoz anyagot a múzeumtól csak kapni szeretnének.

Tehát a gyűjtésnek ezen a vonalon járható útja, szerintem csak akkor lesz, ha generális intézkedés születik ezzel kapcsolatban a minisztériumokkal való egyetértésben. Nagyobb üzemekbe nemhogy gyűjteni, de még bejutni sem lehet a fennálló tiltó rendelkezések miatt.

4. / Ü z e m i , m e z ő g a z d a s á g i u j i t á s o k ,
m i n t a d a r a b o k g y ű j t é s e .

Nem szorul különleges bizonyításra az a tény, hogy szocializmust építő népünkben mennyi rejtett energia szabadult fel, azzal, hogy szabad lett az életünk és a magunk országát építjük. Számos munkás és paraszt ujitásokon törli a fejét és millió forintokat segít megtakarítani új módszerével, vagy kísérletével. Így nem vitás az sem, hogy pl. Muszka Imre 4 kést befogó szerkezete a szocialista építés egyik ragyogó dokumentuma, ujságokban, filmben láthattunk hasonlót eleget, de kérdés, hogy meg tudja-e szerezni valamelyik múzeum ezt a szerkezetet? Szerintem délibábokat kergetnénk, ha ilyen célokat tűznénk jelenleg magunk elé. Es ha megszereznénk mit érnénk vele? Az ujitó jelenleg is dolgozik ezzel a szerkezettel és ezzel teljesíti többszörös normáját. Ha elfogadják ujitását és sorozatban elkészítik más üzemek dolgozói számára, ez mind rákerül a gépekre és tovább dolgoznak velük. Fényképmásolata értelmetlen, mert a múzeológus nem mérnök, vagy szakmunkás, hogy bármit is kezdhetne egy ilyen szerkezetről készült fényképpel, maga a műszer esetleg több ezer forintba kerül, melyik múzeumnak van pénze ilyen kiadásokra? A kisélejtezett gépeket, szerkezeteket a gyár továbbra is más célokra használja fel. Ugyanigy vagyunk a mezőgazdaság területén is.

SZERINTEM TECHNIKAI MUZEUMOT KELLENE FELÁLLITANI, MÉGPEDIG SÜR-GŐSSEN, ODA MÉRNÖKI KÉPESITÉSŰ MUZEOLÓGUSOKAT /SZAKEMBEREKET/ HELYEZNI ÉS NAGY ANYAGI APPARÁTUSSAL MEGINDITANI A TECHNIKAI JELLEGŰ DOKUMENTUMTÁRGYAK GYŪJTÉSÉT, MERT EZEK GYŪJTÉSE JELENLEG EGYIK MUZEUMUNK PROFILJÁBA, DE HOZZÁÉRTÉSI KÖRÉBE SEM ILLESZKEDIK BE.

De továbbmenve és az igazi kötelesepéldányok kérdését érintve meg kell állapítanom, hogy a jelen muzeumi gyakorlat, ha egyáltalán van ilyen, nem járható út. Nézzünk meg egy-két példát.

Elképzelhető-e, hogy a Zsolnay gyár köteles példányt ad az Iparművészeti Múzeumnak egy új eljárással készült magyaros motívumokkal díszített 24 személyes porcellánkészletéből? Gyermekes dolog lenne ilyen kívánni a gyártól, mikor az említett készlet ára nyilván több ezer forintra rug. Különben is van saját gyári múzeuma, ahol a jelentékenyebb tárgyak elhelyezést nyernek. Az iparművészeti múzeum szerencsés esetben csak megvásárolhatja az említett készletet. Ugyanigy a traktorgyár sem fog traktort ajándékozni a Népráji Múzeumnak, hogy a fagerendélyes eke mellé, mint muzeumi tárgyat kiállításába iktassa. Egy kis traktormodell pedig gyermekjáték és nem lehet tudományos anyagnak tekinteni.

Jelen gyakorlatunkban a modelleket, csak kiállítási segédanyagként tekintjük és a tudományos leltárban egyáltalán nem szerepelnek és egyáltalán nincsenek nyilván tartva.

De nézzünk egy kisebb példát. Nemrégiben a szegedi múzeumban járt a Népművészeti bolttól egy szakember, aki a régi szóttesek mintáit rajzolgatta. Természetesen mindent megkapott amire szüksége volt és a muzeumi anyag bemutatásának fejében csak annyit kértem, hogy egy mintacsikót kapjon a múzeum is a mi anyagunk alapján készített mintákból. "Kérem kedves elvtársam nagyon szívesen adnánk, de ez nem áll módunkban, mert minden gramm anyagról el kell számolnunk, a végből pedig nem vághatunk le."

Ez volt a válasz. Mit lehet erre felelni? És így tovább lehetne sorolni a konkrét eseteket.

5. / Az egyes muzeumi szakterületek anyaggyűjtésének lehetőségei:

a. / A régészetet nyugodtan elhagyhatjuk: ezen a területen nincs lehetőség szocialista dokumentumok gyűjtésére.

b. / Képzőművészet, itt sincs sok mondánivaló az Országos Szépművészeti Múzeum és a vidéken itt-ott dolgozó művészettörténészek, amennyire anyagi kereteik engedik, eddig is vásároltak olyan témájú képeket, melyek új életünk építésének dokumentumai. Itt azonban korlátot szab a művészi igényesség is, s így a képzőművész szakkörök zsenge anyaga nyilván nem terhelheti a Szépművészeti Múzeum raktárait, de a vidéki múzeumokét sem.

c. / Iparművészet: ezen a területen a múzeum főleg úgy juthat témánkhoz tartozó tárgyak birtokába, ha készpénzért megvásárolja azokat, vagy személyes kapcsolatai révén egy-egy kis értékű ajándéktárgyat kap valamelyik mestertől, de ez csak alkalmeszerű lehet. A nagyüzemek jelenleg nem kötelezettek példányok leadására.

d. / Természetráajz-mezőgazdaság: itt új növényfajtákat, termelési módszereket lehetne esetleg gyűjteni, ezek leírását és fényképeit, a film azonban sokkal tökéletesebb ilyen jellegű gyűjtéseknél. Bár az említettek gyűjtése igen szűk körét jelenti a természetrajzos munka területének.

e./ Néprajz. A dokumentumok gyűjtése ezen a szakterületen keveset leginkább eredménnyel. Hiszen a népművészet már napjainkban is szép eredményekre tekinthet vissza. Hogy milyen lehetőségeink vannak, azt fölmérhetjük a legutóbbi Szovjet kiállítás átütő sikere nyomán. Természetesen vigyázni kell ezen a területen arra, hogy ne "felülről" kerüljenek a javaslatok a népművészekhez, hanem az agyukban, szívében, ujjukban élő hagyomány vezesse őket új utakra. Ellenkező esetben giccses tömegmunkák kerülnek ki kezeik közül.

Az elmondottak alapján úgy látjuk, hogy az összes felsorolt muzeumi szakterületek közül egyedül a néprajzi terület az, ahol számíthatunk a jövőben valóságos eredményekre. Ez bizonyos mértékig az iparművészetre is áll.

Összefoglalás: Szemlét tartva mai intézményeink felett kimutattuk, hogy a szocialista dokumentumok gyűjtésének számos gazdája van, mely intézmények a maguk területén szinte kizárólagos joggal gyűjtik az említett dokumentumokat /külön nem tértem ki az irodalmi muzeum, a levéltárak és könyvtárak, valamint a nemrég létesült Színház-történelmi muzeum gyűjtőtevékenységére/. A fentiek alapján meghuzhatjuk azt a kört, melyben muzeumaink dolgozhatnak ilyenirányú gyűjtéseik során.

FELADATOK: 1./ S ü r g ó s feladatunk közé tartozik egy technikai muzeum felállítása mérnök- szakemberek által irányítva.

2./ Végigtekintve a különböző muzeumi szakterületeken megállapíthatjuk, hogy é r d e m l e g e s gyűjtést kizárólag a néprajz-iparművészet vonalán várhatunk. Természetesen az egyszemélyes muzeumokban az az egy személy végzi az említett szakgyűjtőmunkát, függetlenül attól, hogy régész vagy bármi más szakképzettségű az illető. Feladatunk az tehát, hogy a két említett terület gyűjtői számára megkönnyítsük a nagyarányú gyűjtést. Ez elsősorban anyagiak kérdése: mert morálisan elképzeltetlenné tartom, hogy bármelyik népművész, faragó stb. sok esetben többhónapi munkájának eredményét ellenérték nélkül fogadjuk el. De népünk is ismeri már népművészeti értékeit, melynek egyik bizonyítéka, hogy nem kótyavetyélik el pl. régi viseleteiket, hanem 2000 forintot is elkérnek egy-egy szép viseletért.

Szeretném, ha a kartársak közül minél többen hozzászólnának gondolataimhoz, mert ezzel jelentősen elősegíthetnék a meginduló szocialista dokumentumgyűjtés ügyét.

Nagy Dezső, muzeológus
Szeged.

Pintér Istvánnak a Muzeumi Híradó legutóbbi számában megjelent "Magángyűjtő és muzeum" c. cikkéhez szeretnék pár megjegyzést hozzáfűzni.

A cikkből az tűnik ki, hogy a magángyűjtő szerepe a muzeumi munkában ma is éppen olyan fontos tényező, mint a felszabadulást megelőző időkben volt. Ezzel kapcsolatban a következő a véleményem:

Ha a vidéki muzeumok történetét végigvizsgáljuk, talán kivétel nélkül azt tapasztaljuk, hogy valamennyi muzeum egy-egy lelkes magángyűjtő által felajánlott kisebb-nagyobb gyűjteményéből keletkezett. A felszabadulás előtti időkben, de különösen a múlt század végén, mikor a muzeumi munka megélénkült, az állam és a város, melyek hivatalosan lettek volna erre, nem sokat törődtek a muzeum munkájával, nagyon csekély anyagi támogatásban részesítették őket. Így jóformán csakis magánkezdeményezésből tudtak eredményt elérni. Ezért is kellett alakulni minden vidéki városban egy-egy régészeti társulatnak, mely a város és megye régészeti és néprajzi tárgyait gyűjtötte, s néha ásatásokat is rendezett. Ennek a kezelésében állott a muzeum s az illető területen a tudományos munka is ezeknek a nem szakembereknek, de lelkes muzeumbarátoknak a jó vagy rossz munkájából állott. A központi irányítás csak nehezen indult meg s az is inkább csak elvi irányítást adott, de anyagi természetű segítséget alig. Így mindig a magánkezdeményezés volt az az alap, amire támaszkodni lehetett. Elvitathatatlan érdemei vannak tehát a magángyűjtőknek, hiszen ők adták meg az alapot, amire most már ráépíthetünk.

Egészen megváltozott a helyzet a felszabadulás után, különösen pedig a legutóbbi években. A kormány komoly támogatást nyújt a muzeumoknak minden tekintetben, a kutatómunka lehetőségei messze felülmulják a felszabadulás előttiét. A magánkezdeményezés, a magángyűjtés elvesztette a jelentőségét, sőt a mérleg annyira átbillent a másik oldalra, hogy egyenesen károsnak mondhatni a magángyűjtő tevékenységét. El kell ismerni a felszabadulás előtti időkben a magángyűjtő szükségességét, hiszen a muzeum akár hányszor a legjobb akarat mellett sem tudott pl. egy leletmentő ásatást végezni, mert erre nem volt fedezet, s ilyenkor egy-egy magángyűjtő ásatása, még ha nem is volt szakszerű, s magának is gyűjtötte a leleteket, de mégis csak megmentette. Most azonban elegendő pénz áll rendelkezésre, hogy a szükségesnek mutató ásatást, vagy gyűjtést elvégezhesse a muzeum s ez a munka ma már egységes irányítás mellett történik s nem annyiféleképen, ahány gyűjtő van, mint az a múltban volt.

Ha a magángyűjtő szerepe meg is változott, mégis számolnunk kell velük, mert most is nagyon szép számmal vannak minden vidéken. Meg kell vizsgálnunk, hogy az illető mit gyűjt s milyen módszerrel? Akik csak munkautáni pihenésként és egyuttal érdeklődésből gyűjtögetnek kis mennyiségben s különösebb cél nélkül, azok a muzeumra, illetve a tudományra nézve nem nagyon veszélyesek. Veszélyesek csak azok lehetnek, akik akár sok pénzt is feláldozva, igazi gyűjtőszennedéllyel keresgélnek, ásnak, vagy vásárolnak. Ezek éppen a szennedélyük miatt, nem barátjai a muzeumnak, abban, akár csak a többi gyűjtőkben, konkurrenseket látnak s igyekeznek mindenben megelőzni a muzeumot, ahol csak lehet s amit megszereznek maguk számára, azt másnak nem mutatják meg.

szenvédélyes gyűjtő szerintem nem is lehet igazi muzeumbarát, mert ha talál valami érdekesebb darabot bármiből is, egészen biztosan nem adja a múzeumnak, sőt eltitkolja, ne hogy esetleg elvegyék tőle.

Hiába van már rendelet, aminek értelmében a fent vázolt gyűjtés törvényellenes, erőszakkal nem lehet, sőt egyenesen káros volna a gyűjtést megakadályozni. Azok a gyűjtők, akik éppen a múzeum tehetlensége miatt a múltban tényleg érdemeket szereztek, most is folytatják többnyire gyűjtőtevékenységüket, s nem hinném, hogy sikerülne őket erről lebeszélni s megértetni velük, hogy ma a vezetőszerep a múzeumé s a tudományos munkát nehezítik meg. Ugy gondolom, ha tényleg nem sikerül őket a múzeum munkájába bevinni, akkor mintegy el kell szigetelni őket.

Sokkal inkább lehet, sőt kell is a fiatal gyűjtőket bevinni a múzeum munkájába, már csak a múzeum, illetve tudomány érdekéből is. Ezeknek a fiatal "gyűjtőknek" az elnevezése azonban egyre inkább változzon át "munkatárs"-ra. Ez jobban fedi a mai múzeumi munkához szükséges gyűjtő fogalmát. Szerintem nem engedhető meg, hogy valamirevaló s tudományos szempontból csak kicsit is jelentős darab, a tudomány bármelyik ágából is, magánosnál heverjen szinte eldugva, hol a nagyközönség egyáltalában, a szakember pedig csak véletlenül láthatja meg. Azt kell megértetni a fiatal gyűjtő-munkatársakkal, hogy az általa felkutatótt darabnak közkinccsé kell válnia.

Meg kell tehát egyszer s mindenkorra szüntetni a magángyűjtemények létjogosultságát, mégpedig úgy, hogy a meglévő gyűjteményeket nyilvánántartásba vegyük, ami már úgy is folyamatban van, az esetleg keletkezőben lévőket pedig úgy irányítani, hogy végül is a múzeumba kerüljenek s e záltal közkinccsé legyenek.

Ha azonban ezt megtudják, sokan elkedvetlenednek s esetleg abba is hagyják eddigi munkájukat, mert nem mindenkivel sikerül megértetni ennek a helyességét. Éppen ezért célszerűnek tartom, hogy ha ez a veszély fennforog, akkor a leletet, vagy egyéb gyűjtött tárgyat az illető községben a tanácsházán, vagy méginkább az iskolában, városban pedig ugyancsak iskolában, turistaegyesület, vagy egyéb egyesület helyiségében helyezzük el, valakinek a felelősségére. Ezeket a kis letéteket aztán nyilvánántartásba kell venni s időnként ellenőrizni. Így kerülhetne a nyilvánosság elé az, ami egyébként egy magánosnál hevert volna valahol, talán eldugva. Az ilyen kis letétek idővel vagy helyi múzeummá alakulnak, vagy pedig abbamaradván ott a gyűjtőmunka, a végén úgy is a múzeumba kerülnek. Így a helyi letétekkel elérjük, hogy a gyűjtő, illetve a múzeum munkatársa egy kis sé a magáénak is érezheti a kérdéses tárgyat s mégis sikerült egy átmeneti megoldással már közkinccsé tenni.

Nováki Gyula

Sopron.

Megjegyzés Nováki Gyula Pintér Istvánnak a Múzeumi Híradó legutóbbi számában megjelent "Magángyűjtő és Múzeum" c. cikkéhez írt észrevételére.

Az 1.2. bekezdéssel egyetérttek, azonban az a véleményem, hogy azok, akik a vidéki múzeumok alapját megteremtették, csak részben számíthatnak magángyűjtőknek, amennyiben a már meglévő korábban gyűjtött gyűjteményüket adták a múzeumoknak. Akik azonban egyenesen a múzeum számára gyűjtöttek mint magánemberek, vagyis a múzeummal jogi kapcsolatban nem állók, nem is tekinthetők magángyűjtőknek, vagy legfeljebb annyiban amennyiben saját maguk számára is gyűjtöttek anyagot,

A 3. bekezdésben Nováki azt állítja, hogy "a mérleg annyira átbillent a másik oldalra, hogy egyenesen károsnak mondhatni a magángyűjtő tevékenységét." Ez természetesen véleményem szerint csak a régészeti anyagot gyűjtőkre vonatkozik, mert a magángyűjteménybe kerülő régészeti anyag legnagyobb részében nem rendelkezik a megfelelő leltérekörülményeket regisztráló adatokkal, tehát ebben az esetben nem tekinthető tudományos és múzeológiai szempontból teljes értékű anyagnak és értéke a múzeumba szórványleltékként nem szakember által bevitt anyaggal egyenértékű. A természettudományi anyagot gyűjtő magángyűjtő esetében más a helyzet, mert a magángyűjtő, aki szabad idejét ilyen tevékenységre fordítja, egyes természettudományi területet vagy egyes természettudományi szakterületet gyakorlatilag sokkal részletesebben fel tud gyűjteni, mint a nagy gyűjtőterülettel birkozó természettudományi múzeológus. Véleményem szerint tehát a természettudományi magángyűjtést támogatni kell, mert az a köz számára is hasznos, kívánatos azonban, hogy a Szakmúzeumok az ilyen magángyűjtőkkel szakmai kapcsolatban álljanak, a gyűjtők tőlük bő és korszerű instrukciót kapjanak, hogy a begyűjtött anyag a modern természettudományi múzeológia kívánalmainak megfelelő rész kérdésekre választ adjon, illetőleg ezekre kiterjedjen. Mivel a természettudományi gyűjtemények legtöbbször reális anyagi értéket nem jelent, ha a gyűjtő életében nem is került az országos vagy területileg illetékes múzeum birtokába a gyűjtő halála után - ha csak gyermeke a gyűjtésbe szintén nem nevelődött bele - múzeum számára sokkal könnyebben megszerezhető és ezáltal a múzeum anyaga a múzeum hivatásos szakembere gyűjtőmunkája mellett jelentősen bővíthet. Az élet gyakorlatából ismeretes, hogy a gyűjtő-szenvedéllyel rendelkező "bogarás" gyűjtő halála után legtöbb esetben az utódok meg nem értéssel állnak a gyűjteménnyel szemben és azt mint hasznavehetetlen kacatot tekintik. Éppen ezért kívánatos, hogy a múzeumok főleg természettudományi vonalon, de más múzeológiai szakvonalon is a gyűjtőkkel aktív kapcsolatban álljanak és amennyiben a gyűjtők tevékenysége /ez esetenként bírálandó el/ a múzeum kulturfeladatával nem áll ellentétben, szakirodalom és szaktanács tekintetében is támogassák a magángyűjtőket. A 13/1949. tvr. egyik célja éppen az, hogy az egyéni gyűjtőtevékenységből összegyűjtött múzeális értékű anyagot a tudományos felhasználhatóság és a közgyűjtemények számára evidenciába tartással és ha a gyűjtemény érdeke úgy kívánja, múzeumba rendelésével a köz számára lehetőség szerint biztosítsa.

Mivel a gyűjtők általában olyan anyagot gyűjtenek, ami a múzeumba nem került, különböző okokból /a magángyűjtő sokszor mozgásko-

nyabb mint a muzeum, vagy mivel a magángyűjtő magát egy részletkérdésre, illetve egy témára specializálja legtöbbször, több lehetősége van a részletprobléma anyagának alaposabb felgyűjtésére, mint az óriási problémakörben dolgozó muzeumnak/ véleményem szerint a magángyűjtő tevékenysége, ha direkt módon nem is, de azzal, hogy a védetté nyilvánítással erősen emelkedik a magángyűjtő által gyűjtött anyag muzeumba kerülésének lehetősége, feltétlenül támogatja a muzeológiai szakok munkáját.

Rendelet tiltja a magánszemélyek ásatását. Természetes, hogy magánggyűjtemény ásatással, turkálással nem gyarapodhat és ilyen eset felmerülésénél a Főosztálynak törvény szigorával példát is kell statuálni, de ugyanakkor nem célszerű elzárkózni az elől, hogy magángyűjtő szórványként előkerülő régészeti anyagot ne gyűjtsön, mert a gyűjteménye ellenőrzésével az újabb gyarapodásról könnyű tudomást szerezni.

Szerintem a vidéki muzeumvezető egyik legnehezebb "diplomáciai" feladata, hogy a muzeum gyűjtőterületén működő magángyűjtőkkel jó kapcsolatot tartson és azokat irányítsa és amennyiben ez emberileg lehetséges, gyűjtőszenvedélyüket a muzeumi anyag gyarapítására hasznosítsa, illetőleg őket erre a munkára szervezze be. Ha a magángyűjtőt megismertettük pl. régészeti és néprajzi vonalon a modern muzeológiai nyilvántartás alapkövetelményeivel, akkor elérhetjük, hogy a gyűjtött anyaguk nem lesz néma, hanem a muzeumba kerülésükkor a módszeresen ázott vagy gyűjtött régészeti és néprajzi tárgyi anyaggal egyenértékűekké válna tudományos tekintetben.

A 7. bekezdéssel nem érthetek egyet, mert helytelennek tartanám a magánggyűjtemények megszüntetését az előbbieken kívül azért is, mert ezáltal sok olyan begyűjtésre érdemes anyag kallódna el, ami nem kerülne továbbiak során sem a muzeumba, viszont magángyűjtők nagyobb mozgékonyaságuknál fogva felderítik és megmentik, mint eddig is.

Tanácsházába és iskolába semmiképpen sem lehet anyagot vinni, mert erővel nem célszerű semilyen intézményre anyagot rálőcsölni, tekintve, hogy az odakerülő gyűjteményhez egyrészt érteni is kell, másrészt helytelen lenne, hogy helyi igény nélkül muzeumokat szervezzünk, harmadsorban pedig a parancsszóra átvett anyag az elkallódást és romlást illetőleg sokkal nagyobb veszélyben lenne az utóbbi helyen, mint a gyűjteményt szerező magángyűjtőnél.

Némethy Endre

A MAGYAR MUZEOLÓGIA HALADÓ HAGYOMÁNYAI.

Kérem a Muzeumi Híradó szerkesztőségét, hogy a fenti cím alatt hozzanak létre állandó rovatot, melyben a muzeológusokat bizonyára érdeklő haladó hagyományainkat lehetne közzétenni. A jelen kérdéseit ismertető cikkek mellett ezzel az állandó rovatval is bizonyosságot tennénk arról, hogy megbecsüljük és felhasználjuk a magyar muzeológiai múltjának haladó hagyományait.

Miután a magyar muzeológia története még nincs megírva, sokat lendítene az ügyön a kevesek előtt ismeretes adatok összehordása is. Ez megkönnyítené a magyar muzeológia történetét majdani megíróinak dolgát. Ezen a területen már eddig értünk el szép eredményeket: Oroszlán Zoltán egyetemi előadásaira, Sándor István: "Néprajzi muzeológiánk kezdetei"; "Xántus János" c. munkáira és Balassa Iván: "A Néprajzi Múzeum története a Magyar Tanácsköztársaság alatt" című uttörő jellegű munkájára gondolok. A muzeológus kartársak szélesebb nyilvánosságára elé tárnom szerény adatközlésemet, abban a reményben, hogy a fenti rovatcím alatt rövidesen mások munkáját is olvashatom.

Nagy Dezső

Szeged.

ADATOK A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG MUZEUMPOLITIKÁJÁHOZ.

Az ujkori történelem folyamán az uralomra jutott forradalmak vezetői nagy érdeklődéssel fordultak az iskolán kívüli népművelés egyik jelentős intézménye - a múzeumok felé.

A nagy francia forradalom konventjének első rendeletei közé tartozott a közgyűjtemények megnyitása a nép legszélesebb rétege előtt. De közismertek magyar vonatkozásban Kossuth Lajos rendeletei 1848-49-ben a műemlékvédelemről, stb.

Nemcsak az említett polgári forradalmak ismerték fel a múzeum jelentőségét, hanem a szocialista forradalmak is. A szovjet muzeológia eredményei egyre inkább közismertekké válnak és példamutató tással szolgálnak a mi múzeumügyünk számos megoldandó kérdésében.

Nemzeti történetünk legjelentősebb eseménye a XX. században a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása volt - a felszabadulás előtt.

A Tanácsköztársaság rövid fennállása alatt is igyekezett marandót alkotni a magyar élet és kultúra minden területén. Évszázadok mulasztását akarta felszámolni, amit minden bizsonnyal meg is valósít, ha a külföldi intervenció és a belső árulás időt hagy számára.

Amit 35 évvel ezelőtt nem sikerült megvalósítani - a muzeumi területen - az ránk vár, a muzeológia mai munkásaira. Ehhez a munkához megkapjuk népünk és kormányunk támogatását, a szovjet muzeológia önzetlen segítségét, de felhasználjuk a magyar muzeológia haladó hagyományait; így a Tanácsköztársaság muzeumpolitikájára vonatkozó adatokat is. /A forradalmi emlékek összegyűjtésére vonatkozó adatokat a Muzeumi Híradó más helyén, más összefüggésben közlöm./

" A MEZŐGAZDASÁGI MUZEUM UJJÁSZERVEZÉSE.

"Úres. mtkaságok gyűjteményéből, az ország élő mezőgazdaságát tájékoztató szervet csinálni: ez a cél áll a mezőgazdasági tanács főnöke feladatgyűjteménye előtt.

A mezőgazdasági muzeum jelenlegi vezetője olyan programot dolgozott ki, hogy ami újat a sokféle speciális mezőgazdasági kísérleti állomás csak produkálni tud, ami szemléltető képet tud adni az ország mezőgazdasági üzemi viszonyaiban bekövetkezett változásokról, ami új növény vagy állati betegség, vagy azoknak gyógyítási módja ismeretes, ami a helyes gazdálkodás fölényét az elmaradt gazdálkodással szemben nyilvánvalóvá teszi, - azt mind sűrűn változó műsorral mutatja be a közönségnek.

A mezőgazdasági muzeum külön osztályokat szervezett a növénytermelés, az állattenyésztés, az építészet, az erdészet, a vadászat, méhészet, selyemtenyésztés, a mezőgazdasági üzemi szakoktatás, gazdaságtörténet számára. Mindegyik csoport élére az illető szakma egyik kiváló tudós reprezentánsát állították.

Jelenleg a növénytermelési osztály kereteit fektetik le. Az összes Kísérletügyi Állomások szakértői közreműködnek a növénytermelési osztály ujonnan való berendezésénél. Azután fokozatosan kerül sor a többi osztályra. Közben végeznek az összes felfrissítési munkálatokkal.

A tudományos szakosztályokon kívül gyökeres újítás lesz egy egészen gyakorlati osztálynak a felállítása. Ez a termelő és a fogyasztó között fog kapcsolatot teremteni. /Kiemelés tőlem.N.D./

Tájékoztatja a termelőket és fogyasztókat a különböző cikkek beszerzési forrásairól és értékesítési módjáról. Ezután a vidéki gazdánem csak a modelljét látja meg az illető gépnek vagy eszköznek a muzeumban, hanem azt is megtudja, hogy hol lehet beszerezni. /Kiemelés tőlem.N.D./ Elkészültek egy kiállítási csarnok tervei is. Az i-

roda minden egyes cikkről kimutatja, hogy az országban hol lehet beszerezni.

A mezőgazdasági múzeum könyvtára, amely költségfedezet hiányában idáig meglehetősen elhanyagolt volt, most külföldön is ismert kiváló bibliográfus vezetése alá került, aki a római nemzetközi mezőgazdasági intézet könyvtárával és az új decimális intézményekkel való összeköttetést és cseretárgalmat fogja megteremteni.

Egy nagyszabású mezőgazdasági archívum tervével is foglalkozik a földművelésügyi főosztály kísérletügyi osztálya.

A mezőgazdasági múzeum ezután még sokkal nagyobb mértékben nyílik meg a nyilvánosság számára, mint eddig. Mihelyt ismét teljes lesz a szolgaszemélyzet, akkor vasárnap is nyitva lesz a múzeum -nak minden gyűjteménye, úgyhogy a proletárok úgy a fővárosból, mint a vidékről, innen merítik majd a mezőgazdasági üzem és a mezőgazdasági termelési módszerek változásáról szóló tudásukat.

Tulajdonképpen egy nagyszerű illusztrált folyóírra tehát lesz hasonlítható ez az intézmény, melytől /Kérem. N. D. / amely gondoskodni fog mezőgazdasági filmek készítéséről és terjesztéséről is, hogy a tudományos kutatókat, mint minden mezőgazdasági ügy iránt érdeklődőt állandóan tájékoztasson a mezőgazdasági technika és tudás haladásáról.

Vasárnaponként népszerű mezőgazdasági előadások értetik meg a közönséggel a kiállításra kerülő dolgokat."

A MUNKA /könyvmatos sajtó tudósító/ I. évf. 81. szám. 7-8. p. /

Megjegyzés: Kiállítás, mint "illusztrált folyóirat" - igen szellemes ötlet. Jó lenne valamelyik országos múzeumban egy időszaki kiállítás keretében, kísérletként megvalósítani. Természetesen "illusztrált" tudományos-folyóírra gondolkodnak. Talán az említett módon lehetne segíteni egyes kiállításaink végtelen unalmán és akadémikus nagyképűségein.

Másik adatközlésem a Természettudományi Múzeum szervezéséről és fejlődési lehetőségeiről szól:

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM A VÉRMEZŐN.

A Köznevelési Népbiztoság elhatározta, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum eddigi kereteit kibővíti. A természetrajzi osztályoknak új fejlődési lehetőséget nyújt olyan formán, hogy az állattani, növénytani és ásványtani osztályokat új osztályokkal kibővíti és az egészet Természettudományi Múzeummá fejleszti. Régi kívánságunknak tesz ezzel eleget a népbiztoság. Hiszen a tudományos ismeretek terjesztésével foglalkozó kutatók a természetrajzi osztálynak ezt az önállósítását már régen követelték.

A népbiztoság a múzeum direktóriumának felterjesztésére. Lendl Adolf elvtársat szemelte ki, hogy a Természettudományi Múzeumot

megszervezze. Együttal megbizta azzal is, hogy a tervezési munkálatokhoz hozzáfegjen. Lend Adelf elvtárs már azelőtt is a Vértmezőt ajánlotta az építendő természettudományi muzeum helyéül. Most is ezen az állásponton van, hogy itt kell felépíteni az új muzeumot. A közönség könnyen megközelítheti, mert minden irányból jó közlekedése van.

A tervek legközelebb a muzeumok direktóriuma elé kerülnek. A Természettudományi Muzeum épülete körül nagyszabású közkertnek való helyet engednek, ami szintén hozzá fog járulni ahhoz, hogy Budapestnek ez a része fejlődésnek induljon."

A MUNKA /könyvatos sajtó tudósító/ I.évf.87.szám 6-7 p.

Megjegyzés: A Természettudományi Muzeum ma is igen rossz helyen van a Baross utcában, szinte elrejtve a közönség előtt. Ha a következő évek muzeumi terveibe beiktathatnánk új, megfelelő épületének felépítését a Nemzeti Muzeum is megkönnyebbülne és a jelenlegi állattári stb. kiállítások helyén új, profiljának megfelelő kiállításokat létesíthetne. Örökségünket, a 35 éves Tanácsköztársaság terveit ma sem késő megvalósítani.

Nagy Dezső
Méra Ferenc Muzeum, Szeged.

H I R E K.

NÉZZE MEG
A FÖLD ÉS AZ ÉLET
FEJLŐDÉSTÖRTÉNETE
KIÁLLITÁST

A NEMZETI MÚZEUM, TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUMBAN

A Magyar Nemzeti Múzeum Természettudományi Múzeum Óalénytárá-
nak a "Föld és élet fejlődéstörténete" című kiállítását 1954.
június hó 1-én nyitotta meg a népművelési miniszter képvise-
letében dr. Jánosi Ferenc a miniszter első helyettese. A kiál-
lítás, melyet részletesen dr. Boros István főigazgató ismerte-
tett, az ősvilágok életét mutatja be környezetükkel együtt és
az élőlényeknek környezetükkel való kölcsönös kapcsolatát.

A föld őskorából kiindulva a földtörténet őskora, majd közép-
és újkorán keresztül a jégkorszakon át szinte a jelenkorig ve-
zet.

A kiállítás bemutatja a Földkéreg fejlődésének, felépítésének
történetét, azt a harcot, amelyet a tudománynak évszázadokig
kellett vívnia az ősi babonákkal és hiedelmekkel szemben. Az
egyes földtörténeti korok jellemző élővilágát nemcsak képeken
és kitűnő szobrokon; rekonstrukciókon szemlélteti, hanem min-
denütt, ahol lehetséges a különleges és speciális magyarorszá-
gi vonatkozású anyagot is kiállítja. Minden tárló felett egy-
egy művészi színes táj, illetve életkép eleveníti meg annak a
földtörténeti időnek, melyet a tárló mutat be, az élővilágát. A
rekonstrukciók közül kiemelkedő a hüllők világának ezelőtt 130
millió évvel élt két életnagyságban rekonstruált képviselőjé-
nek: a Stegosaurusnak és Allosaurusnak a harcát ábrázoló dioráma.

A kiállítás hűen tárja elénk ősmaradványok anyagán, hiteles min-
tákon, képekben Földünknek, az életnek szervesen összefüggő hosz-
szu évmilliók során lezajlott történetét. A tárgyi dokumentumok
bizonyító erejével szemlélteti azt az elvet, melyel LENIN rövi-
den így fejezett ki: "Minden mindennel összefügg." Igazolja, hogy
semmisen állandó a Földön, minden folytonos mozgásban, fejlődés-
ben van. Állandó az átalakulás és a földtörténet során a változó
környezethez való alkalmazkodás. A felsorakoztatott bizonyítékok
megdöntik a reakciós változhatatlan merevségbe, a világ állandó-
ságába vetett tudománytalan hiedelmet. A kiállítás röviden vá-
zolja az ember létrejöttét. Bemutatja, hogy az ember is szükség-
képen fejlődött és jött létre.

A kiállítás kritikai értékelését a következő számban közöljük.

Malán Mihály

A Munkásmozgalmi Intézet kiállítási termei rövidesen értékes új
anyaggal bővültek: megnyitott a népi demokratikus országok munkás-
mozgalmának történetét bemutató múzeum. Ebből az alkalomból ha-
zánkba érkezett több baráti állam munkásmozgalmi intézetének ve-
zetője.

A múzeum 12 terme szemléltető képet ad a népi demokratikus or-
szágok munkásmozgalmának kialakulásáról, a kommunista pártok meg-
alakulásáról és harcaikról a nemzeti és társadalmi felszabadulás-
ért. A kiállítás bemutatja az egyes országok mai helyzetét, fej-
lődésük távlatait. A több mint egy éve folyó előkészítő munka is
szép példáját adta a baráti államok testvéri együttműködésének.
A Munkásmozgalmi Intézet munkatársai a múzeum berendezéséhez
nagy segítséget kaptak a népi demokratikus országokból.

A PALÓC MUZEUM ÚJ KIÁLLÍTÁSAI.

A Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum és a Palóc Múzeum rendezésében elkészült horpácsi Mikszáth-émlékszobát május 1-én d. e. 11 óra-kor nyitotta meg Király István Kossuth-díjas irodalomtörténész. Megnyitó beszédében lebilincselően fejtette ki, hogy Mikszáth Kálmán írói munkássága milyen értéket képvisel a magyar irodalomban. Király István beszéde után horpácsi dolgozó parasztok emlékeztek meg Mikszáthról az emberről, majd a helybeli általános iskola uttörőinek műsora következett.

A Palóc Múzeumban május 1-én nyílt meg a salgótarjáni üvegyár készítményeit bemutató kiállítás. Ugyanis a balassagyarmati múzeum negyedévenként egy-egy időszaki kiállítás keretében ismereti a megye üzemeinek, termelőszövetkezeteinek éért eredményeit. A salgótarjáni üvegyárat bemutató kiállítás röviden ismereti a gyár történetét, fejlődését a felszabadulás óta, a kor-mányprogram megvalósításával kapcsolatos feladatait, ennek eddigi eredményeit. Ismerteti az üveg készítésének módját és gazdag anyaggal szemlélteti azokat a használati és dísz tárgyakat, amelyeket az üvegyár a hazai és külföldi piacra készít. A kiállítás rendezésének és kivitelezésének módja igen alkalmas eszköz elért eredményeink bemutatására és a szocialista hazaszere-tetre való nevelésre.

SZÁNTÓ KOVÁCS JÁNOS EMLÉKHÉT, HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN.

Április 22-én volt hatvan éve, hogy a hódmezővásárhelyi földnél-küliek Szántó Kovács János vezetésével felkeltek: jogot, szabad-ságot és kenyeret követeltek. Az évforduló méltó megünneplésére emlékhetet rendeztek Hódmezővásárhelyen.

A Tornyai János Múzeumban rendezett kiállítás bemutatta Szántó Kovács János emléktárgyait, a bírósági tárgyalás anyagát, a Ta-nácsköztársaság idején erről megjelent cikkeket és könyveket.

MUZEUMI HETET RENDEZTEK SZOMBATHELYEN.

A Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat és Vas megye Tanácsának népművelési osztálya rendezésében május 23-án délelőtt 11 órakor a Savaria Múzeum kiállító helyiségeiben ünnepélyes megnyitóval kezdődött a Múzeumi Hét.

Megnyitóbeszédet Budai Béláné a Megyei Tanács Népművelési Osz-tályának vezetője mondotta.

"A termőtalaj és a mezőgazdaság" című újonnan bemutatásra kerülő időszaki kiállítást Horváth Ernő a Savaria Múzeum muzeológusa ismertette a megnyitón.

Május 23.-án este 1/2 8 órakor a Szombathelyi Írócsoport és a Városi Zeneiskola közreműködésével irodalmi estet rendeztek a Múzeum nagytermében.

Május 24-29.-ig minden nap délután 5 órai kezdettel előadások ismertették Vas megye és Szombathely történetét.

Május 29.-én állított fel a Szombathelyi Városi Tanács Járdányi-Paulovics emléktábláját, a szombathelyi régészeti kutatás elhunyt tudósának emlékére a romkertben.

A Szépművészeti Múzeum kiemelt műtárgy sorozatában május-júniusban Csikász Imre /1884-1914/, az első világháborúban fiatalon elhunyt szobrászművész emlékének áldoz. A művész születésének 80.-ik évfordulója alkalmából bemutatja "ülő leány" c. bronzszobrát.

...

Az Országos Szépművészeti Múzeum és a Társadalom és Természet-tudományi Ismeretterjesztő Társulat rendezésében május 23.-án Meller Péter muzeológus V e l a z q u e z -ről /1599-1660/ tartott ismeretterjesztő előadást.

Velazquez a 17. század spanyol s egyben az európai festészetnek egyik legkiemelkedőbb alakja.

Művészetében korának és hazájának, az ellenreformációs Spanyolországnak sajátos ellentmondásai mutatkoznak meg. Bár udvari festő volt, művészetének alaphangja az igazmondás és a nép, a szenvedők iránti mély rokonszenv maradt.

...

A magyar régészeti irodalom igen értékes szakkönyvvel gyarapodik az év folyamán. Megjelenik az Akadémiai Kiadónál Banner János és Jakabffy Imre könyve "A Közép- Dunamedence régészeti bibliográfiája" címmel.

A bibliográfia a legrégebb időktől a XX. századig közli hazánk és a Dunamedence anyagi kulturája és történetére vonatkozó teljes irodalmat.

A hazai muzeológusoknak és a régészet művelőinek nagy segítséget nyújt majd a kötet, mert egy-egy táj anyagát külön-külön fejezetben csoportosítja. A kötet terjedelme előreláthatólag 600 oldal lesz.

...

A Duna mélye évről-évre értékes leletekkel gazdagítja a magyar régészeti tudományt. A dunai zátonyok eltávolítását végző hajósok a kotróhajók munkája közben régmúlt idők emlékeire bukkannak. A leletekből most már a harmadik kiállítást rendezték meg a Fo-

lyanszabályozó és Kavicskotró Vállalat a Rosenberg házaspár-utca 25 szám alatti központjában.

...

A Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztálya június 1-én egész napos megbeszélésre Budapestre hívta azon vidéki muzeumok vezetőit és muzeológusait, amelyek a mezőgazdasági program megvalósításáért időszaki természettudományi-mezőgazdasági kiállításokat rendeznek az év folyamán.

14 vidéki és 8 budapesti kutató vett részt a városligeti Vajdahunyadvárban tartott megbeszélésen. A Természettudományi Múzeum Növénytárának kiállítását Zólyomi Bálint akadémikus a Növénytár vezetője kalauzolásával tekintették meg, a Mezőgazdasági Múzeum kiállításait S. Szabó Ferenc főigazgató ismertette. A megbeszélés résztvevői délelőtt jelen voltak "A föld és élet fejlődéstörténete" című kiállítás megnyitóján a Nemzeti Múzeumban.

A kiállítások megtekintése után a muzeológusok számot adtak mezőgazdasági kiállításuk előkészítéséről. Megbeszéltek a kiállítások tématervét és közösen állapították meg a rendezőkönyvek elkészítésének és a kiállítások megnyitójának határidejét.

12 időszaki kiállítás készül ebben az évben vidéki muzeumokban mezőgazdasági-természettudományi kérdésekről. Az első ilyen kiállítás már meg is nyílt a szombathelyi Savaria Múzeumban.

...

A néplapban láttam egy képet a burgony két kapás által való vetéséről. Gondoltam, jó lenne ez a kép készülő dolgozatomhoz, a Szabolcs-Szatmár megye népi burgonyatermeléséhez. Elmentem tehát a szerkesztőséghez, hogy a filmet elkérjem tőlük. Nagyon szívesen ideadták azzal, hogy én is kiegészítem őket szaktanácsaimmal. További beszélgetésünk során azonban azt is elmondták, hogy a film, - és egyáltalán minden felhasznált, - vagy tárgytalanná vált film feleslegessé válik számukra. Az ilyeneket elégetik. Kaptam az alkalmon. Kértem, hogy a filmeket ne semmisítsék meg, hanem adját át nekünk. Készséggel - minden ítélet nélkül - meg fogjuk azt tőlük kapni. Sőt időnként másolatokat is fognak adni.

Valószínű, hogy más muzeumvezetők is jóban vannak a helyi lapokkal. "Tanácsolom tehát, hogy kérjék el ők is azoknak a dokumentum számba menő filmjeit és fényképmásolatait. Ezzel nemcsak megtakarítást érnének el, hanem olyan dokumentumhoz is hozzájuthatnának, amilyenhez csak szem-füles riporterek tudnak csak hozzájutni."

Nyarády Mihály
a nyiregyházi

Jósa András muzeum vezetője.

IPARMŰVÉSZETÜNK ELVI KÉRDÉSEIRŐL június 3.-án és 4.-én konferenciát rendezett az Iparművészeti Múzeumban a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, az Iparművészeti Múzeum és a Magyar Szovjet Társaság Képzőművészeti Szakosztálya.

Június 3.-án csütörtökön délután 3 órakor kezdődött a konferencia Schubert Ernő Iparművészeti Főiskolai tanár előadásával.

Az előadás címe: A magyar iparművészet és népművészet helyes értékeléséről.

Hozzászóltak Domanovszky György a Néprajzi Múzeum osztályvezetője és Kaesz Gyula az Iparművészeti Főiskola főigazgatója.

Június 4.-én pénteken délután 3 órakor Dobrovits Aladár az Iparművészeti Múzeum főigazgatója "Iparművészetünk és az Iparművészeti Múzeum" címmel tartott vitaindító előadást.

Hozzászóltak: Gábor István az Iparművészeti Főiskola tanára, és Mihalik Sándor a Magyar Nemzeti Múzeum-Történelmi Múzeum főigazgatóhelyettese.

A konferencia anyagát a közeljövőben fogjuk muzeológusainkhoz eljuttatni.

KOMJÁTI GYULA GRAFIKAI KIÁLLITÁSA.

Június 5.-én nyílt a Szépművészeti Múzeum Egyetem-u. 6. sz. alatti helyiségében Komjáti Gyula grafikai kiállítása. Komjáti az idősebb magyar művészgeneráció tagja, nemrég töltötte be 60. életévét. Neve külföldön is jól ismert. Csaknem minden jelentősebb nemzetközi grafikai kiállításon szerepelt néhány metszettel. Huzamosabb ideig élt Angliában. Magyarországon ez az első önálló kiállítása, amelyen 56 rézkarcon kívül mappába kötve rajzai, vízfestményei és a British Múzeumban a nagymesterek rajzai után készült másolatai kerülnek bemutatásra. Egy tárlóban műveinek Európa különböző városaiban rendezett kiállításain való szereplését dokumentáló katalógusok, valamint művészetének külföldi és hazai visszhangját bemutató cikkek, elismerő nyilatkozatok vannak elhelyezve. Egy másikban a rézkarcoláshoz szükséges eszközök, anyagok és a rézkarcolás különböző stádiumát bemutató előkészítő rajzok, lemezek, nyomatok láthatók. A kiállítás előrelátólag 2 hónapig lesz nyitva.

...

KUPECZKY ÉS KORTÁRSAI KIÁLLITÁS A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN.

A Szépművészeti Múzeum a nyár folyamán kiállításon mutatja be Kupeczky János műveit. A kiváló, cseh származású művész a XVIII. század legjelesebb arcképfestői közé tartozik: képeiből Szépművészeti Múzeumunk páratlanul gazdag gyűjteménnyel rendelkezik. A kiállítások Kupeczkynek és néhány kortársának mintegy negyven festménye, metszete, s dokumentációs fényképek szerepelnek.

...

Megindultak az előkészítő munkálatok a Magyar Műszaki Múzeum alapjainak lerakásához. A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 4. tvr. illetve annak végrehajtási utasítása intézkedik a műszaki emlékek kötelező bejelentéséről, elrendeli a műszaki emlékeket nyilvántartó és gyűjtő csoport felállítását. A rendelet, illetve annak végrehajtási utasítása pontosan meghatározza a Múzeumi Főosztály mellett működő műszaki emlékeket nyilvántartó és gyűjtő csoport munkaprogramját.

...

A Soproni Liszt Ferenc Múzeumban június 5.-én nyílt meg a XVII. külön kiállítás "Az 1950. évi ÁSATÁS A SOPRONI BELVÁROSBAN" címmel. A kiállítást rendezte és bemutatta Radnótiné Alföldi Mária, a múzeum nevében Csatkai Endre Kossuth díjas múzeumvezető, a soproni dolgozók nevében pedig a Városi Tanács végrehajtó bizottságának kiküldöttje vette át.

Ugyanekkor került bemutatásra a városi tanács egyik zeneiskolájának 125 éves fennállásának tiszteletére egy kisebb ideiglenes zenetörténeti gyűjtemény. A megnyitón közreműködött a Liszt Ferenc zenekar kamaraegyüttese.

...

A debreceni Állami Déry Múzeumban bemutatott "Rovarkártevők" című vándorkiállítást 2.798-an látogatták.

...

"Baláta-tó élővilága" címmel új kiállítást rendeztek a kaposvári Rippl Rónai Múzeumban.

A kiállítást június 6.-án vasárnap délelőtt 11 órakor nyitotta meg dr. Boros István az Országos Természettudományi Múzeum főigazgatója.

...

NINCS PÉNZ A "BRITISH MUSEUM" SZÁMÁRA.

A "British Museum", a világ egyik legnagyobb múzeuma. Nagyságára jellemző, hogy a benne lévő polcok hosszúsága 75 mérföld.

"Oh, milyen zűrzavar van a British Múzeumban - írja az angol "Daily Worker". - Értékes bronztárgyak törnek darabokra, az újságok porladnak, az ólomérmek szétmállanak. A könyvek és kéziratok halmait nem tudják katalogizálni, mert óriási nagy a munkaerőhiány."

Az állandó munkaerő- és pénzhiány következtében a helyiségek megrongálódtak és az értéktárgyakat nem tudják elhelyezni. Mintegy 70.000 kötet vár katalogizálásra, a könyvek tárgymutatói pedig öt évre visszamenőleg nincsenek elkészítve.

"Mélységesen nyugtalanító az ügyek állása - írja jelentésében a muzeumokkal és képtárakkal foglalkozó bizottság. - A múzeum évi költségvetése arra sem elegendő, hogy a legfontosabb külföldi könyveket megvásárolhassa, a háboru alatt tönkrementeket pedig pótolja. Az elmúlt 28 év kéziratanyaga nincs katalogizálva."

...

Ünnepélyes keretek között nyitották meg a Nemzeti Múzeumban Jókai halálának 50. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítást. A múzeum dísztermében rendezett ünnepségen megjelent Rónai Sándor, az országgyűlés elnöke, Berel Andor, a külügyminiszter első helyettese, Szántó Zoltán, a minisztertanács tájékoztatási hivatalának elnöke, valamint a politikai és kulturális élet számos vezető személyisége. Ott volt az ünnepélyen a budapesti diplomáciai képviselők több vezetője és tagja.

A kiállítást Bóka László egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora nyitotta meg, majd a megjelentek megtekintették a kiállítást, amelyet az Országos Széchenyi Könyvtár, az Országos Magyar Történelmi Múzeum, a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum, a Magyar Irodalomtörténelmi Társaság munkatársai rendeztek. A kiállítás két termében színes, szemléltető képet adtak a nagy magyar író életéről és munkásságáról. A múzeum kupolatermében Jókai virágok-övezte szobra fogadja a látogatókat. A teremben elhelyezett tárlók anyagai bemutatják Jókai szerepét a világirodalomban, népszerűségét a baráti államokban és nyugaton. Elmondja a kiállítás, hogy Jókai művei 28 nyelven csaknem 1300 kiadásban, több mint 15,000.000 példányban jelentek meg. A kiállítás szemlélteti Jókai hatását a színház- és filmművészetre és a zenére is.

A múzeum dísztermében helyezték el a kiállítás nagyobb részét. Bemutatják Jókai ifjúságát, az 1848-as forradalom és a szabadságharc dokumentumait, majd - egyes híres műveihez kapcsolva - életének és munkásságának főbb állomásait.

...

TOVÁBB VÁNDOROL GYULÁRÓL AZ INDIA KIÁLLÍTÁS.

Az idei év április 4-én Gyulán megnyílt India kiállítás 1954. év május 30.-án bezárult. Az anyagot és a berendezést május 31- és június 3. között revidiáltuk és gondosan becsomagoltuk, hogy a következő kiállítási helyén, Győrött még e hónap folyamán újra felállithassuk.

Négynapos gyulai kiküldetés alatt részben a múzeumban szerzett tapasztalatok, részben a város különböző munkahelyein működő dolgozóktól szerzett értesülések alapján bizonyossá vált, hogy a Gyulán rendezett "India" vándorkiállításnak átütő sikere volt.

A kiállítást megtekintők közül 4600 látogató jegyezte be nevét a vendégkönyvbe. Ez a szám csak megközelítőleg mutatja a tényleges látogatók számát. 6000 személynél többre kell becsülnünk a kiállítás látogatóit.

A városban élő lakósság minden rétege tudott arról, hogy India kiállítás van a muzeumban. Sokan sajnálkozásukat fejezték ki, hogy a kiállítás már lebontásra kerül. Számos olyan látogatóval találkoztunk, akik háromszor-négyszer megnézték / nevüket csak egyszer jegyezték be/. Több érdeklődő a bontás alatt keresett fel bennünket és a kiállított tárgyakkal kapcsolatos kérdéseket beszélt meg velünk.

Több érdeklődő szeretett volna újabb előadást India művészetéről a kiállítás végén. Kivánságukat azzal indokolták, hogy a kiállítás anyagának közelebbi megismerése, egy bizonyos tárgyismeret, amit a látogatás alatt szereztek, egy újabb előadás alkalmával mélyebb bépállantást engedett volna számukra India művészetébe.

Mind a muzeum részéről, mind pedig a látogatók részéről kifejezésre jutott az a kíváncsi, hogy a Keletázsiai Muzeum gazdag anyagából a jövőben is rendezzen Gyulán időszakos vándorkiállításokat. Osztatlan lelkesedést keltett az a terv, hogy Alkotmányunk ünnepére a muzeum nagy termében egyhónapós időtartamra kínai és japán festészeti kiállítást rendezzünk. Ez alkalommal Horváth Tibor előadást fog tartani Távolkelet festészetéről.

A gyulai közönség komoly érdeklődése igazolja, hogy a Népművelési Minisztérium tudatában van dolgozó népünk egyre növekvő kulturigényének. Az ilyen típusu vándorkiállítások erősen előmozdítják népünk egyre fokozódó kulturális felemelkedését.

Major Gyula
muzeológus.

T A L L Ó Z Á S A V É L E M É N Y K U T A T Ó

C É D U L Á K K Ö Z Ö T T.

NÉPRAJZI MUZEUM:

A magyar vidékek gyönyörű népviselete, azoknak remekbekészült szinpompás kézimunkái s maga a kiállítás helyes elrendezése úgy hatott, mintha egy utazást tettem volna hazánk szép vidékein.

Tóth Julia

A látottak után elgondolkoztam azon, hogy mennyire szükségünk van nekünk dolgozóknak arra, hogy megismerjük a vidéki emberek szokásait, történetét, hogy ezen keresztül is tanuljunk és mennyire könnyelműek vagyunk abban, hogy sok muzeumunkat nem elégszer keressük fel.

Jankovits József.

Tetszett az ősi diszitési forma, mely az egyszerű ember gondolatvilágát, a szépíránti vonzalmát tükrözi.

Sánta István.

A Néprajzi Múzeum Tiszaigar kiállítását látva eszembe jutott Pártunk célkitűzése, hogy a régi kapitalista világ elnyomott, mezitlábás földnélküli dolgozói áttérve mint Tiszaigar népe a szocialista termelésre, jólétbe kerülve, az ipari dolgozókkal összefogva többtermeléssel építse a boldog jövőt.

Ruszinkó Mihály

a Kőbányai Zománcárugyár dolgozói.

PÉCS:

Élményt jelentett számomra a múzeum megtekintése, és külön köszönetet mondok az igazgató elvtárs lelkes, értékes előadásáért. Nagy kár, hogy a római település értékes leletét, a római kas-télyt nem állítják helyre.

Sánta Károly, Budapest.

Mély benyomást keltett a tökéletes feldolgozás és szemléletes csoportosítása annak a nagyszerű anyagnak, amit csak a nagy tudás és kimeríthetetlen szorgalom tudott megvalósítani. Fogadja ezuton is ennek a nagyszerű múzeumnak igazgatója bámulatom, elismerésem és köszönetem megnyilvánulását.

dr. Koref József és neje
orvos, Santiagó, Chile.

A kiállítás a maga nemében igen tetszett. Kérésem az lenne, hogy a latin szövegek mellé azok magyar fordítását is tüntessék fel.

Pósfai Tamás.

Javaslom, hogy egyes termekbe helyezzenek el padokat, vagy székeket. Így a látogatók többet időzhetnének a kiállított tárgyak mellett.

Berényi Dóra, Sümeg.

EGGER:

Miután két hónapon keresztül az Egri csillagokat elemeztük, rendkívül tanulságos volt látogatásunk az egri Gárdonyi Géza emlékmúzeumban, mert az elméletet a valósággal kötötte össze.

Ózdi uttörőház irodalmi szakköre.
Kovács Dezső tanár és 40 uttörő.

A múzeumlátogatást a magyar irodalmi óra keretében végeztük, így elsősorban a Mikszáth kiállítás anyaga érdekelt bennünket. Inkább az elmélyítés kedvéért tekintettük meg röviden a már ismert néprajzi és várostörténeti anyagot. A Mikszáth kiállítás különös ér-

tőkét a következőkben látom:

- 1./ Igen értékes képanyaggal, kéziratokkal járul hozzá az író életkörülményeinek, emberi vonásainak megismeréséhez.
- 2./ Az illusztrációk, szobrok élőszerűbbé teszik egyes műveinek felelevenítését.
- 3./ A második pontban említett módon felhívja a figyelmet az irodalom és képzőművészetek kapcsolatára.
- 4./ Tartalmas falitáblán foglalja össze Mikszáth munkásságának tartalmi és formai jelentőségét.

Kérelem: Rendezze be a Palóc Múzeum igazgatósága ismét a Madách szobát, esetleg keressen módot egy Benczur kiállítás megrendezésére is.

Nagy Rezső áll.gimn.tanár,
57 tanuló

TATA:

A kiállítás Tata történetét hűen adja vissza. Meg lehet ismerni fejlődésének történetét. Kevésbé tükrözi vissza a képzőművészetek alakulását, pedig arra feldolgozatlan anyag áll rendelkezésre. Az udvaron elhelyezett épületmaradványok fejlett kulturáról tanuskodnak. Érdemes volna azok eredetét, felhasználási idejét, rendezni. Tata története a pincében tárolt avar, kelta korabeli leletek szerint nem a vár keletkezésével kezdődött. Ugy érzem érdemes lenne a köz szolgálatába állítani. A már feldolgozott anyag azonban szép, igen széles az ipar fejlődését tartalmazó rész és a vár története.

Nagy György ipari dolgozó.

TÁPIÓSZELE:

A kiállítás megtekintése tanulságos volt. A magyarázószövegek, és a kísérő magyarázatai tudományosságuk mellett az egyszerű emberek számára is érthetőek voltak. Megkapó a múlt és a jelen közötti párhuzam szemléltetése.

Mándi István.

S A J T Ó S Z E M L E.

- 1954.március 28. Veszprémmegyei Népujság: Jókai muzeumot rendeznek be Balatonfüreden a nagy író egykori villájában.
- " " 30. Magyar Nemzet: Új város a Balaton partján. Gáti K.
- " " 31. Esti Budapest. A Szépművészeti Múzeum farestaurátor műhelyében a XVI. századból való leibitzi oltár restaurálását végzi Németh Kálmán szobrászművész.
- " " 31. Fényszóró. Tudod-e hogy?...
- " " 31. Bácskiskunmegyei Népujság: Hazánk felszabadulásának évfordulójáról változatos ünnepeken emlékezik meg Kecskemét dolgozó népe.
- " " 31. Dunántúli Napló: Ötvenéves a pécsi múzeum. dr. K. J.
- " április 1. Pestmegyei Népujság: A Tanácsköztársaság emlékkiállítása a megyei tanács székházában.
- " " 1. Szolnokmegyei Néplap. Ludas Matyi cimborái. Szücs Sándor, Karcag.
- " " 1. Viharsarok Népe. A Gyulai Erkel Ferenc Múzeum kiállítást, a Kulturház előadást rendez Indiáról.
- " " 1. Viharsarok Népe. A régiségkutatás nem "kincskeresés" ifj. Olasz Ernő.
- " " 2. Népszava: "Kastély vagy baromfiól" címmel megjelent cikke az Építészeti Tanács titkársága felfigyelt és intézkedett.
- " " 2. Fejérmegyei Néplap. Népvándorlás és római kori temetőket tárnak fel Tác-Fövenypusztán.
- " " 3. Esti Budapest: Az európai kerámiaművesség történetét mutatja be a szegedi Móra Ferenc Múzeumban nyílt kiállítás.
- " " 3. Délmagyarország: Az európai kerámiaművesség története. Kiállítás az üvegszarnokban.
- " " 4. Viharsarok Népe: Képzőművészeti kiállítás.
- " " 4. Művelt Nép: Eltűntnek hitt Lottó-képet fedeztek fel a Szépművészeti Múzeum raktárában./sz.d./
- " " 4. Szabad Ifjúság: Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum. Dersi Tamás.
- " " 4. Művelt Nép: Brüsszel legöregebb polgára.
- " " 4. Művelt Nép: Hétszázéves faedények és cipők a budai vár egyik kutjában.
- " " 4. Művelt Nép: Ujjáépül három ősi vár.
- " " 4. Vas megye: Vasi néphagyományok Petőfiről. Újabb adatok. dr. Bencze József.
- " " 6. Népszava, India kiállítás Gyulán.
- " " 6. Szabad ifjúság. Kiállítást rendeztek április 4.-ére kongresszusi felajánlásként a balassagyarmati Palóc Múzeum dolgozói.
- " " 6. Bácskiskunmegyei Népujság. Népművészeti és népviseleti kiállítás nyílt felszabadulásunk ünnepén Kecskeméten.
- " " 6. Délmagyarország: Megnyitották a Móra Ferenc Múzeum új kiállítását.
- " " 6. Győr-Sopronmegyei Hírlap. A soproni Liszt Ferenc Múzeum 40. különkiállítása.

1954. április 6. Viharsarok. A szegedi Móra Ferenc Múzeum új kiállítását nyit.
- " " 6. Magyar Nemzet. Napló.
- " " 6. Veszprémmegyei Népujság: Műemlék a herendi porcellángyár több mint 100 éves épülete.
- " " 6. Veszprémmegyei Népujság: Római kultúrnymok a Balaton partján. dr. Kiss Ákos.
- " " 7. Veszprémmegyei Népujság: Forrásmunkák a községünk monográfiáját készítő pedagógusok számára. Süle Sándor.
- " " 7. Somogyi Néplap. Megyénk gazdag népművészetét mutatja be a "Somogy Népművészete" kiállítás.
- " " 7. Élet és Tudomány. Bronzöntés az őskorban. Csemiczkyne Soós Ágnes.
- " " 7. Komárommegyei Dolgozók Lapja. A Tanácsköztársaság hőseinek ereklyéi között.
- " " 8. Viharsarok Népe. Megnyitott Gyulán az indiai kiállítás.
- " " 8. Magyar Nemzet: Avar és római kori temetőket tárnak fel Fejér megyében.
- " " 9. Győr-Sopronmegyei Hírlap. Levelek kulturális eseményekről. Kiállításról.
- " " 9. Viharsarok Népe: A népművelési minisztérium múzeumi főosztályának közleménye a műszaki emlékek védelméről.
- " " 9. Szabolcs-Szatmári Néplap. Ásatás folyik a kisváradi várban. Eri István.
- " " 9. Viharsarok Népe: A Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztály közleménye a műszaki emlékek védelméről.
- " " 9. Viharsarok Népe: Képzőművészeti kiállítás nyitott a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban.
- " " 9. Népszava: A Népművelési Minisztérium közleménye a műszaki emlékek védelméről.
- " " 9. Szabad Ifjúság: A műszaki emlékek védelméről.
- " " 9. Magyar Nemzet: A műszaki emlékek védelme.
- " " 10. Előre: Fiatalodik az ősi Kolozsvár. Orbán Lajos.
- " " 10. Fejérmegyei Néplap: Jegyzetek Székesfehérvárról. Várkonyi Margit.
- " " 10. Fejérmegyei Néplap: A Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztályának közleménye a műszaki emlékek védelméről.
- " " 10. Szolnokmegyei Néplap: Hogyan lett kiváltságos kun helység Turkeve? Dankó Imre.
- " " 10. Viharsarok. Ma kezdődik a szegedi és a szentesi járási kulturaverseny.
- " " 10. Bácskiskunmegyei Népujság: Képkiallítás Baján. Propagandista. A Szovjetunió Kommunista Pártja történetét bemutató múzeum nagy segítség a pártoktatás résztvevőinek. Hodu Róza.
- " III-IV. 1-2. szám. Magyar Építőművészet. A Vár szerepe Budapest városképében. dr. Borsos Béla-Pogány Frigyes.
- " " 11. Művelt Nép. Remekbekerült menyasszonylácát állítottak ki a békéscsabai múzeumban.
- " " 11. Viharsarok Népe: Népművelési Híradó. "A kultúra erős fegyver a békeharcban" /Hírek megyénk kultúrelétéből./

- április 11. Zala-Zalamegyezség. Régészeti ásatások Albániában.
" 11. Győr-Sopronmegyei Hirlap. A letűnt idő nyomában.
" 11. Művelt Nép. Moszkvában rendkívül érdekes kiállítás nyílt meg az ősi Kína tudományos találmányairól.
" 11. Művelt Nép: Paál László műveiből kiállítást rendez az Orsz. Szépművészeti Múzeum.
" 11. Népszava: A Szépművészeti Múzeum "A magyar rézmet-szet és rézkarc /XVI-XX. század/" című kiállításának nyitvatartási ideje.
" 11. Népszava: A nagy-tétényi kastély múzeum nyitvatartásának ismertetése.
" 11. Magyar Nemzet: Szentpéteri József ötvösművész életéről és műveiről tart előadást Mihalik Sándor a Tört. Múzeum h. főigazgatója.
" 11. Művelt Nép: A délkinai kantonban építkezések során napvilágra került régiségekből rendeztek kiállítást.
" 11. Művelt Nép: Filmre veszik a rajduság régi táncait.
" 11. Művelt Nép: A Lőcsei fehérasszony, eredeti arcképe a Jókai kiállításon.
" 11. Evangélikus Hlet. Ujjáépítették Husz János kápolnáját.
" 11. Somogyi Néplap: A Somogy megyei múzeumban egy hónapja sok látogató volt Bakos Tibor festőművész kiállításának.
" 1954. IV. Népművelés: A kanizsai végvár történetétől a néprajzi kutatásig. Hulesch Béláné.
" 13. Szolnokmegyei Néplap: A turkevei múzeum a város történetét ismertető előadássorozatot rendez.
" 13. Somogyi Néplap: Lovrovits Kálmán festőművész kiállításáról.
" 14. Szabad Ifjúság: Dal és szavalóverseny, t hirdetett a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum.
" 15. Bácskiskunmegyei Népujság. Tulipánok, rózsák, páros galambok...
" 15. Szabad Ifjúság: Tavaszi kirándulás. Dudás István.
" 15. Tolnai Néplap. Megyei lakóhelyismereti pályázat.
" 16. Zala. A helytörténeti kutatás és módszere. Pülöp István.
" 17. Vas megye: Megalakult a Vas megyei iparművészek szakosztálya.
" 17. Bácskiskunmegyei Népujság:
" 17. Bácskiskunmegyei Népujság: Megkoszorúzták Katona József szobrát.
" 17. Szabad Ifjúság: Múzeumok nyitvatartási ideje.
" 17. Magyar Nemzet: Európa egyik legnagyobb ásatásáról. Gerevich László.
" 17. Győr-Sopronmegyei Hirlap. Országos idegenforgalmi értekezlet Sopronban.
" 18. Veszprémmegyei Népujság. Kétezeréves a balatonvidéki szőlőkultúra. Dr. Kiss Ákos.
" 18. Művelt Nép: Régi operai ereklyékből kis gyűjteményt állítottak össze az Operaház folyósóján.
" 18. Szolnokmegyei Néplap: Husvéti népszokások megyénkben. Kaposvári Gyula.
" 18. Fejérmegyei Néplap: Az ősenb r kunyhójától a modern emeletes házig. Székesfehérvár lakóházai a történelemelőtti kortól napjainkig.
" 18. Veszprémmegyei Népujság: Májusban ünnepi héten emlékeznek meg Petőfi és Jókai pápai diákveiről.

- Április 18. Művelt Nép: Az embernélküli korok történetét mutatja be a május elsején megnyíló őslénykiállítás.
- " 18. Népszava: Április 30.-án megnyílik a népi demokratikus országok munkásmozgalmának történetét bemutató muzeum.
- " 18. Népszava: Az Iparművészeti Múzeumban "A kerámiamű - vesség története" című kiállítás ismertetése.
- " 18. Művelt Nép: Emlékmúzeumot rendeznek be Fettick Ottó hűvösvölgyi lakásában az európai hírhű mügyűjtő páratlan értékű hagyatékából.
- " 18. Szabad Ifjúság: Százezeréves "fénykép". Gáspár László.
- " 19. Esti Budapest: Rézkorszakbeli temetőt tárnak fel Budakalász határában. /n.i./
- " 20. Viharsarok: A Szántó Kovács János emlékhét az emlékkiállítás csütörtöki megnyitásával kezdődik.
- " 20. Esti Budapest: A szépség és a tudás kincstárjai.
- " 20. Szabad Nép: Nincs pénz a "British Museum" számára.
- " 21. Viharsarok Népe: Többezren tekintették meg a gyulai múzeumban az "India művészete" című kiállítást.
- " 21. Szabad Nép: Szántó Kovács János-emlékhét Hódmezővásárhelyen.
- " 21. Viharsarok. Holnap délután 5 órakor nyílik meg a Szántó Kovács János emlékkiállítás a Tornyai Múzeumban.
- " 22. Délmagyarország. A ma megnyíló Szántó Kovács János emlékkiállítással kezdődik az emlékhét Hódmezővásárhelyen.
- " 22. Délmagyarország: Jegyzetek egy kiállításról.
- " 23. Szabad Nép: Óvjuk meg műemlékeinket. Artner Tivadar.
- " 23. Győr-Sopronmegyei Hírlap. Kiállítás Jókai Mór halálának 50.évfordulóján.
- " 24. Népszava: A Szovjet Tudományos Akadémia meghívására Fülep Ferenc a Történeti Múzeum főigazgatója a Szovjetunióba utazott.
- " 24. Szabad Nógrád. Május 1-én kiállítás nyílik Mikszáth Kálmán horpácsi házában.
- " 24. Magyar Nemzet: A balassagyarmati Palóc Múzeum és a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum Mikszáth Kálmán emlékkiállítást rendez.
- " 24. Fejérmegyei Néplap: A székesfehérvári múzeum és a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének fejérmegyei munkacsoportja grafikai kiállítást rendez.
- " 24. Viharsarok Népe: Jókai emlékkiállítás.
- " 24. Irodalmi Ujság: Jókai emlékkiállítás nyílik a Nemzeti Múzeumban. B. Gy.
- " 24. Fejérmegyei Néplap: Május 5.-én Jókai Mór halálának 50.évfordulóján nyitják meg a budapesti Nemzeti Múzeumban a nagyíró életét és munkásságát bemutató kiállítást.
- " 24. Élet és Tudomány. Régi emberek, régi butorok. Koós Judit.
- " 24. Győr-Sopronmegyei Hírlap. Szobor vagyok.
- " 25. Szabad Ifjúság: Miért fásítsunk? címmel előadás a Mezőgazdasági Múzeumban.
- " 25. Népszava: Vasárnapi kalauz. A Néprajzi Múzeumban "A magyar népviseletek története" c.kiállítás ismertetése.

- Április 25. Fejérmegyei Néplap: A Szovjet Tudományos Akadémia meghívására Fülöp Ferenc a Történeti Múzeum főigazgatója a Szovjetunióba utazott.
- " 26. Tanácsok Lapja. Soproni századok. Árkos Antal.
- " 26. Szabad Nép: Képzőművészeti kiállítás Székesfehérváron.
- " 27. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Tanulságos könyv a Hant-ságról.
- " 28. Szabad Nép: Ünnepségek Jókai Mór halálának 50. évfordulója alkalmából.
- " 28. Pestmegyei Népujság. Új kiállítás nyílt meg a szentendrei Ferenczy Károly Múzeumban.
- " 28. Élet és Tudomány: Az állattenyésztés sokézeréves képeskönyve. Solymár István.
- " 28. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Megalakul Debrecenben a Magyar Földrajzi Társaság tiszántúli osztálya.
- " 28. Traktor. A régi és az új budai vár. dr. V.P.
- " 28. Szabolcs-Szatmári Néplap: A kiapadhatatlan forrás... Barota Mihály.
- " 29. Béke és Szabadság: 500 éves "inka hercegnőt" egy inka gyermek holttestét találták meg.
- " 29. Nők Lapja: Elindultam a nagy utra, a szép mácsai főnőbe. Sinkovits Ilona.
- " 29. Magyar Nemzet: Emlékezés Széchenyi Ferencre. Mihalik Sándor.
- " 29. Szabad Ifjúság: A budapesti múzeumok május 1. és 2. nyitvatartása.
- " 29. Szabad Nép: Pénteken megnyílik a népi demokratikus országok munkásmozgalmának történetét bemutató múzeum.
- " 29. Szabad Nép: A múzeum május 1. és 2. nyitvatartási ideje.
- " 29. Magyar Nemzet: A népi demokratikus országok munkásmozgalmának történetét bemutató múzeum nyílik április 30.-án.
- " 30. Magyar Nemzet: A budapesti múzeumok május 1. és 2. nyitvatartása.
- " 30. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Megalakult a Magyar Földrajzi Társaság debreceni csoportja.
- " 30. Színház és Mozi: "Muzsikáló Pécs" kiállítást nyitottak Pécsen.
- Május 1. Magyar Nemzet. Változatok a Koszta jubileumra. A lexikontól az anyakönyvig. Bényi László.
- " 1. Magyar Nemzet: Eredeti Verescsagin képre bukkantak a Petőfi ház pincéjében.
- " 1. Szabad Ifjúság: Történetek a vörös zászlóról.
- " 1. Magyar Nemzet: Megnyitották "A népi demokratikus országok munkásmozgalmának története" múzeumát.
- " 1. Művelt Nép: Marx Károly sajátkezü önéletrajzát találták meg a Széchenyi Könyvtár kéziratárájában.
- " 1. Szabad Nép: Ünnepelesen megnyitották "A népi demokratikus országok munkásmozgalmának története" múzeumot.
- " 1. Ózdi Vasas. "Nemzeti hagyományaink" kiállítás a Hermann Ottó Múzeumban.
- " 1. Bácskiskunmegyei Népujság: Az orosz-bolgár fegyverbarátság múzeuma.

- Május 1. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Három nap hazánk fővárosában. Podmaniczky Gyula.
- " 1. Veszprémmegyei Népujság. Ismerjük meg megyénket... A veszprémi Balaton-part a római világbirodalom védelmi vonala. dr. Kiss Ákos.
- " 3. Szabad Nép: A győzelem útja. A népi demokratikus országok munkásmozgalmának története - muzeum. Szécsi Éva.
- " 4. Viharsarok: Kiállítás a vásárhelyi építőmunkás szakszervezet dokumentumaiból.
- " 4. Délmagyarország: A Jókai ünnepségek mai műsora.
- " 4. Dunántuli Napló: Százhuszonkét évvel ezelőtt jelent meg Pécsen az első ujság. Pusztai József.
- " 4. Győr-Sopronmegyei Hirlap. Ásatás Répcevisen.
- " 5. Élet és Tudomány: A Tisza-Maros szög városa. Mendöl Tibor.
- " 5. Délmagyarország: Jókai emlékünnepek városunkban. B.M.-né.
- " 5. Bácskiskunmegyei Népujság, Jókai Kecskeméten. Kiss István.
- " 5. Szabad Nógrád. Május 1-én új kiállítás nyílt a Palóc Múzeumban.
- " 5. Szabad Nép, Műemlékünkét Miskolcon.
- " 5. Szabad Ifjúság: A muzeumban. /kép/
- " 6. Bácskiskunmegyei Népujság: Énekesmadár - az eleven "permetezőszer." Farkas Tamás.
- " 6. Délmagyarország: Megnyitották a Jókai emlékkiállítást.
- " 6. Népszava: Nagy írójára emlékezik az ország népe.
- " 6. Szabad Nép: Megnyitották a Jókai emlékkiállítást.
- " 6. Magyar Nemzet: Egész népünk magáénak vallja Jókait.
- " 6. Győr-Sopronmegyei Hirlap. Megnyitották a Jókai emlékkiállítást.
- " 7. Északmagyarország. A "Múzeumi hétfők" első előadása.
- " 7. Esti Budapest. Modern sárkányölők."
- " 7. Délmagyarország: Haladó hagyományaink jelképei: a szobrok és az emléktáblák. Póter László.
- " 8. Szabad Nép: A megújult Szépművészeti Múzeum. /fényképek/
- " 8. Magyar Nemzet: Napló: A Majakovszkij utca és Csányi utca sarkán lévő házat, mely értékes műemlékünk, restaurálják.
- " 8. Magyar Nemzet: Előzetes hír a föld és élet fejlődéstörténete kiállításáról.
- " 8. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Rendet Tatabányán!
- " 9. Fejérmegyei Néplap. Május végén fejlődéstörténeti kiállítást rendeznek a Magyar Nemzeti Múzeum Termé - szettudományi Múzeumában.
- " 9. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Kiállítás a soproni muzeumban.
- " 9. Délmagyarország: Még ebben az évben elkészül Juhász Gyula szobra.
- " 9. Szolnokmegyei Néplap: Készül már a Szolnoki Damjanich János Múzeum kiállítási helyisége.
- " 9. Veszprémmegyei Népujság: Az első magyar kőszínház megmaradt oszlopaiból pantheont emelnek Balatonfüreden.
- " 9. Vas megye: Szombathely. Az ország legnagyobb római-kori kőtárában. Szántó Jenő.

- Május 9. Művelt Nép: Megalakult Pécsen a műemlékvédelmet ellenőrző művész-bizottság.
- " 9. Művelt Nép: Félmillióéves ós-rinocéroszesontot találtak Dombóvár mellett az egyik téglagyár bányájában.
- " 9. Művelt Nép: Állandó "Kina Múzeum" létesül Budapesten.
- " 10. Esti Budapest: Jegyzőkönyv: amely felvétel. Enczi Endre.
- " 11. Magyar Nemzet: Jókai ünnepek.
- " 11. Magyar Nemzet: Az Iparművészeti Múzeum május 15.-én nyitja meg "Herendi porcellán 1839-1954" című kiállítását.
- " 11. Magyar Nemzet: Jókai a Magyar levegő. Jókai emlékkiállítás a Nemzeti Múzeumban. Dutka Mária.
- " 11. Esti Budapest: Egy magyar találmány: A Pollák-Virágféle gyorstáviró. Pap János.
- " 11. Délmagyarország: A szegedi múzeum nyitvatartási időpontja.
- " 11. Bácskiskunmegyei Népujság: Szkitakori urnatemetőre bukkantak Kelebián.
- " 12. Viharsarok. Parasztszoba a Munkácsy Mihály Múzeumban.
- " 12. Szabad Nép: Több mint hétezer látogató a Jókai emlékkiállításon.
- " 12. Tolnai Napló: Székelynap Bonyhádon.
- " 12. Fejérmegyei Néplap: Az Iparművészeti Múzeum május 15.-én nyitja meg "Herendi porcellán 1839-1954" című kiállítását.
- " 12. Délmagyarország: Nyilasy Sándor a szegedi nagy realista festő halálának 20. évfordulója alkalmából Szeles Zoltán a Móra Ferenc Múzeum művészettörténésze tart előadást.
- " 12. Komárommegyei Dolgozók Lapja. Megnyilt Komáromban a Jókai emlékkiállítás.
- " 12. Viharsarok Népe: Ötezer néző.
- " 13. Győr-Sopronmegyei Hirlap. Győr a török világban címmel előadást tart Jenei Ferenc.
- " 13. Bácskiskunmegyei Népujság: Nézzük meg a Jókai emlékkiállítást. dr. Váry István, Kecskemét.
- " 13. Szolnokmegyei Néplap: Egy öreg bojtár története. Szücs Sándor.
- " 13. Hevesmegyei Népujság: A mezőgazdasági kultúra szobája címmel kiállítás nyílik az egri járási kulturházában május 13-án.
- " 13. Magyar Nemzet: A százéves világhírű pécsi Zsolnay gyárról emlékezett meg értékes előadásában a 77 éves Nikelszki Géza festőművész a gyár egykori tervezője.
- " 13. Szabad Nép: Vasárnap kezdődnek a "budapesti séták".
- " 13. Nők Lapja: Egy régi várrom.
- " 14. Magyar Nemzet: "Budapesti séták" címmel várostörténeti és művészettörténeti kiállításokat rendeznek vasárnapként, művészettörténészek vezetésével.
- " 14. Népszava: Óvjuk, becsüljük meg nemzeti értékeinket.
- " 14. Magyar Nemzet: Prága példája. Weiner Tibor.
- " 15. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Képek a komáromi Jókai kiállításról.
- " 15. Vas megye: Múzeumi hét lesz Szombathelyen.
- " 16. Népszava: Megnyilt a "Herendi porcellán 1839-1954" kiállítás.
- " 16. Szabad Nép: Megnyilt a 115 éves herendi porcellán kiállítás.

- Május 16. Magyar Nemzet: Szombaton délben megnyilt "A herendi porcellán 1839-1954" című kiállítás az Iparművészeti Múzeumban.
- " 16. Művelt Nép: Egy francia tábornok özvegye ismeretlen Paál László képet mutatott be a nagy magyar festő bar-bizoni emlékünnepegen.
- " 16. Művelt Nép: A Wodianer-palota Lotz mennyezetképét "át-szerelték" az Uj Magyar Képtár mennyezetére.
- " 16. Művelt Nép: "A kuruckor művészete" címmel kezdi meg a Múzeumi hétfők többhónapos előadássorozatát a miskol-ci múzeum.
- " 16. Művelt Nép: Avarkori leletek Répcevisen.
- " 16. Művelt Nép: Műemlék, vagy Csáki szalmája? G. Horváth Zoltán.
- " 16. Északmagyarország: Mezőkövesd népművészete. Dala Jó-zsef.
- " 16. Tolnai Napló: Avarkori temető a csatári téglagyárnál.
- " 16. Délmagyarország: A szegedi múzeum kiállításainak és nyitvatartási idejének közlése.
- " 16. Szabolcs-Szatmári Néplap: A nyirbátori néprajzi kiál-lításról. Sz.M.
- " 16. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Pór Bertalan kiállítása. M.J.
- " 17. Szabad Nép: A Petőfi-Jókai hét ünnepei Pápán.
- " 17. Építő Lapja. A magyar építészet haladó hagyományai. Gyöngyösi István dr.
- " 18. Tolnai Napló: 1600 éves római sírok kerülnek elő Duna-kömlődön. Balog Ádám múzeum.
- " 18. Délmagyarország: Múzeumi hírek.
- " 19. Élet és Tudomány: Farkasok a Hajduságban. Szücs Lajos múzeológus, Debrecen.
- " 19. Szabad Ifjúság: Kiállítást rendez a kaposvári múzeum-ban a somogy megyei képzőművészeti munkacsoport.
- " 19. Komárom megyei Dolgozók Lapja. A komáromi Jókai emlék-kiállításon. Zolnay László.
- " 19. Munkásszinjátsszók találkozója. Waltner Mihály.
- " 19. Esti Budapest: Épülő országunk: A gazdag Miskolc. B. A.
- " 19. Béka és Szabadság: Thököly, Bethlen Gábor és Bocskai: A milleneumi emlékmű új szobrai.
- " 19. Béke és Szabadság: Vallomás egy városról. Boldizsár Iván.
- " 21. Színház és Mozi: Színház és porcelán. /Pongrácz/
- " 21. Népszava: Gondolatok egy kiállításon. Botond Edit.
- " 21. Délmagyarország: Múzeumi hírek.
- " 21. Természet és Társadalom: Az egri Tanácsház művészi vas-ka-pui.
- " 21. Természet és Társadalom: Régészet. Kinizsi Pál vára. Zákonyi Ferenc és Lipták Gábor.
- " 21. Természet és Társadalom: Látogatás az Ásványtár kiál-lításán. Ozoray György.
- " 23. Bácskiskunmegyei Népujság: Mesélnek a századok. Város és mezőgazdaságtörténeti állandó kiállítás nyílik a kiskunhalasi múzeumban.
- " 23. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Debreceni Déri Múzeum labo-ratoriumában.
- " 23. Fejérmegyei Néplap: Milyen volt az élet Tác-Főveny-pusz-tán a római korban? Fitz Jenő.
- " 23. Vas megye: Ma kezdődik a "Múzeumi hét" Szombathelyen.
- " 23. Dunántúli Napló: Beszélgetés az ötvösművészetről. De-bitzky I.

- Május 24. Pamut Ujság : Séta Szentendrén.
- " 24. Esti Budapest: Ez történt vasárnap Budapesten.
- " 24. Vas Megye: Savaria a rabszolgatársadalom bomlása idején.
- " 26. Szabad Ifjúság: Muzeyumi hét kezdődött Szombathelyen.
- " 26. Esti Budapest: Harminckétezer látogatója volt a Jókai Mór emlékkiállításnak.
- " 26. Vas megye: Vas megye a földtörténeti korokban.
- " 26. Magyar Nemzet: Új magyar reneszánsz kapujába jutottunk. Tóbiás Áron.
- " 27. Gépgyári Munkás: Dimávag. Ifjúsági napot rendeztek a tolnamegyei tamási járás diszistái vasárnap a történelmi nevezetességű Ozora községben.
- " 27. Vas megye: Szombathely. "Mezőgazdasági problémák néprajzi kutatása." Előadás Szombathelyen.
- " 27. Népművelés: A miskolci Herman Ottó Muzeyum "Muzeyumi hétfők" címmel előadássorozatot indított.
- " 27. Népművelés: A turkevei muzeyum május 1-én nyitotta meg Kántor Sándor, a "népművészet mestere" címmel kitüntetett karcagi fazekasművész munkáit bemutató kiállítását.
- " 27. Könyvtáros: Az országos Jókai ünnepségek alkalmából az Országos Széchenyi Könyvtár, az Orsz. Történeti Muzeyum, a Petőfi S. Irodalmi Muzeyum és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság rendezésében Jókai emlékkiállítás nyílt.
- " 27. Könyvtáros: Széchenyi Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából április 29.-én kiállítás nyílt, az Országos Széchenyi Könyvtárban.
- " 29. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Ismerjük meg megyénket. Két nap Bajóton. Hétszáz éves a bajóti templom. dr. Zolnay László.
- " 29. Bácska skunmegyei Népujság: Kerámia kiállítás a kecskeméti muzeyumban.
- " 29. Vas megye: Járdányi Paulovics István emléktáblájának felavatása.
- " 29. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Képzőművészeti kiállítás Esztergomban.
- " 30. Művelt Nép: A szabadság utja. Tíz baráti ország munkásmozgalmi történetének tükrében.
- " 30. Művelt Nép: A dunai kotróhajósok új régészeti és természettudományi kiállításáa.

S z e m é l y i h i r e k .

DOMOKOS MÁTYÁSNE 1954.máj.15-i hatállyal a Balatoni Muzeumból /Keszthely/ au Orsz. Természettudományi Muzem Növénytárába nyert beosztást.

PÉCZELY PIROSKA az Orsz.Iparművészeti Muzeumból 1954.máj.1-i hatállyal a keszthelyi Balatoni Muzemhoz helyezték.

GEGUS IMRÉNÉ 1954.junius 15-i hatállyal a sztálinvárosi muzeumból Turkevére helyezték, mint muzeum vezetőt.

DANKÓ IMRE ugyanakkor turkevéről Sárospatakra nyert áthelyezést és egyben megbízást a Rákóczi Muzem vezetésére.

SZABÓ JÁNOS a szentesi muzeum vezetése alól 1954.jun.15-i hatállyal felmentették és a szolnoki Damjanich János Muzemba helyezték.

CSALOGH JÓZSEF 1954.jul.1-i hatállyal a jászberényi muzeum vezetése alól felmentést és egyuttal a szentesi muzeum vezetésére megbízást kapott.

A jászberényi muzeum további vezetésével a Népm.Min.Muzeumi főosztályáról odahelyezett ERDÉSZ SÁNDOR-t bízták meg.

A tatai Kuny Domokos Muzem vezetését a győri Xantus János Muzemban szolgálatot teljesítő JENEI FERENC vette át 1954.junius 15-i hatállyal.

PEKÁRI TAMÁS Keszthelyről a Bp.Tört.Muzeumba került.

A g y a k o r l ó é v ű k e t l e t ö l t ö t t é s á l l a m -
v i z s g á t t e t t s e g é d m u z e o l ó g u s o k v é g -
l e g e s b e o s z t á s a :

RÉGÉSZEK:

KISS GYÖRGY középkoros a kecskeméti Katona József Muzemba,

HORUSITZKY ZOLTÁN ősrégész a miskolci Herman Ottó Muzemba,

GALVÁN KÁROLY középkoros az egri Dobó István Muzemba,

FEJÉR KÁLMÁN a szekszárdi Balogh Ádám Muzemba,

PARÁDI NÁNDOR további fejlődése érdekében a Budapesti Történeti Muzemból az Orsz. Történeti Muzemba került.

Az 1954.évben végzett negyedéves egyetemi ill. főiskolai hallgatók beosztása:

RÉGÉSZEK:

LENKEY MÁRIA kinevezés Mosonmagyaróvárra.

KALICZ NÁNDOR kinevezés későbbi időpontban.

GAZDAPUSZTAI GYULA kinevezés Hódmezővásárhelyre.

SCHVEIBER RÓZSA kinevezés Veszprémbe.

ERDÉLYI ISTVÁN kinevezés Nyíregyházára.

KRALOVÁNSZKY ALÁN és ALÁNNÉ kinevezés Szombathelyre.

GÁBORI MIKLÓSNÉ kinevezés Vácra.

KOVALOVSKY JULIA kinevezés Békéscsabára.

BIHÓ ENDRE kinevezés Győrbe.

ELISCHER BRIGITTA kinevezés Nagykanizsára.

KLANICZAY TIBORNÉ kinevezés Székesfehérvárra.

NÉPRAJZOSOK:

FEHÉR JULIANNÁ kinevezés Szentésre.

ANDRÁSFALVY BERTALAN kinevezés Szekszárdra.

SZABÓ MÁTYÁS kinevezés Szegedre.

ZIMIEL KATALIN kinevezés Nagykőrösre.

ISTVÁNOVICS MÁRTON kinevezése később történik.

RÓNA TASS ANDRÁS kinevezése később történik.

PESOVÁR FERENC kinevezése Kaposvárra.

MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZEK:

ESZLÁRI ÉVA kinevezése Esztergomba.

VARGA EDIT kinevezése Debrecenbe.

MOJZER MIKLÓS kinevezése Esztergomba.

VELLISCH JUDITH kinevezése Hódmezővásárhelyre.

WURSCHEIT EDIT kinevezése Sopronba.

EGRI MARGIT kinevezése Egerbe.

KÉRY BERTALAN kinevezése Veszprémbe.

Tóth Edit kinevezése Keletázsiai Múzeumba.

KÖNYVTÁROS:

CSORBA GÉZA kinevezése az Orsz. Szépművészeti Múzeumba történt.

RESTAURÁTOROK:

LIBER GIZELLA és

özv. BOGYA ANDRÁSNÉ festő restaurátorokat az Orsz. Szépművészeti Múzeumba nevezték ki.

SZÍNHÁZTÖRTÉNÉSZEK:

TÓTH ANDRÁS és

KOVÁCS TIVADAR kinevezését az Orsz. Színház-történeti Múzeumba.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI VÉGZETTSÉGŰEK:

HALMÁGYI MARGIT /VINCZE ISTVÁNNÉ/ kinevezése Szolnokra.

VASS ANNA kinevezve Pécsre.

Fent felsorolt ötödéves muzeológusok gyakorlóévüket az államvizsgára való felkészülés végett a szakuknak megfelelő országos muzeumban töltik, vidéki munkahelyüket az államvizsga leteletele után 1955. július 1.-én foglalják el.

T A R T A L O M:

Fejős Imre: Széchenyi Ferenc	137
Márkus-Móczár: Mezőgazdaságfejlesztési kormányprogram népszerűsítése muzeumi kiállításokon.	142
Móczár László: A Természettudományi Múzeum bekapcsolódása a mezőgazdasági kormányprogram megvalósításában	152
Balassa Iván: Lengyelországi tapasztalatok.	157
Banner János-Jakabffy Imre: A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája a legrégebb időktől a XI. százig	176
Gáborján Alice: Herendi porcellán	177
Boros István: A Természettudományi Múzeum Növénytári ki- állítása	180
Csatkai Endre: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum orvostörté- neti kiállítása	188
Hsia Nai: Kína művészete és iparművészete 2300 évvel ezelőtt	191
Baktay Ervin: A Keletázsiai Művészeti Múzeum gyűjteményei "In- dia kiállítása"	195
Bodnár Éva: A magyar magán és egyházi gyűjtemények képző- művészeti anyagának nyilvántartásáról.	197
Solymár István: Javítsuk népművelési módszereinket	199
Pályázat a legjobb újságcikre és rádióelőadásra	202
Nagy Sándor: Múzeumaink 1953.évi munkájáról.	203
Sz. Lajta Edit: Az Országos Szépművészeti Múzeum uttörő szakköréről.	210
Patek Erzsébet: A muzeumi főosztály módszertani osztályáról	211
Vita fórum	
A Magyar Tanácsköztársaság muzeumi tervei a forradalmi doku- mentumok összegyűjtésére és a mai szocialista dokumentumgyűjtés kérdése.	213
Nováki Gyula hozzászólása Pintér István: "Magángyűjtő és múzeum" című cikkéhez.	219
Némethy Endre megjegyzése Nováki Gyula Pintér Istvánnak a Muzeumi Híradó legutóbbi számában megjelent cikkéhez írt észrevételére	221
A magyar muzeológia haladó hagyományai	
Nagy Dezső: Adatok a Magyar Tanácsköztársaság muzeumpoliti- kájához	223
Hírek	227
Tallózás a véleménykutató cédulák között	238
Tartalomjegyzék	249

